

Kabinet uprave
Strategija in regulativa

Številka: 18601- -17
Datum: 9. 6. 2017

**Agencija za komunikacijska omrežja
in storitve Republike Slovenije**
Stegne 7, p.p. 418
1001 Ljubljana

**Zadeva: Pripombe na Analizo upoštevnega trga 3b »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji
za izdelke za množični trg« s predlaganimi obveznostmi**

Zveza: Analiza AKOS št. 38241-3/2017/7 objavljena na spletnih straneh dne 9.5.2017

Spoštovani,

Agencija za komunikacijska omrežja in storitve republike Slovenije (v nadaljevanju: Agencija) je dne 9. 5. 2017 na svoji spletni strani objavila analizo upoštevne trgov 3a "Veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji" in 3b "Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg". Hkrati je širšo javnost pozvala, da posreduje svoje pripombe oziroma predloge na objavljeni analizi najkasneje do 9. 6. 2017. V sklopu obeh Analiz Agencija definira posamezni upoštevni trg, ugotavlja obstoj prevladujočega operaterja na trgu ter predlaga naložitev obveznosti iz 102. do 107. člena ZEKom-1.

Agencija je namenila javnem posvetovanju obeh analiz zgolj 30 dni. V 204. členu ZEKom-1 je določeno, da mora Agencija pri oblikovanju politike na trgu elektronskih komunikacij pred sprejetjem ukrepov, ki bodo pomembno vplivali na ta trg, in pri sprejemanju predpisov pridobiti in primerno upoštevati mnenje zainteresirane javnosti. Agencija pa mora predloge (analize) objaviti in zbirati mnenja v objavljenem roku, ki ne sme biti krajši od 30 dni. Agencija se je v konkretnem primeru odločila za minimalni rok, ki ga zakon predvideva za javno posvetovanje. Telekom Slovenije meni, da je 30 dnevni minimalni rok povsem prekratek za ustrezno proučitev gradiva in pripravo konstruktivnih strokovnih pripomb. Izsledki analiz bodo namreč v precejšnji meri vplivali na prihodnji razvoj elektronskih komunikacij v Sloveniji. Iz tega razloga je temeljita obravnava ob ustreznem sodelovanju vseh deležnikov na trgu toliko pomembnejša.

Telekom Slovenije poudarja, da sta v javnem posvetovanju analizi dveh povsem novih upoštevne trgov, pri čemer vsaka obsega skoraj 170 strani. Agencijo smo iz tega razloga zaprosili za ustrezno podaljšanje roka za javno posvetovanje in opozorili, da v tako kratkem roku objektivno ni mogoče ustrezno ter izčrpno pripraviti želene pripombe in predloge na gradivo, ki je v javnem posvetovanju. Agencija je predlog Telekoma Slovenije glede podaljšanja roka za javno posvetovanje žal zavrnila. Agencija v zvezi s tem spregleda, da si je sama vzela izredno dolgo obdobje za pripravo obeh analiz. Od zadnjih analiz na upoštevne trgu 4 in 5 je namreč minilo že šest let, pa čeprav zakon v 100 členu ZEKom-1 pravi, da mora Agencija analizo upoštevne trga izvesti najpozneje v treh letih po sprejetju prejšnjega ukrepa, ki se nanaša na ta upoštevni trg. Zavrnitev podaljšanja roka za javno posvetovanje gre torej na račun izredno dolge priprave obeh analiz s strani Agencije. Agencija bi se morala bolj zavedati, da so operaterji na trgu tisti, ki gradijo omrežja, uvajajo nove tehnološke rešitve z namenom, da uporabnikom zagotovijo boljše ter napredne storitve in vedno večje prenosne hitrosti. Skratka, operaterjem bi bilo potrebno nameniti nekoliko več časa za obravnavo obeh analiz kot pa le minimalnih 30 dni.

Agencija je v preteklosti že kazala večjo pripravljenost k večji ter dejanski vključitvi deležnikov na trgu pri oblikovanju politike na trgu elektronskih komunikacij. Dne 24.12.2015 ja Agencija na svojih spletnih straneh objavila Metodologije v zvezi s prihodnjo regulacijo medoperaterskih upoštevnihi trgov za dostop do širokopasovnega omrežja in pozvala zainteresirano javnost, naj pošlje svoje odgovore na zastavljena vprašanja v Metodologijah. Agencija je v tej zadevi postavila rok za posredovanje odgovorov do 9.2.2016, ki pa je bil na pobudo operaterjev za posamezne dele Metodologij podaljšan do začetka marca 2016 (javno posvetovanje je torej potekalo 2 meseca). Povsem nerazumno je javno posvetovanje obeh analiz upoštevnihi trgov, ki sta ključna dokumenta v zvezi s sprejemanje ukrepov na trgu, omejiti na zgolj 30 dni. Pri tem je potrebno opozoriti, da Agencija v preteklosti ni objavila prispevkov javnosti ali vsaj stališč Agencije v zvezi z prispevki v zvezi z Metodologijami glede prihodnje regulacije medoperaterskih upoštevnihi trgov za dostop do širokopasovnega omrežja. Namesto da bi Agencija javnost ažurno seznanjala s stališči v zvezi s prihodnjo regulacijo, je naredila ravno nasprotno, širši javnosti – operaterjem je z 30 dnevnim rokom za javno posvetovanje obeh analiz, dejansko onemogočila učinkovito ter izčrpno podajanje pripomb in konstruktivnih predlogov.

Telekom Slovenije meni, da je Agencija pri določitvi rokov za javno posvetovanje povsem nedosledna, kar bo obrazloženo z naslednjim nedavnim primerom. Dne 31. 5. 2017 je Agencija objavlja Priporočilo v zvezi z izvajanjem določil Uredbe (EU) 2015/2120 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25.11.2015 glede zagotavljanja storitev dostopa do interneta. Hkrati z objavo je Agencija pozvala zainteresirano javnost, da posreduje svoje pripombe oziroma predloge najkasneje do 17. 7. 2017. Agencija tako v konkretnem primeru ni določila zgolj minimalni 30 dnevni rok, temveč 47 dnevni rok za javno posvetovanje. Pri tem pa je potrebno pripomniti, da obsega navedeno priporočilo zgolj 4 strani in ga tako niti približno ne moremo primerjati z obema analizama, kjer ima vsaka po 170 strani. Telekom Slovenije se povsem upravičeno sprašuje, na kakšni osnovi se Agencija poslužuje tako različnih, netransparentnih pristopov pri oblikovanju politike na trgu elektronskih komunikacij.

Ne glede na vse pravkar navedeno, pa bi se Agencija morala tudi zavedati, da se morajo operaterji v obdobju javnega posvetovanja ob proučevanju analiz ukvarjati predvsem tudi z rednim poslovanjem. Za Telekom Slovenije to vključuje tudi slednje:

- do 31.5. 2017 je moral Telekom Slovenije Agenciji posredovati podrobne kalkulacije pripravljene na letni osnovi za obdobje preteklega koledarskega leta, v katerih utemelji ustrezno razliko med maloprodajnimi in veleprodajnimi cenami, saj mora v skladu z odločbo na trgu 4 in na trgu 5 v okviru izvrševanja obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva upoštevati prepoved škarij cen.
- do 31.5. 2017 je moral Telekom Slovenije Agenciji predložiti ločene stroškovne evidence v okviru naložene obveznosti ločitve računovodskih evidenc, ravno tako v skladu z odločbo na trgu 4 in na trgu 5.
- Dodatne aktivnosti zaradi uvedenih inšpekcijskih postopkov s strani Agencije, ravno v zadevnem obdobju.
- v relevantnem obdobju se je Telekom Slovenije ukvarjal tudi z implementacijo posameznih določb iz Uredbe EU o določitvi ukrepov v zvezi z dostopom do odprtega interneta in spremembi Direktive 2002/22/ES o univerzalni storitvi in pravicah uporabnikov v zvezi z elektronskimi komunikacijskimi omrežji in storitvami ter Uredbe (EU) št. 531/2012 o gostovanju v javnih mobilnih komunikacijskih omrežjih v Evropski uniji, ki bo stopila v veljavo s 15. 6. 2017 (spremembe naročniških pogojev, povezanih predvsem z mednarodnim gostovanjem in zagotavljanjem internetnih hitrosti).

Na osnovi poziva Agencije v nadaljevanju posredujemo svoje pripombe na objavljeno Analizo upoštevnehi trga 3b (v nadaljevanju: Analiza), v kateri Agencija definira upoštevni trg, ugotavlja prevladujoč položaj posameznega operaterja ter predlaga naložitev določenih obveznosti iz 102. do 107. člena ZEKom-1. Glede na dejstvo, da je za javno posvetovanje Analize namenjeno zgolj 30 dni, se je Telekom Slovenije pri pripravi pripomb osredotočil predvsem na predlagane obveznosti. V nadaljevanju je citirano besedilo Agencije in pri posameznih ukrepih ali obrazložitvi ukrepa ustrezno vstavljena posamezna pripomba oz. komentar Telekoma Slovenije.

Telekom Slovenije je že v dopisu »Prošnja za podaljšanje roka za posredovanje pripomb oziroma predlogov« z dne 12. 5. 2017 opozoril na to, da bo prisiljen določene pripombe in predloge predložiti šele v okviru kasnejšega upravnega postopka, v kolikor rok za posredovanje pripomb ne bo podaljšan. Na tem mestu Telekom Slovenije ponovno navaja, da bo izčrpne pripombe na Analizo podal šele v okviru upravnega postopka. V zvezi ravnanjem Agencije pa je Telekom Slovenije prav tako prikrajšan tudi s tem, da Evropska komisija v notifikacijskem postopku ukrepa ne bo ustrezno in izčrpno seznanjena o vseh pripombah širše javnosti, zlasti Telekoma Slovenije, kar pa bo izkrivilo objektivno presojo primernosti same Analize.

V zvezi z izvedbo javnega posvetovanja Analize Telekom Slovenije dodaja še nadaljnja dejstva. Agencija v poglavju 8. »Predlagane obveznosti naupoštevem trgu« na strani 104 navaja, kako je pridobila predhodna mnenja in poglede deležnikov na podlagi javnega posvetovanja na temo Metodologije v zvezi s prihodnjo regulacijo medoperaterskih upoštevnihtgov za dostop do širokopasovnega omrežja. Prav tako je Agencija pri oblikovanju obveznosti upoštevala prejete prispevke s strani operaterjev na različnih delavnicah, posvetih in sestankih, ki jih v nadaljevanju našteva. Iz navedenega poglavja pa prav tako izhaja, da je Agencija zgolj zbirala mnenja in poglede deležnikov, nikoli pa ni razkrila svoje poglede, stališča ali podala usmeritve v zvezi s prihodnjo regulacijo trga. Deležniki tako nismo prejeli nikakršne povratne informacije. Pravkar navedeno kaže nedvomno na netransparentno delovanje Agencije, ki zgolj navidezno spoštuje institut javnega posvetovanja, v katerem bi zainteresirani javnosti moralo biti dejansko omogočeno podati mnenje v zvezi z oblikovanjem politike na tako ključnem trgu elektronskih komunikacij, kot je to trg 3b.

NAČIN IZVEDBE ANALIZE IN POSVETOVANJE Z DELEŽNIKI NA TRGU

Agencija je šele po šestih letih predstavila novo regulacijo na dosedanjem upoštevem trgu 5 (Širokopasovni dostop, veleprodajni trg). Agencija je v letu 2015 zaradi nevzdržnih cenovnih ukrepov na tem trgu sicer opravila delno spremembo odločbe, s katero je omogočila, da Telekom Slovenije lahko ponuja tudi višje hitrosti širokopasovnega dostopa. Agencija bi sicer morala glede na 100. člen ZEKom-1 redno na tri leta predhodno presojati stanje na trgu, kar pomeni, da je tokratna regulacija dosegla ravno dvojno časovno obdobje in to na trgu, ki se spreminja nadvse hitro.

Obveznosti operaterjem s pomembno tržno močjo je mogoče nalagati le na podlagi celovite in popolne analize trga (100. člen ZEKom-1). ZEKom-1, ki ga je potrebno uporabljati kot specialni zakon, predpisuje tristopenjski proces v postopku določitve operaterja s pomembno tržno močjo in naložitve obveznosti (določitev upoštevnihtgov na področju elektronskih komunikacij v skladu z 99. členom ZEKom-1, analiza upoštevnega trga v skladu z 100. členom ZEKom-1 in določitev OPTM ter naložitev obveznosti (101. člen ZEKom)-1.

Kršitev pravice do izjave:

Poleg tega Telekom Slovenije opozarja, da je Agencija v javno posvetovanje podala strokovno, metodološko in količinsko izredno zahtevni analizi upoštevnihtgov 3a in 3b s skupnim rokom javnega posvetovanja 30 dni (9.5. do 9.6.2017), ob čemer je po svojih možnostih hkrati vršila akcije časovnega obremenjevanja Telekoma Slovenije, kar je dejanski rok še dodatno skrajšalo vsaj za 3 dni. Zato Telekom Slovenije ni mogel pripraviti še bolj poglobljenih analiz in s tem smatra ravnanje Agencije kot neomogočanje ustrezne izjasnitve reguliranemu operaterju (Telekomu Slovenije). S tem se poraja dvom o nediskriminatornem ravnanju Agencije in ustreznosti celotnega postopka analiz upoštevnihtgov. Agencija je s postavitvijo zgolj 30 dnevnega roka za pripombe na dve zahtevni analizi upoštevnihtgov, Telekomu Slovenije onemogočila izjavo v postopku, kar predstavlja absolutno bistveno kršitev določb ZUP.

Neupoštevanje vseh ključnih dejstev v zvezi z regulacijo upoštevnega trga 3a

Telekom Slovenije opozarja, da bi Agencija prišla do povsem drugačnih rezultatov oziroma do deregulacije upoštevnega trga »vleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg«, če bi Agencija dejansko zasledovala cilje regulacije, zapisane v Uvodu analize 3b. V teh ciljih katerih navaja, da regulacija deluje v smeri spodbujanja razvoja inovativnih, kakovostnejših in uporabniku dostopnejših storitev na trgu, kar za operaterja s pomembno tržno močjo nikakor ne drži, saj je pri oblikovanju storitev popolnoma omejen in mu regulirani vleprodajni trg predstavlja nesorazmerno breme.

Spodbujanje enakih konkurenčnih pogojev na trgu; o tem govori tudi Agencija za varstvo konkurence: če bi AKOS seštel tržne deleže vseh podjetij, ki so lastniško in pogodbeno povezana s skupino Telemach (spadajo pod Telemach), bi le ta presegel 40% priključkov na maloprodajnem trgu in bi s tem bil spoznan za podjetje s prevladujočim položajem (OPTM), vsaj v ex-post postopkih, ki ne gledajo zgolj delovanja incumbentov, temveč naknadno presojo trga. Torej Agencija ne spodbuja enakih konkurenčnih pogojev na trgu. Pri tem je vredno izpostaviti tudi dejstvo, da pri tem, da je reguliran en operater, enakih konkurenčnih pogojev pač ne more biti: neodvisno oblikovanje maloprodajne cene, izračun povratka investicije v omrežje glede na maloprodajno in ne na veleprodajno ceno in ostali faktorji, ki olajšujejo poslovanje nereguliranim operaterjem (ki so zgolj nekoliko manjši kot OPTM), ne govorijo v prid navedenemu cilju Agencije.

Tudi ostali cilji Agencije se berejo zgolj akademsko. Glavni cilj Agencije dejansko ni, da bi s predhodno regulacijo pozitivno vplivala na trg in tržne razmere, temveč da po šestih letih končno odpravi zastarelo regulacijo in uvede novo iz strahu pred sankcijami Evropske komisije.

Agencija zbira podatke na četrtletnem nivoju. Vsako četrletje jih obdeli in objavi v četrtletnih poročilih. Že podatki iz navedenih poročil bi morali spodbuditi Agencijo, da bi s preizkusom treh meril preverila ali sploh obstaja potreba po predhodnem urejanju tega upoštevne trga. Že evropske primerjalne analize nam kažejo, da nikakor ne bi bili edina država, ki bi prišla do takšnega zaključka. Upoštevni trg množičnega dostopa so popolnoma deregulirale: Švedska, Švica, Romunija, Bolgarija in Malta, ter vsaj delno deregulirale: Portugalska, Španija, Velika Britanija, Finska, Nizozemska, Poljska in Avstrija.

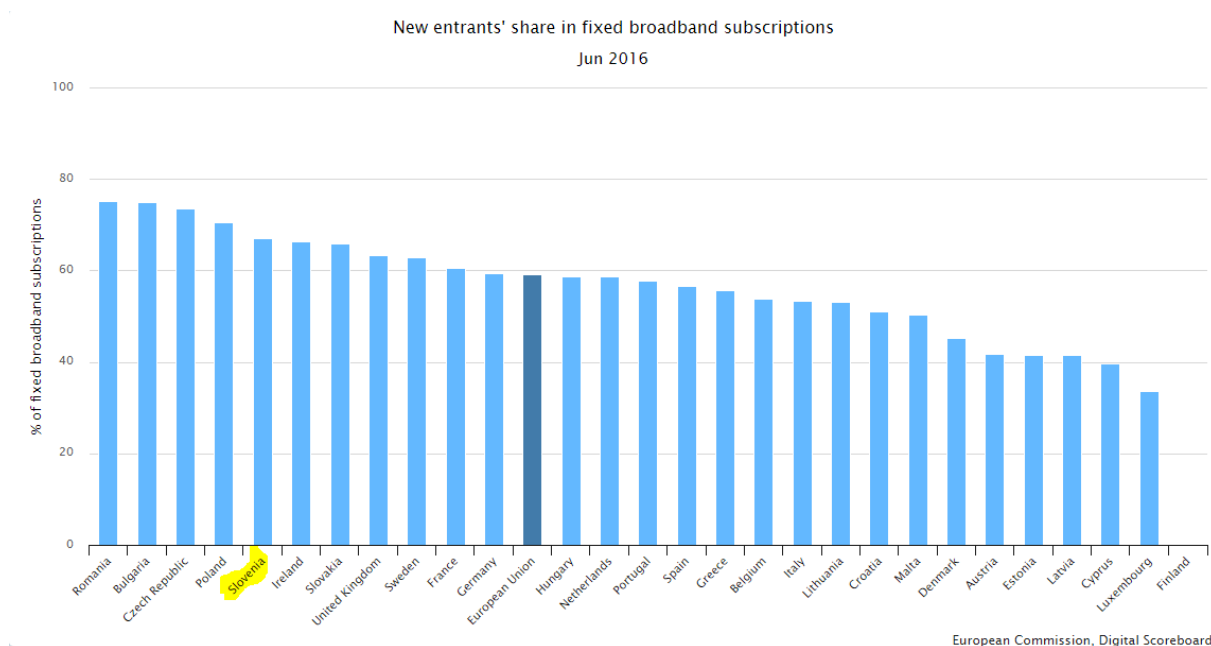
Deregulacija ne bi smela vplivati na ravnanje incumbenta, saj za ex-post urejanje skrbi Agencija za varstvo konkurence. Veleprodajni trg lahko prav tako zaščiti sporazum med prejšnjim operaterjem s pomembno tržno močjo in regulatorjem, kjer se operater zavezuje, da ne bo ukinil veleprodajne ponudbe bitnega toka, medtem ko je reguliran dostop v vsakem primeru omogočen preko trga 3a »veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji« z dodano virtualno razvezavo oziroma VULA (virtual unbundled local access), ki je po definiciji in že veljavnih regulatornih obveznostih zelo blizu lokalnemu dostopu na bitnem toku. Ravno sorodnost obeh trgov omogoča deregulacijo trga 3b, in posledično doseganje ciljev, ki jih Agencija uvodoma navaja.

Telekom Slovenije tudi popolnoma razume zahteve in strahove alternativnih operaterjev, ki bi želeli popolno regulacijo in se po več kot desetletju še vedno počutijo kot novi vstopniki. Vendar ravno odsotnost vlaganja v lastno infrastrukturo in popolna odvisnost od omrežja Telekoma Slovenije kaže na dejstvo, da je veleprodajni trg ugoden za alternativne operaterje do takšne mere, da jim vlaganja v fiksno infrastrukturo ne pridejo v poštev zaradi izredno ugodnih pogojev.

Slovenska tradicija je prevelika regulacija. To se je pokazalo že ob prezgodnji razvezavi optičnega omrežja in posledično popolni ustavitvi investicij od leta 2011 dalje, ko so regulatorne odločbe stopile v veljavo.

Tudi Evropske primerjave kažejo na močno razvito konkurenco v Republiki Sloveniji, kot kaže graf spodaj, skozi tržne deleže novih vstopnikov je Slovenija na 5. mestu, daleč nad povprečjem EU. Poleg tega pa je regulacija še vedno zaostrena in nesorazmerna do Telekoma Slovenije.

Slika: Deleži fiksnih širokopasovnih priključkov alternativnih operaterjev



Vir: Evropska komisija, Digital Scoreboard, 2017

Že samo navedena dejstva, ki se jih mora zavedati tudi Agencija, saj četrtletno spremlja razvoj trga elektronskih komunikacij ter delovanje Evropske komisije v okviru številnih notifikacijskih postopkov, bi moralo Agencijo vzpodbuditi k izvedbi preizkusa treh meril, da bi ugotovila ali je regulacija na trgu 3b sploh še potrebna. Navedeno ravnanje Agenciji nalaga tudi Priporočilo o upoštevnih trgih, k pravi naslednje:

*(20) Za trge iz Priloge lahko nacionalni regulativni organ še vedno šteje za ustrezno, da na podlagi posebnih razmer v državi izvede svoj test treh meril. Nacionalni regulativni organ lahko sklene, da je ta test treh meril glede na razmere v državi opravljen ali da ni opravljen. Če test treh meril ni opravljen za določen trg iz Priporočila, nacionalni regulativni organ na tem trgu ne bi smel uvesti regulativnih obveznosti. (citirano iz Priporočila o upoštevnih trgih)*¹

Telekom Slovenije meni, da je že sama uvrstitev Republike Slovenije med pet najboljših držav po tržnem deležu alternativnih operaterjev, kar je Agencija nedvomno opazila že skozi četrtletna poročila, dovolj močan argument, da opravi preizkus treh meril. Telekom Slovenije v nadaljevanju Agenciji dokazuje, da potrebe po regulaciji navedenega upoštevnega trga ni, kar dokazuje spodaj izvedeni test in ustrezno izvedena geografska analiza.

PREIZKUS TREH MERIL:

Telekom Slovenije je prepričan, da pravilno izveden preizkus treh meril pokaže na nujno deregulacijo upoštevnega trga 3b »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg«, kar izhaja iz argumentacije, ki sledi v nadaljevanju. Priporočilo o upoštevnih trgih² navaja, da predmetni preizkus Agencija uporabi v primeru, kadar trg ni na listi upoštevnih trgov ALI kadar ob upoštevanju vseh konkurenčnih razmer na trgu ugotovi, da ni izpolnjeno najmanj eno izmed meril.

Merila iz preizkusa treh meril, ki morajo biti za regulacijo upoštevnega trga kumulativno izpolnjena, so:

- (a) prisotnost visokih in stalnih strukturnih, pravnih ali regulativnih ovir za vstop na trg;

¹ PRIPOROČILO KOMISIJE z dne 9. oktobra 2014 o upoštevnih trgih proizvodov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, ki so lahko predmet predhodnega urejanja v skladu z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2002/21/ES o skupnem regulativnem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve

- (b) tržna struktura, ki se ob upoštevanju stanja infrastrukturne in druge konkurence za ovirami za vstop na trg ne nagiba k učinkoviti konkurenci v ustreznem časovnem obdobju;
- (c) konkurenčno pravo ne zadostuje za primerno odpravljanje ugotovljene(-ih) tržne(-ih) pomanjkljivosti.

Telekom Slovenije je ob lastni analizi trga in upoštevanju mednarodne prakse, ter iniciativ Evropske Komisije za spodbujanje investicij ter nenazadnje osnovnega namena regulacije, ki naj bi trg regulirala zgolj tako dolgo, dokler se tržne sile ne vzpostavijo v obliko učinkovite konkurence. To ne pomeni nujno obstoječe alternativne veleprodajnemu dostopu. Alternativni veleprodajni dostop je možen, ni pa uveljavljen iz preprostega razloga, ker ni reguliran. Operaterja T-2 in Telemach bi ob prepoznanju poslovnega modela nedvomno tudi sama od sebe odprla omrežje za dostop drugim operaterjem, kar je opisano v nadaljevanju. Poleg tega je dostop možen tudi preko alternativnih infrastruktur, kar opisujemo v nadaljevanju. Obstoječa regulacija z vključeno virtualno razvezavo na upoštevnem trgu 3a bi bila že sama po sebi zadostna za omogočanje dostopa alternativnim operaterjem, ravno tako potencialnim novim vstopnikom, saj omogoča večjo avtonomnost. Ravno tako ne smemo pozabiti gradnje odprtih širokopasovnih omrežij iz naslova strategije Digitalne Slovenije 2020- tako omrežij, grajenih z javnimi sredstvi, kot tudi omrežja, ki ga je napovedal operater RuNe v okviru izraza tržnega interesa. Poleg tega pa nam tudi mednarodni primeri, kot je na primer Švedska, dajejo možnost drugačnih rešitev: sklepanje komercialnih dogovorov in zaveze operaterja, v tem primeru Telekoma Slovenije, da bo ohranil ponudbo bitnega toka. Cene so v vsakem primeru regulirane z ex-post metodologijo škarij cen, kar skrbi za ohranjanje nizkih veleprodajnih cen, če bi Telekom Slovenije želel tekmovali na maloprodajnem trgu, kjer imajo konkurenti občutno nižje cene ponudb širokopasovnih storitev.

(a) Prisotnost visokih in stalnih strukturnih, pravnih ali regulativnih ovir za vstop na trg;

Kriterij visokih in stalnih strukturnih, pravnih ali regulativnih ovir za vstop na trg lahko ovrgemo iz treh glavnih razlogov:

- prisotnost alternativnih telekomunikacijskih omrežij, ki lahko ponudijo veleprodajni dostop z bitnim tokom;
- Strategija Digitalna Slovenija 2020: projekti gradnje odprtih širokopasovnih omrežij in tržni interes;
- Direktiva o ukrepih za znižanje stroškov za postavitve elektronskih komunikacijskih omrežij visokih hitrosti s podporabo telekomunikacijske in drugih infrastruktur.

Agencija že z neizdelavo preizkusa treh meril nepravilno in neargumentirano ugotavlja, da je trg 3b značilen po relativno visokih in stalnih vstopnih ovirah. Primarno je potrebno opozoriti na dejstvo, da sektorski regulator na vstopne ovire sklepa iz dejanskega stanja na trgu, ki pa ga nepravilno presoja, predvsem pa nepravilno uporablja temeljne koncepte ekonomije konkurence (antitrust economics). Telekom Slovenije se bo tudi v nadaljevanju postopka opredelil do naslednjih kriterijev, ki jih Agencija predstavlja kot temeljne oblike vstopnih ovir:

- nezmožnost zadostne podvojitve infrastrukture s strani vstopnikov,
- visoki potopljeni stroški,
- tehnološke prednosti ali superiornost,
- raznolikost storitev in produktov.

Gre za kriterije, katerih obstoj je mogoče dokazati zgolj z natančno ekonomsko analizo, ki pa je Agencija ne ponudi, temveč se zadovolji z relativno posplošenimi silogističnimi sklepanji. Takšno ugotovitev je mogoče podati tako za kriterij zadostne podvojitve infrastrukture (kjer se Agencija popolnoma neustrezno zadovolji z utemeljitvijo preko kriterijev »dolgotrajnosti« in »izjemno velikih finančnih in ostalih sredstev«, ne da bi pri tem ponudila resno ekonomsko analizo višine nujnih investicij ter najkrajšega še ustreznega časovnega obdobja podvojitve. .

Poudariti je treba, da bi bilo stanje neučinkovite konkurence na trgu značilno prav po odsotnosti inovacijske odličnosti in konkurenčnosti na področju uvajanja novih storitev, in ne po njenem obstoju.

V analizi je Agencija sicer pripravila poglavje, v katerem se je opredelila tudi do veleprodajne substitucije med optičnim, bakrenim in koaksialnim omrežjem. V tem poglavju ugotavlja, da koaksialno kabelsko omrežje ni substitut bakrenemu in optičnemu na veleprodajnem trgu. Analiza substitucije je nekoliko pomanjkljiva, saj kot se bere, temelji predvsem na izjavi operaterja Telemach, da ni primeren za regulacijo. Najverjetneje bi enako odgovoril vsak operater, ki ne bi želel regulacije lastnega omrežja. Že AVK je v svojem mnenju na analizo jasno zapisal, da bi morala Agencija v primeru operaterja Telemach le-tega obravnavati drugače, kar bo storil AVK, če bi potencialno prišlo do obravnave tega operaterja. Agencija navaja, da gre pri kabelskih operaterjih »izključno za majhne kabelske operaterje, ki se vertikalno povezujejo z namenom zagotavljanja širše palete storitev končnim uporabnikom, ki jih ponujajo v paketih.«. Telekom Slovenije pri tem opominja Agencijo, da celo zakon kot enega izmed meril za presojo

prevladujočega položaja navaja stopnjo vertikalne integracije. Torej, četudi bi bili kabelski operaterji resnično zgolj majhni in vertikalno integrirani, to nikakor ne bi smelo pomeniti, da ne predstavljajo upoštevanja vrednega igralca na trgu. Sicer v nadaljevanju tudi Agencija ugotovi prisotnost operaterja Telemach na slovenskem trgu, vendar ga izloči na podlagi njegovih lastnih izjav. Poleg tega Agencija navaja, da naj kabelsko omrežje ne bilo primerno za veleprodajni dostop, »saj nudijo le lokalni dostop do omrežja in še to izključno enemu operaterju«.

Mednarodna praksa govori drugače. Kot kaže poročilo Cullen International je veleprodajni dostop preko kabelskega omrežja zahtevan v več državah v okviru BEREC: v Belgiji, na Danskem, v Franciji, na Madžarskem in v Makedoniji. To pomeni, da so navedbe o neprimernosti kabelskega omrežja za veleprodajni dostop z bitnim tokom ali popolnoma nesmiselne ali pa kabelsko omrežje v republiki Sloveniji predstavlja takšno specifiko, ki je popolnoma drugačna od vseh ostalih evropskih držav.

Description of the regulated wholesale access obligations for cable networks (Cullen International)

	Obligations related to broadband internet	Obligations related to analogue TV	Obligations related to digital TV	Is the access used in practice?
Belgium	Resale of broadband internet	Resale of analogue TV	Access to the digital TV platform	Yes
Denmark	Wholesale bitstream access over cable	No	No	Yes
France	Wholesale bitstream access over cable	No	No	Information not available
Hungary	Wholesale bitstream access over cable	No	No	No
Macedonia (FYROM)	Wholesale bitstream access over cable	No	No	No

Vir: Cullen International, maj 2017

V glavnem, Telekom Slovenije meni, da je koaksialno omrežje popolnoma primeren veleprodajni substitut bakrenemu in optičnemu omrežju. V primeru svobodnega oblikovanja veleprodajne ponudbe brez strahu pred posegom regulatorja, bi najverjetneje tudi novi vstopnik, ki bi za svoj vstop na trg potreboval veleprodajno storitev bitnega toka, lahko dobil dostop do omrežja operaterja Telemach.

Kot drugi dejavnik zmanjševanja vstopnih ovir na trg lahko izpostavimo strategijo Digitalna Slovenija 2020 z njenimi predhodnimi akcijami, izgradnjo odratih širokopasovnih omrežij, pozivom za tržni interes in ponovno pokrivanje belih lis na območju Republike Slovenije. Namen strategije Digitalna Slovenija 2020 je namreč pokritje celotnega ozemlja Republike Slovenije s širokopasovnim dostopom do interneta s hitrostjo 100 Mbit/s. Pri oblikovanju strategije morajo države članice slediti navodilom iz Smernic o državni pomoči³, ki navajajo, da morajo države članice za namen ugotavljanja tržnih nepopolnosti identificirati tista področja, kjer imajo operaterji interes komercialnega vlaganja v omrežja, zaradi gostote prebivalstva ali strateške pozicije omrežja (primer: lokalni kabelski operater bo na področju svojega delovanja zavaroval najbližje dostopne točke s tržnim interesom, da si bo s tem zagotovil svojo prisotnost in izključil nevarnost uporabe državne pomoči). Tam kjer noben od operaterjev ni izrazil tržnega interesa, bo pristojno ministrstvo določilo področja belih lis, na katerih se bodo za izgradnjo odprtih širokopasovnih omrežij dodelila javna sredstva izvajalcem, ki pa ne smejo biti hkrati maloprodajni ponudniki teh storitev. Največji del priključkov je preko tržnega interesa prijavil operater RuNe⁴, kar je razvidno tudi iz napovedanih 131.461 gospodinjstev, ki jih bo pokrival v okviru treh let od napovedi tržnega interesa avgusta 2016. RuNe napoveduje odprto širokopasovno omrežje, ki bo namenjeno zgolj veleprodajnemu trgu. Glede na zahteve in zaveze tržnega interesa, bo to omrežje na voljo najkasneje avgusta 2019. Glede na to, da je operater RuNe-SI d.o.o. v Bizi.si⁵ vpisan z datumom 7.6.2016, ga lahko upoštevamo kot novega vstopnika na slovenski telekomunikacijski trg. Glede na njegov poslovni načrt, lahko predvidevamo, da za vstop na trg ne obstajajo visoke in stalne strukturne, pravne ali regulativne ovire.

Tretji argument, ki relativizira obstoj ovir za vstop na trg pa je implementacija Direktive o znižanju stroškov⁶. Navedena direktiva je bila v velikem delu, vsaj v svojem sporočilu in v bistvenih poudarkih, že implementirana v obstoječi Zakon o elektronskih komunikacijah, dokončno pa bo implementirana v novem ZEKom-1C, ki je v trenutku teh sprememb v obravnavi Državnega zbora. Namen direktive je znižanje stroškov za izgradnjo širokopasovnih omrežij visokih hitrosti in s tem spodbuditi njihovo implementacijo. Poleg souporabe, urejanja služnosti, skupne

³ SPOROČILO KOMISIJE Smernice Evropske unije za uporabo pravil o državni pomoči v zvezi s hitro postavitvijo širokopasovnih omrežij 2013/C 25/01 (v nadaljnjem besedilu: Smernice o državni pomoči)

⁴ <http://www.ruralnetwork.eu/>, LINK v tekstu na Excel datoteko z napovedjo priključitve OPT.

⁵ <http://www.bizi.si/RUNE-SI-D-O-O/>

⁶ Direktiva 2014/61/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. maja 2014 o ukrepih za znižanje stroškov za postavitve elektronskih komunikacijskih omrežij visokih hitrosti (v besedilu: Direktiva o zniževanju stroškov)

gradnje in simetrične regulacije določenih in težko ponovljivih delov omrežja (kot na primer hišne inštalacije), se Direktiva nanaša predvsem na nižanje vstopnih ovir. Glede na to, da je v slovenski pravni red implementirana že od 2012, najverjetneje že prinaša učinke. V nasprotnem primeru pa bi neizvajanje zakona lahko pripisali ravno Agenciji, ki je izvajalec zakonskih določb in je v ta namen potrošila nemalo finančnih sredstev.

Telekom Slovenije je v druge namene pripravil tudi analizo uporabe druge infrastrukture⁷, sicer na drugem nivoju in za drug namen, vendar ponazarja uporabno vrednost Direktive. Telekom Slovenije je namreč skozi geografsko analizo dokazal alternativne možnosti povezav med dvema točkama alternativnih operaterjev, od koder je izvil lastno infrastrukturo in temeljil zgolj na drugi telekomunikacijski, elektro, plinski infrastrukturi in kanalizaciji. Analiza je pokazala, da je Direktiva dejansko uporabna v praksi, saj obstajajo alternative za 98% vseh zalednih povezav, s tem da je Telekom Slovenije upošteval stroge robne pogoje in kljub temu prišel do nadvse vzpodbudnih rezultatov, kar se tiče konkurenčnosti trga in možnosti uporabe različnih omrežij za nove vstopnike.

Evropska komisija se skozi celoten nabor dokumentov od leta 2013 dalje trudi za zmanjševanje vstopnih ovir in hitrejšo izgradnjo omrežij, s tem da se omogoča konkurenčnost. Zgoraj navedena dejstva kažejo na to, da se je kljub obstoječi regulaciji uspel oblikovati trg, kjer so se vstopne ovire močno zmanjšale in ne predstavljajo več kriterija, ki bi zahteval dodatno ex-ante regulacijo. Žal pa Agencija temu ne sledi dovolj in z objavljenim predlogom analize sama povzroča nesorazmerna bremena ter vstopne ovire regulativne narave.

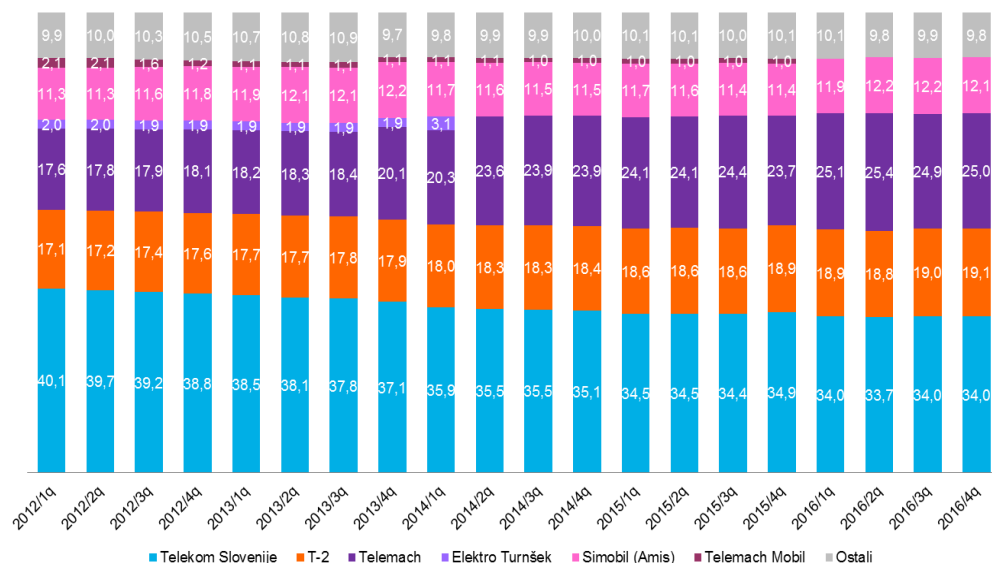
b) Struktura trga, ki se ne nagiba k učinkoviti konkurenci v ustreznem časovnem okviru

Drugi kriterij, tržna struktura, ki se ob upoštevanju stanja infrastrukturne in druge konkurence za ovirami za vstop na trg ne nagiba k učinkoviti konkurenci v ustreznem časovnem obdobju ravno tako ne daje več podlage za predhodno (ex-ante) regulacijo. Od regulacije leta 2011 dalje je tržni delež maloprodajnih širokopasovnih priključkov Telekoma Slovenije neprestano padal, saj je Telekom Slovenije edini operater, ki je podvržen testu škarij cen, prav tako pa tudi AVK ali drugi organi, niso nikoli presojali ustreznosti ponudbe kateregakoli od alternativnih operaterjev. Alternativni operaterji tekmujejo predvsem v cenovni vojni, ki potiska cene storitev izredno nizko. Tudi prisotnost različnih NGA infrastruktur, kot je ugotovila tudi Agencija v obravnavani analizi, močno vpliva na tržni delež Telekoma Slovenije. V mestih je NGA infrastruktura večkrat celo potrojena, s tem da so ostali neregulirani operaterji svobodni pri oblikovanju ponudbe in cene. Medtem tržni deleži T-2 in Telemach rasteta.

Telekom Slovenije opozarja, da je predmetni trg značilen po mrežnih učinkih, kar ga pomembno ločuje od klasičnih statičnih trgov. Presoja učinkovitosti konkurence je na takšnih trgih nujno različna od presoje konkurenčnosti na klasičnih trgih. Rezultat tekmovalnih ciklov na trgih mrežnih ekonomij brez ex-ante ali ex-post regulacije tako ne more biti npr. oligopolna struktura, temveč »winner-takes-most« situacija, saj v okoljih takšnih trgov konkurenti tekmujejo za trg. Regulacija lahko takšno stanje kvečjemu »omili«, ne more pa ga odpraviti brez izrazito negativnih učinkov za skupno korist potrošnikov. Teženje k strukturi trga, ki je značilna po večjem številu konkurentov, lahko namreč rezultira v zniževanju ravni konkurence med igralci, ki tekmujejo za trg. Vnaprejšnje zavedanje o dejstvu, da je spričo ex-ante regulacije nemogoče doseči cilj visokega tržnega deleža, ki predstavlja naravno ravnovesje mrežnih trgov, konkurenta odvrta od resnega medsebojnega tekmovanja. Zato mora biti ex-ante regulacija sorazmerna, predvsem pa izrazito subtilna in mora reagirati zgolj v primerih pričakovanja resnejših tržnih distorzij in predvsem neučinkovitosti subjektov, ki so v danem trenutku prisotni na trgu. V tem smislu je popolnoma napačna ocena Agencije, da bi bila odsotnost ex-ante regulacije za konkurenčne razmere dolgoročno neprimerna. Telekom Slovenije meni, da je za konkurenčne razmere dolgoročno bolj usodna prav aktivistična ex-ante regulacija, saj lahko rezultira v neupravičenem varovanju potencialno neučinkovitih vstopnikov in pri tem učinkovitim in inovativnim konkurentom odpravlja spodbude za razvijanje in uvajanje novih storitev in produktov, kar v končni fazi negativno vpliva prav na korist potrošnikov.

⁷ Interno gradivo Telekoma Slovenije, poslovna skrivnost; predstavitev Agenciji 29.3.2017

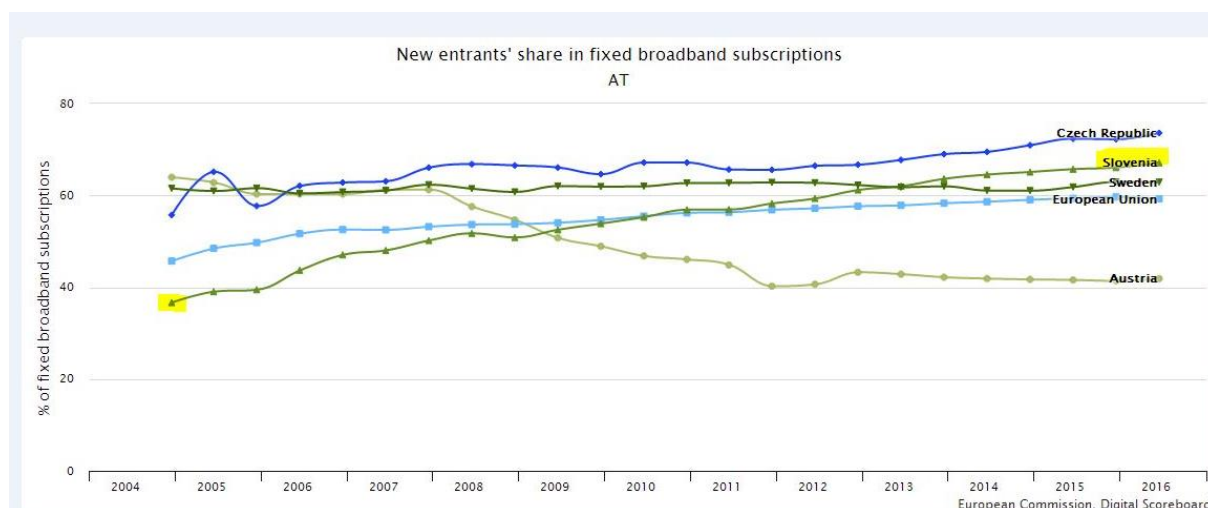
Slika: Padanje tržnega deleža širokopasovnih priključkov Telekoma Slovenije v letih:



Vir: Telekom Slovenije, junij 2017

Zgornja slika prikazuje gibanje tržnih deležev širokopasovnih priključkov od leta 2012 dalje. Telekomu Slovenije tržni delež vztrajno in konstantno upada, oziroma v zadnjih letih stagnira na 34%, kar je globoko pod mejo prevladujočega položaja, glede na to, da pri regulaciji trga širokopasovnih priključkov ne gre za trg, podoben zaključevanju klicev, kjer je lahko reguliranih več omrežnih operaterjev, kjer je vsakdo OPTM na lastnem omrežju zaradi narave trga in je s tem z doseganjem 25% tržnega deleža že podvržen regulaciji. Hkrati pa vsem alternativnim operaterjem tržni deleži vztrajno naraščajo, kar pomeni, da gre za neposreden prehod končnih uporabnikov h konkurentom, saj v tržno zanimivih območjih, torej urbanih središčih konkurenti gradijo svoja omrežja, podvajajo omrežje Telekoma Slovenije in nastaja infrastrukturna konkurenca. Telekom Slovenije se umika na predele, kjer interesa za gradnjo drugi operaterji nimajo, kar v bistvu predstavlja neke vrste prisilno odločanje za investicije, kar nedvomno ubija iniciativo za investiranje Telekoma Slovenije v NGA omrežja.

Slika: Rast tržnih deležev alternativnih operaterjev skozi čas:



Vir: Evropska Komisija, Digital Scoreboard

Pričujoči podatki kažejo na situacijo, kjer se krepi tržna moč alternativnih operaterjev v Sloveniji. Glavna infrastrukturna konkurenta sta Telemach in T-2, glavni storitveni konkurent pa A1, bivši Amis.

Glavne konkurenčne prednosti ne predstavlja tip priključka, temveč storitve in vsebine, ki jih operater ponuja glede na ceno. Tako je glavni konkurent Telemach, ki je največji operater s plačljivo TV v Sloveniji. Plačljiva TV je ključni element diferenciacije ponudnikov. Ker je Telemach lastniško povezan s ponudnikom vsebin Sportklub (programi Sportklub, OK Kids, OK Bambino, Lov in ribolov) lahko zagotavlja svoje pakete po nižji cenah od konkurence in s

tem dosega ogromno prednost, poleg tega pa je nereguliran, kar mu daje svobodo pri oblikovanju ponudbe in poslovanju, saj posluje zgolj kot en operater, ne pa kot servis za množico alternativcev s svojimi željami in pravicami, pridobljenimi skozi nesorazmerno regulacijo.

Navedeni podatki kažejo na dejstvo, da se struktura trga nedvomno nagiba k učinkoviti konkurenci v ustreznem časovnem okviru, oziroma se je učinkovita konkurenca že vzpostavila.

c) Samo konkurenčno pravo ni dovolj za odpravo zadevnih tržnih pomanjkljivosti

Tretje merilo, konkurenčno pravo ne zadostuje za primerno odpravljanje ugotovljene(-ih) tržne(-ih) pomanjkljivosti, bi lahko ovrgli že zaradi dejstva obstoja mehanizma ex-post škarij cen, ki predstavljajo inštrument ex-post regulacije v namen varstva konkurence na način, da operater, ki bi ga AVK prepoznal kot operaterja s pomembno tržno močjo, ne bi svoje cene znižal do takšne mere, ki bi konkurentom onemogočale enakovredno delovanje na trgu.

Glede na neopravljen preizkus treh meril s strani Agencije, tudi ni relevantnih argumentov, zakaj bi zgolj uporaba konkurenčnega prava s strani Agencije za varstvo konkurence (AVK) ne zadostovala za odpravo tržnih pomanjkljivosti. Primarno Telekom Slovenije opozarja, da se Agencija v analizi do obstoja tržnih pomanjkljivosti ne opredeli dovolj natančno. Dodatno gre izpostaviti, da Agenciji očitno ni povsem jasno razlikovanje med nalogami, cilji ter instrumenti splošnega konkurenčnega prava na eni strani in nalogami, cilji ter instrumenti sektorskega regulatorja na drugi strani. Kot temeljne razloge za nezadostnost uporabe konkurenčnega prava Agencija navaja predvsem značilnosti AVK. Slednji naj bi ne imel specifičnih znanj ter naj bi težko dostopal do relevantnih informacij. Sedaj se Agencija zadovoljuje zgolj z mnenjem AVK, kar za preizkus tega merila nikakor ne zadošča.

Že sama narava konkurenčnega prava AVK omogoča definicijo trga in ukrepe, ki bi lahko sanirali možne anomalije ob odsotnosti ex-ante regulacije. Kot navedeno za cenovno delovanje trga skrbi ex-post inštrument škarij cen, poleg tega pa ima agencija kadarkoli možnost, da trg ponovno ex-ante uredi, če ugotovi, da trg ni dovolj konkurenčen.

GEOGRAFSKA OPREDELITEV UPOŠTEVNEGA TRGA:

Glede na Priporočilo o upoštevni trgih, bi morali nacionalni regulativni organi pri opredelitvi upoštevni trgov v skladu s členom 15(3) Direktive 2002/21/ES določiti geografsko območje, na katerem so konkurenčni pogoji podobni ali dovolj homogeni in ki se lahko razlikuje od sosednjih območij, na katerih so prevladujoči konkurenčni pogoji občutno drugačni, pri čemer morajo zlasti upoštevati vprašanje, ali potencialni operater s pomembno tržno močjo deluje enotno v celotnem omrežju ali pa se srečuje z občutno drugačnimi konkurenčnimi pogoji, zaradi katerih so njegove dejavnosti na nekaterih območjih omejene, na drugih pa ne.⁸ Na navedeno dikcijo je Telekom Slovenije opozarjal že v prejšnjih analizah, vendar je Agencija potrebovala še spodbudo Evropske komisije skozi Priporočilo o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah⁹, ki pravi, da morajo nacionalni regulatorji pri analizi upoštevni trgov v namen spodbujanja investicij upoštevati, da je na področjih kjer obstaja več NGA infrastruktur omiliti regulacijo oziroma opustiti cenovno regulacijo.

Telekom Slovenije pozdravlja, da je Agencija upoštevni trg analizirala tudi z geografskega vidika.

Kljub temu mora Telekom Slovenije opozoriti na nekatere nekonsistentnosti, ki so se pojavile v analizi in lahko izhajajo zaradi napačnega tolmačenja metodologije, saj je Agencija tudi sama zapisala, da je z geografsko segmentacijo med prvimi regulatorji v Evropi. Primerjalna analiza s Cullen International sicer navaja 8 držav, ki imajo trge geografsko segmentirane ali pa imajo tako segmentirane vsaj ukrepe na nacionalnem trgu. V prvo

⁸ PRIPOROČILO KOMISIJE z dne 9. oktobra 2014o upoštevni trgih proizvodov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, ki so lahko predmet predhodnega urejanja v skladu z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2002/21/ES o skupnem regulativnem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (2014/710/EU)

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014H0710&from=SL>

⁹ 2013/466/EU: Priporočilo 2013/466/EU Komisije z dne 11. septembra 2013 o doslednih obveznostih nediskriminacije ter metodologijah za izračun stroškov za spodbujanje konkurence in izboljšanje okolja za naložbe v širokopasovne povezave (v besedilu: Priporočilo o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah)

skupino držav s podnacionalnimi trgi spadajo: Finska, Nemčija, Poljska, Portugalska, Španija in Velika Britanija, v drugo s segmentiranimi ukrepi pa Danska in Francija. Slovenija ravno tako predlaga drugi pristop.

Kot navedeno, Telekom Slovenije pozdravlja, da je agencija v pričujoči analizi upoštevala zahteve Priporočila o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah za geografsko segmentacijo, vendar je pri tem ne smemo pozabiti na dejstvo, da je geografska opredelitev trga prisotna že v Okvirni direktivi (2002/21/EC) in Priporočilih o upoštevni trgi. Ustrezna geografska analiza bi že v preteklosti pokazala, da je v urbanih središčih Telekom Slovenije že do sedaj imel tržni delež širokopasovnih priključkov pod 40%.

Poleg navedenega bi v geografski presoji trga in posledično tudi v oceni tržne moči Agencija, kot regulator s pogledom v prihodnost, morala vključiti Direktivo o zniževanju stroškov ali vsaj njene dele, ki so bili že vključeni v ZEKom-1, saj bo predlagana regulacija veljala še nekaj let po uveljavitvi ZEKom-1C, ki navedeno direktivo v času tega javnega posvetovanja implementira z veliko zamudo. Direktiva nenazadnje opozarja na konkurenčne pritiske, ki jih omogoča uporaba ostalih infrastruktur in niža ovire za vstop na trg ter s tem povečuje konkurenčnost trga in zmanjšuje vpliv predlaganega operaterja s pomembno tržno močjo. Na Evropski ravni se je v namen dviga konkurenčnosti evropske celine glede na ostale celine, že nekaj let ne uveljavljajo zgolj principi povečevanja konkurenčnosti temveč tudi spodbujanja investicij. To je tudi osnovni namen geografske segmentacije, ki naj bi rezultirala v blažji regulaciji in omogočila proces digitalizacije in hitrejšega razvoja sektorja elektronskih komunikacij. Medtem ko so zgolj maloprodajne cene reguliranega operaterja na ravni, ki pokriva stroške, ostali operaterji pa v očeh končnih uporabnikov degradirajo vrednost storitev, zgolj in samo osnovna dejavnost telekomunikacij kmalu ne bo več zadoščala za preživetje operaterjev, zato je stroga asimetrična regulacija nesmiselna in škodljiva za celotno gospodarstvo.

Telekom Slovenije je kot primer dobre prakse Agenciji na sestanku dne 29.3.2017 predstavil lastno analizo uporabe Direktive o zniževanju stroškov pri iskanju dostopa alternativnih infrastruktur. Telekom Slovenije je analiziral alternativne možnosti izgradnje optičnih povezav med kolokacijami Telekoma Slovenije in ugotavljal, ali obstaja možnost izgradnje alternativnega elektronskega komunikacijskega omrežja oziroma posameznih povezav s uporabo ostale javne infrastrukture v lasti omrežnih operaterjev. Za potrebe analize smo upoštevali javno komunikacijsko omrežje, ki ni v lasti Telekoma Slovenije, javno elektroenergetsko infrastrukturo in javno komunalno infrastrukturo. Analiza je upoštevala podatke Telekoma Slovenije in stanje gospodarske javne infrastrukture vpisane v Zbirni kataster GJI na dan 29.6.2016 in dopolnjene podatke o elektronski komunikacijski infrastrukturi na dan 20.10.2016. Za vsako povezavo je bila izvedena analiza možnosti izgradnje alternativne optične povezave od točke A do točke B ob upoštevanju strogih robnih pogojev. Analiza je pokazala, da za kar 96% povezav obstaja alternativna povezava in da je v kar 76% primerov alternativna povezava krajša od 110% dolžine obstoječe povezave Telekoma Slovenije. Glede na cilje, ki jih je Agencija navajala uvodoma, bi bil takšen, pragmatičen pristop najbolj ustrezen v primeru, da je obravnavani upoštevni trg sploh reguliran.

Agencija v poglavju, v katerem opisuje geo podatkovni sistem navaja, da je združila nekatere javno dostopne baze in jih dopolnila z dodatnimi podatki, ki so jih posredovali operaterji. Agencija je vzpostavila zgolj okolje za obdelavo podatkov, ki se dejansko zbirajo v javni evidenci GURS in se preko spletnih servisov ali fizičnega prenosa prenašajo v sistem Agencije. Geodetska uprava RS je vzpostavila zbirni kataster javne gospodarske infrastrukture, poleg ostale vključujoč tudi telekomunikacijsko infrastrukturo že leta 2006. V Zbirnem katastru se vodijo podatki o legi in vrsti omrežij ter objektih gospodarske infrastrukture, med drugim tudi o elektronskih komunikacijah. Evidenca omrežnih priključnih točk vsebuje podatke o omrežni priključni točki na fiksni lokaciji in je vzpostavljena od leta 2013, ravno tako pri Geodetski upravi RS. Tudi ostali podatki, ki jih navaja Agencija, izvirajo iz različnih podatkovnih baz drugih organov, razen podatki, ki jih operaterji poročamo direktno agenciji in jih je ta uporabila za analizo. Nikjer pa ni navedeno, kdaj natanko je dostopala do podatkov.

Telekom Slovenije opozarja, da so podatki dinamična komponenta, ki jih je potrebno neprestano osveževati, za kar je potreben sistem, kot ga ima v takšne namene vzpostavljenega Geodetska uprava, ki ima v Republiki Sloveniji pristojnost zbiranja in hrambe prostorskih podatkov. Agencija bi torej morala v analizi natančno navesti datum zajema in datum obdelave podatkov, saj so drugače neprimerljivi z lastnimi podatki operaterjev. Poleg tega je nujno vedeti, da se prostorski podatki neprestano spreminjajo. Na primer: na ruralnih območjih se letno zmanjša število gospodinjstev za 5% zaradi odseljevanja, hkrati pa se spreminjajo tudi podatki v ostalih bazah, iz katerih Agencija črpa, torej v bazi omrežnih priključnih točk, ZKGJI, CRP, kar lahko bistveno vpliva na končne rezultate geografske analize.

V naštevanju baz prav tako ni jasno, kako je Agencija korelirala podatke posameznih baz, kateri so bili atributi v analizi in kako jih je interpretirala. V primeru baze omrežnih priključnih točk smo operaterji skladno z podzakonskim

aktom vnašali samo zgrajene priključke ne pa t.i. »home passed« priključkov. S 1.5.2017 je sicer omogočeno tudi beleženje »home passed« priključkov (Obvestilo 20.3.2017 o novem izmenjevalnem formatu, ki stopi v veljavo 1.5.2017 - <http://www.akos-rs.si/obvestilo-gurs-o-spremembi-izmenjevalnih-formatov-opt-in-gji>), vendar zaradi posodabljanja podatkov na tri mesece še ni pričakovati, da bi bila evidenca posodobljena s temi podatki. Prav tako ni pričakovati verodostojnost teh podatkov, saj je DID poslal pojasnilo, da operater ni dolžan uporabljati atribut »PRIKLOP« z vrednostjo 3. »OMOGOČENA (vendar nezgrajena)«. So pa podatki pokrivanje »home passed« zelo pomembni pri analizi infrastrukturne konkurence. Home passed priključki (PRIKLOP 3) predstavljajo enako vrednost zgrajenim priključkom (PRIKLOP 1 in 2) saj so ob interesu končnega uporabnika veliko lažje zgrajeni kot pa če na določenem področju ne bi bilo omrežja. O pokrivanju »home passed« je možno sklepati na osnovi podatkov katastra GJI. Žal pa agencija ne navaja ali je to pokrivanje upoštevala in na kakšen način.

V geografski segmentaciji Telekom Slovenije pogreša tudi, da se Agencija ni opredelila do področij, na katerih smo operaterji v okviru strategije Digitalna Slovenija 2020 izrazili tržni interes. To so področja, kjer smo operaterji izrazili interes za gradnjo omrežja, ki ga moramo izpolniti v treh letih od avgusta 2016 dalje, torej do avgusta 2019. V najboljšem primeru bo odločba, ki temelji na pričujoči analizi upoštevne trga, stopila v veljavo oktobra 2017, torej skoraj na polovici roka, v katerem moramo operaterji izpolniti svoje zaveze, dane v okviru izraženega tržnega interesa. Telekom Slovenije je izrazil zgolj manjši del področja, medtem ko je operater RuNe glede na njegove javne prezentacije, izrazil 230.000 priključkov, kar predstavlja večje število priključkov, kot jih ima Telekom Slovenije skupaj. Po dosedanjih izkušnjah AKOS še ni ujel inštrukcijskega roka treh let za izdelavo analiz upoštevni trgov, kar pomeni, da bo zatečena regulativa škodljivo vplivala na Telekom Slovenije najmanj leto in pol. Poleg tega je opredelitev do odprtih širokopasovnih omrežij, grajenih z javnimi sredstvi, ki jih Agencija zgolj omeni, vendar ne upošteva kot področja, na katerih zaradi prisotnosti alternativnega NGA omrežja z veleprodajno ponudbo, regulacija Telekom Slovenije ni več potrebna.

Ne zgolj Digitalna Slovenija in odprta širokopasovna omrežja, grajena z javnimi sredstvi, temveč tudi pavšalna izločitev kabelskih omrežij iz analize, kaže na dejstvo, da ustrezna (tudi geografska) analiza konkurence ni bila opravljena in da Agencija regulira Telekom Slovenije iz zgodovinskih razlogov. Stopnja regulacije je glede na nizek tržni delež pretirana in nesorazmerna.

Agencija je na podlagi geografske analize stanja na trgih ugotovila, da obstajajo naselja, kjer bi bilo zaradi drugačnih razmer na trgu, prilagoditi regulatorne ukrepe za Telekom Slovenije, da ne bi bili nesorazmerni. Telekom Slovenije seveda pozdravlja takšen pristop, ne more pa se strinjati z rezultati.

Za Agencijo je najprimernejša geografska enota naselje. Telekom Slovenije se strinja, da je takšna analiza enostavna, ravno tako so naselja kot administrativne enote prepoznane s strani Evropske komisije kot ustrezne, njihove meje so stalne in naselje je dovolj majhno, da še vedno ustreza zahtevi homogenosti. Tudi Telekom Slovenije je naredil svojo analizo konkurence na naselje natančno in dobil precej drugačne rezultate od Agencije. Telekom Slovenije je napravil analizo na osnovi lastnih podatkov s katerimi razpolaga in podatkov, ki so javno dostopni. Zaradi manjka podatkov OPT preostalih operaterjev lahko rezultati v posameznem naselju odstopajo, ne morejo pa bistveno odstopati kumulativni podatki.

Izhodišča - kumulativno izpolnjeni kriteriji za določitev naselij, na katerih je Agencija prilagodila regulatorne obveznosti, so:

1. pokritost gospodinjstev z infrastrukturo drugih operaterjev v naselju je vsaj 65%. V analizi so upoštevane GJI kabelske trase. Kot pokrivanje operaterjev pa naslovi 200m okoli tras z upoštevanjem št. gospodinjstev na posameznem naslovu (v analizi T-2 d.o.o., omrežja kabelskih operaterjev, OŠO FTTH). Gre za tako imenovano »home passed« pokrivanje, ki ga ne moremo dobiti iz analize mapiranih OPT.
2. Telekom Slovenije na maloprodajnem trgu nima prevladujočega položaja. Tako je Agencija upoštevala tista naselja kjer ima Telekom Slovenije manj kot 40% maloprodajni delež priključkov širokopasovnega dostopa (na bakrenem, optičnem in kabelskem omrežju). Ker Telekom Slovenije ne razpolaga z OPT podatki ostalih operaterjev je ocena števila širokopasovnih priključkov v naselju izpeljana iz števila gospodinjstev v naselju (podatki SURS) pomnoženega z SLO povprečje penetracije fiksnega širokopasovnega dostopa (AKOS četrtno poročilo). Iz znanega števila priključkov Telekom Slovenije je izračunan maloprodajni delež.
3. Obstaja ekonomska upravičenost za razvezavo krajevne zanke, ki omogoča zadostno pokritost gospodinjstev v naselju. Pri tem je Agencija kot kriterij upoštevala, da je vsaj 65% gospodinjstev v naselju povezanih na funkcijske lokacije Telekom Slovenije, od katerih ima vsaka najmanj 500

zgrajenih naročniških priključkov. V analizo so bile dodane tudi funkcijske lokacije, kjer so že zgrajene kolokacije. Telekom Slovenije razpolaga z natančnimi podatki o potencialu omrežja – trg 3a.

	Pogoj točka 2: Telekom Slovenije manj ali več kot 40% maloprodajnega deleža priključkov širokopasovnega dostopa			
Kombinacija pogojev točka 1 in 3: pokritost gospodinjstev z infrastrukturo drugih operaterjev ali pokritih preko FL TS (trg 3a) v naselju je vsaj 65%	TS ima več kot 40% delež		TS ima manj kot 40% delež	
	Št. naselij	Gospodinjstev	Št. naselij	Gospodinjstev
T2 GOŠO CATV LLU manj kot 65% pokrivanja	972	47.505	770	24.427
T2 GOŠO CATV LLU več kot 65% pokrivanja	2.231	198.834	2.049	549.775
Št. Gospodinjstev	820.541			
Delež gospodinjstev - TS ni OPTM	94%			

Analiza pokaže, da je konkurenčno okolje (paralelna infrastruktura + razvezava zanke) na celotnem ozemlju Slovenije. Analiza pokaže, da je konkurenčno okolje (paralelna infrastruktura + razvezava zanke) na celotnem ozemlju Slovenije. Manjkajoči 6% je pretežno v območju izraženega tržnega interesa gradnje in v območju belih lis, kjer se bo v naslednjih letih gradil OŠO. Iz objavljenih podatkov DID (analiza tržnega interesa) smo izpeljali, da je od 972 naselij 671 takšnih, kjer je bil izražen tržni interes operaterjev (brez TS – izločen iz analize). 188 naselij vsebuje naslove, ki so še vedno bele lise – predmet gradnje GOŠO4. V preostalih 115 naseljih je 6607 gospodinjstev, kar je 0,8% gospodinjstev SLO.

Se pa podatki razlikujejo od agencije, če upoštevamo samo T-2 FTTH in OŠO FTTH omrežje (očitno gre za razliko v interpretaciji »home passed« priključkov):

Upoštevana naselja	Število naselij	Gospodinjstev	Delež gospodinjstev - TS ni OPTM
Kriteriji Agencije	159	261.128	32%
Dodatno T-2 pokrivanje nad 65%	54	19.415	2%
Dodatno GOŠO pokrivanje nad 65%	1124	58.644	7%
Dodatno Telemach pokrivanje nad 65%	641	168.207	20%
Dodatno trg 3a	2217	231.180	28%
Dodatno preostala CaTV omrežja	63	6.805	1%
Dodatno kombinacije infrastrukture + 3a	23	2.367	0%
Dodatno TS nima pretežnega deleža (40%) v naselju	770	24.427	3%
SKUPAJ	5051	772.173	94%

Navedeno pomeni, da bi z vključitvijo alternativnih infrastruktur T-2, GOŠO in Telemach glede na analizo Telekoma Slovenije, morali deregulirati 1978 naselij, ki pa vsebujejo 507.394 gospodinjstev.

Poleg tega je Telekom Slovenije izračunal, da ima tržni delež nižji od 40% na 70% vseh gospodinjstev v Republiki Sloveniji, če upoštevamo zgolj storitveno konkurenco.

Poleg testa treh kriterijev, tudi geografska analiza jasno kaže na dejstvo, da je regulacija trga 3b neupravičena in da bi morala Agencija upoštevni trg » veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg« deregulirati.

Glede na dejstvo, da je maloprodajni tržni delež Telekoma Slovenije 34%, da je predlagana regulacija na trgu 3a, ki vključuje tudi virtualni dostop in da že po primerjalnih analizah obstajajo komercialni načini zavez za ohranitev dostopa (primer Švedske), ter ex-post mehanizmi, ki skrbijo za preprečevanje škarij cen.

Regulacija, sploh v obsegu, ki jo predlaga AKOS je nesorazmerna in pretirana.

8 Predlagane obveznosti operaterja s pomembno tržno močjo

Agencija je v decembru 2015 objavila javno posvetovanje glede Metodologije v zvezi s prihodnjo regulacijo medoperaterskih upoštevni trgov za dostop do širokopasovnega omrežja z vprašanji, ki so bila namenjena zainteresirani javnosti, predvsem operaterjem, z namenom, da pridobi predhodna mnenja in poglede deležnikov na trgu, ter v skladu z regulatornim okvirjem vzpostavi ustrezno regulacijo v smislu doseganja ciljev glede spodbujanja konkurence na trgu in posledično izboljšanja ponudbe za končne uporabnike, kot tudi ustvarjanja predvidljivega regulatornega okolja, ki bo spodbudilo investiranje na trgu. Dokument je bil posvetovalne narave, pri čemer pa so prejeti odgovori služili Agenciji kot dodatna osnova pri izvedbi analiz upoštevni trgov 3a, 3b in 4. Agencija je proučila vse prejete vsebine in jih smiselno upoštevala.

Poleg tega je Agencija pri nalaganju oziroma oblikovanju obveznosti upoštevala tudi prejete prispevke s strani operaterjev na naslednjih delavnicah, posvetih in sestankih, in sicer v okviru:

- delavnice o metodologiji glede regulacije upoštevni trgov,
- več delavnic glede obveznosti povezane z gospodarsko ponovljivostjo z BWCS,
- dveh delavnic glede dostopa z bitnim tokom z Deloitte,
- delavnice glede regulacije širokopasovni trgov s Cullen International,
- delavnice o razvoju in gradnji širokopasovni omrežij v RS,
- več delavnic glede oblikovanja obveznosti enakega obravnavanja,
- več sestankov z operaterji glede oblikovanja obveznosti za virtualni produkt - VULA.

Pri tem je Agencija preučila vse prejete pripombe, pri čemer pa jih je glede na ugotovljeno stanje na trgu skušala upoštevati v največji možni meri.

V zvezi z navedenimi posvetovanji, mora Telekom Slovenije opozoriti, da so posvetovanja z javnostjo v večini primerov delovala v eno smer – pridobivanjem podatkov s strani operaterjev. Agencija na posvetovanjih ali po njih ni objavila prispevkov javnosti ali vsaj svojih stališč v zvezi z prispevki operaterjev ali zunanjih izvajalcev, prav tako se ni opredelila do izraženih stališč posameznih operaterjev. Zaključna misel vsakega javnega posvetovanja je bila, da bodo stališča Agencije jasna v analizah, kjer bomo operaterji imeli dovolj časa za preučitev njihovih stališč. Namesto da bi Agencija javnost ažurno seznanjala s stališči v zvezi s prihodnjo regulacijo, je naredila ravno nasprotno, širši javnosti – operaterjem je s 30 dnevni rokom za javno posvetovanje obeh analiz, dejansko onemogočila učinkovito ter izčrpno podajanje pripomb in konstruktivni predlogov.

8.2 Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja

Agencija ugotavlja, da bo Telekom Slovenije v okviru predlagane obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja moral pri zagotavljanju storitve dostopa z bitnim tokom drugim operaterjem, s katerimi ima sklenjeno pogodbo o operaterskem dostopu:

- zagotavljati enakovredne pogoje dostopa do omrežja v enakovrednih okoliščinah, kot jih zagotavlja sam sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem,
- zagotavljati enako kakovostne storitve in istočasne informacije v zvezi z dostopom z bitnim tokom, pod enakimi pogoji, kot jih zagotavlja sam sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem,

pri tem pa bo moral:

1. zagotoviti obliko dostopa z bitnim tokom, ki bo operaterjem omogočala ponujanje enakih storitev in le te v enaki kakovosti, kot jih je preko te oblike dostopa možno zagotoviti in jih na maloprodajnem trgu zagotavlja tudi sam oziroma prek hčerinskih ali partnerskih podjetij (dostop do interneta, IP telefonija (VoIP), IP televizija (IPTV), video na zahtevo (VoD), časovni zamik (Time Shift), navidežno zasebno omrežje (VPN IP/MPLS) in druge storitve), vključno z multicast načinom razširjanja prometa ter s proporcionalno enako zagotovljeno pasovno širino. Nadalje bo moral omogočati tudi enakovredne pogoje dostopa z bitnim tokom na širokopasovnih priključkih, na katerih je vključena PSTN ali ISDN storitev. Te storitve mora omogočati na enak način, kot jih omogoča sam sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem, po potrebi pa tudi z omogočanjem namestitve lastne opreme operaterja,

Telekom Slovenije kot regulirani operater z EOI zagotavlja enakost vložkov (inputov) za svoje povezane družbe in druge operaterje, iskalce dostopa. To pomeni, da na veleprodajnem nivoju enakovredno in v enakem časovnem obdobju zagotavlja informacije o cenah in kakovosti storitev.

Za vse navedene elemente je potrebno opozoriti na skupno dejstvo, da se parametri storitve za končnega uporabnika razlikujejo glede na operaterja storitev in medsebojno niso primerljivi, ker del parametrov zagotavlja operater omrežja, del parametrov pa operater storitev.

- V primeru zagotavljanja kakovosti ravni storitev operater omrežja zagotavlja izključno kakovost ravni storitev na fizičnem in logičnem nivoju omrežja, raven kakovosti storitev pa je v pristojnosti operaterja storitev.
 - V primeru zagotavljanja enakih časovnih lestvic (na primer roki za odpravo napak ali roki za vključitev) je prva diagnostika napake in kvaliteta te diagnostike v pristojnosti operaterja storitev, operater omrežja je odgovoren izključno za del omrežja, ki je v njegovi pristojnosti. Prav tako v primeru izvedbe naročil za vključitev roki izvedbe niso primerljivi, ker operater omrežja nima vpliva na dejavnike, ki niso v njegovi pristojnosti.
 - V primeru uporabe enakih sistemov in procesov operater omrežja zagotavlja izključno proces, vezan na vzpostavitev povezave oziroma dostopa, postopki dobave opreme končnemu uporabniku, konfiguracija storitve interna instalacija pri končnem uporabniku pa so predmet operaterja storitev in ne morejo biti enake.
 - V primeru zagotavljanja stopnje zanesljivosti in razpoložljivosti operater omrežja zagotavlja parametre na delu omrežja, ki je predmet zakupa, na zagotavljanje ostalih parametrov operater omrežja nima vpliva.
3. zagotoviti informacije o izpadih in prekinitvah omrežja na enak način kot njegovi lastni maloprodajni enoti oziroma hčerinskemu ali partnerskemu podjetju,

Telekom Slovenije bo operaterjem informacije zagotovil na enak način in v enakem obsegu, kot jih zagotavlja same sebi.

4. zagotoviti uporabo istega informacijskega sistema (v nadaljnjem besedilu: enoten informacijski sistem) in enakovrednih procesov in dostopov za pregledovanje, naročanje in upravljanje storitev, kot ga uporablja njegova lastna maloprodajna enota oziroma hčerinska ali partnerska podjetja,

Agencija na strani 119 Analize podrobneje pojasnjuje naloženo obveznost.

Priporočilo o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah opisuje EOI kot zagotavljanje storitev in informacij operaterjem pod enakimi pogoji in istočasno, z uporabo istega informacijskega sistema in procesov, ter enako stopnjo zanesljivosti, kot jih Telekom Slovenije zagotavlja svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem. EOI se lahko tako kot zagotavljanje nediskriminacije na necenovnem nivoju naložijo za različne oblike medoperaterskega dostopa in za z njimi povezane storitve potrebne za zagotavljanje dostopa operaterjem. V primeru, da Telekom Slovenije za procese v zvezi z zagotavljanjem dostopa na medoperaterskem trgu uporablja za operaterje enak vmesnik kot za svoja hčerinska ali partnerska podjetja, se lahko to šteje kot zadostno za doseganje okvira splošne nediskriminacije, medtem ko je v primeru uporabe različnih vmesnikov za to potrebno naložiti dodatna varovala za preprečevanje diskriminacije operaterjev v primerjavi s svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem. V primeru, da prihaja do asimetrije pri izpolnjevanju zahteve za zagotavljanje enakovrednih in istočasnih informacij, se lahko zahteva za

zagotavljanje vseh relevantnih informacij za planiranje novih komercialnih ponudb pod enakimi pogoji naloži tako v okviru Eol.

Telekom Slovenije ima v delovanju enotni sistem za naročanje in prijavo napak. Dostop do sistema je omogočen preko spleta s kvalificiranimi digitalnimi potrdili (varnost) in preko B2B vmesnikov. V letu 2017 in 2018 Telekom Slovenije predvideva postopno uvedbo poenostavitve BSS sistema za naročanje, ki ima za posledico ohranitev identične uporabniške funkcionalnosti, interno pa zmanjšanje kompleksnosti, predvsem s stališča lažjega obvladovanja sistema in hitrejše odzivnosti pri morebitnih incidentih v delovanju IT sistema in hitrejše odzivnosti pri vzpostavljanju novih funkcionalnosti.

Telekom Slovenije uvaja spremembe informacijske podpore postopno in nadzorovano, saj je ključni cilj, poleg poenostavitve, tekoča nemotena podpora poslovnim procesom naročanja storitev in odprave napak, ki jo lahko izvede le s celostnim in kompletnim testiranjem vseh procesov in uporabniških primerov – za vse dostopovne tehnologije in za vse možne uporabniške scenarije. Le s takim nadzorovanim in postopnim pristopom zagotavlja informacijsko varnost, varnost osebnih podatkov končnih strank in predvsem nemoteno poslovanje operaterjev.

Zahteva po istem informacijskem sistemu za naročanje in upravljanje storitev, kot ga uporablja maloprodajna enota Telekoma Slovenije, je v dobresednem pomenu nerazumna in neizvedljiva. Operaterji imajo na voljo spletni vmesnik (operatorski portal) preko katerega naročajo in upravljajo storitve, pri čemer je ta vmesnik podložno vezan na isti informacijski sistem, kot ga Telekom Slovenije uporablja za svojo maloprodajno enoto. Procesno je naročanje enako tako za ostale operaterje kot za maloprodajno enoto Telekoma Slovenije, razlika je le v vhodnem sistemu.

Agencija naj besedilo ukrepa prilagodi na način, da črta izraz »isti« in ga nadomesti z izrazom »enotni informacijski sistem«, ker Telekom Slovenije alternativnim operaterjem že zagotavlja.

5. zagotoviti sprotno obveščanje o rokih za odpravo napake, takoj po odpravi pa o vzrokih za nastanek napake in o odpravi prijavljene napake, ter o vseh ostalih fazah in postopkih reševanja na neizbrisen in sledljiv način prek enotnega informacijskega sistema in na način, kot je v uporabi pri njegovi lastni maloprodajni enoti oziroma hčerinskih ali partnerskih podjetjih,

Naložena obveznost je podrobneje obrazložena na straneh 119 in 120 Analize.

Istočasno Agencija ugotavlja, da bi bilo Telekomu Slovenije potrebno naložiti tudi obveznost, da bo moral operaterjem, s katerimi ima sklenjeno pogodbo o operatorskem dostopu, v enakih časovnih in kakovostnih okvirih kot svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem, omogočiti dostop do informacij z uporabo enotnega informacijskega sistema, predvsem pa do informacij o topologiji omrežja, o načrtih posodabljanja ali gradnje omrežja s podatki za posamezen priključek do naslova natančno, zlasti glede polaganja optičnega omrežja in morebitnega ukinjanja bakrenega omrežja do posameznih uporabnikov, za vse posodobitve (razen vzdrževalnih del) najmanj 60 dni pred možnostjo oddaje naročila za spremembo ali izvedbo priključka v informacijskem sistemu, vendar ne kasneje kot je o tem obveščena maloprodajna enota Telekoma Slovenije, o razpoložljivosti širokopasovnega dostopa na posameznih lokacijah, vključno z rezervami, standardnimi in multipleksiranimi priključki, o geografski pokritosti s širokopasovnim dostopom na posameznih lokacijah s podatki za posamezen priključek do naslova natančno. Pri tem morajo biti vse navedene informacije na enak način dostopne tudi Agenciji, saj to omogoča preverjanje dejanskega nediskriminatornega obnašanja.

Agencija namreč ugotavlja, da so prav navedene informacije bistvenega pomena za ustrezno in pravočasno odzivanje zainteresiranih drugih operaterjev. Pri tem mora biti omogočen dostop do informacij v transparentni obliki, enake vsebine in v enakem času, kot to velja za Telekom Slovenije oziroma njegova hčerinska ali partnerska podjetja. Omogočanje dostopa do navedenih informacij je po presoji Agencije nujen ukrep, saj se le na ta način lahko prepreči asimetričnost informacij, ki vpliva na geografsko širitev drugih operaterjev in širitve konkurence tudi izven mestnih območij. Z zagotavljanjem enako kakovostnih informacij se nenazadnje tudi zmanjšuje možnost, da bi se dostopovne povezave nadgrajevale le za potrebe Telekoma Slovenije oziroma njegovih hčerinskih ali partnerskih podjetij, saj se bodo za nadgrajene dele omrežja lahko enakopravno potegovali tudi drugi operaterji. Primeren način za posredovanje informacij je dostop do informacij preko enotnega informacijskega sistema, saj se na ta način omogoči

učinkovita komunikacija med operaterjem omrežja in drugimi operaterji. Pri tem bo moral Telekom Slovenije uporabljati za operaterje isti informacijski sistem kot ga uporablja sam zase oziroma za njegova hčerinska ali partnerska podjetja. Agencija ugotavlja, da je bila obveznost zagotavljanja dostopa do informacij preko enotnega informacijskega sistema Telekomu Slovenije naložena že z odločbo Agencije št. 38244-2/2011/7 z dne 19. 4. 2011, ter tako za Telekom Slovenije ne predstavlja dodatnega bremena, saj jo družba že izvaja. Informatiziran način poslovanja in komuniciranja je v današnjem času utečena praksa, ki na konkurenčnem trgu edini omogoča učinkovitost gospodarskih družb. Predlagan ukrep je tako skladen z zakonsko določenim ciljem zagotavljanja in razvoja konkurence na trgu elektronskih komunikacij, saj omogoča učinkovit vstop novih operaterjev na trg.

V zvezi z zagotavljanjem informacijske podpore za odpravo napak se je potrebno omejiti na zagotavljanje enotnega informacijskega sistema za podporo postopkov odprave napak, možnost sprotne spremljanja statusov (korakov) odprave napak, ažurno posredovanje informacij o razlogih v primeru podaljšanja roka za odpravo napak in takojšnjem obveščanju o zaključitvi napake. Ugotavljanje vzroka za nastalo napako, še zlasti v primeru, ko ne gre za napake na strani Telekoma Slovenije ni predmet ugotavljanja Telekoma Slovenije, prav tako to ni predmet informacijskega sistema.

6. omogočiti neizbrisen in sledljiv dostop do informacij z uporabo enotnega informacijskega sistema, v enakih časovnih in kakovostnih okvirih kot svojim notranjim organizacijskim enotam ter hčerinskim in partnerskim podjetjem, pri čemer morajo biti te informacije na enak način dostopne tudi Agenciji, predvsem pa do:
 - a. informacij o topologiji omrežja,
 - b. informacij o načrtih posodabljanja ali gradnje omrežja s podatki za posamezen priključek do naslova natančno. Za vse posodobitve (razen vzdrževalnih del) najmanj

60 dni pred možnostjo oddaje naročila za spremembo ali izvedbo priključka v informacijskem sistemu, vendar ne kasneje kot so o tem obveščena njegova hčerinska ali partnerska podjetja,

- c. informacij o razpoložljivosti širokopasovnega dostopa na posameznih lokacijah, vključno z rezervami, standardnimi in multipleksiranimi priključki,
- d. informacij o geografski pokritosti s širokopasovnim dostopom na posameznih lokacijah s podatki za vsako posamezno tehnologijo priključka do naslova natančno,
- e. informacij, ki Agenciji omogočajo preverjanje izpolnjevanja naloženih obveznosti.

Posredovanje informacij o načrtih posodabljanja omrežja (npr. izgradnja FTTH omrežja na lokacijah obstoječega bakrenega omrežja) ali posredovanje informacij o načrtih izgradnje omrežja na lokacijah, kjer ni obstoječega omrežja operaterja je po mnenju Telekoma Slovenije sporno in operaterja omrežja spravlja v neenakovreden položaj v primerjavi z operaterji storitev na drugih vzporednih omrežjih.

Operaterji drugih vzporednih omrežij, ki niso regulirani, namreč v primeru napovedi posodobitve omrežja ali izgradnje novega omrežja s strani reguliranega operaterja omrežja takoj pristopijo k prodajnim aktivnostim na svojem omrežju in s ponujanjem velikih ugodnosti končne uporabnike na teh lokacijah pridobijo na svoje omrežje in jih vežejo za daljše obdobje. Na ta način se reguliranemu operaterju bistveno zmanjša učinkovitost investicije v posodobitev omrežja, pri čemer je vprašljiva ekonomska upravičenost investicije.

Operater omrežja je reguliran v okviru zagotavljanja dostopa do obstoječega omrežja in ne v okviru posodabljanja in izgradnje novega omrežja. Po zgraditvi omrežja je operater omrežja podatke o zgrajenem omrežju dolžan posredovati, plan izgradnje pa je izključno v pristojnosti operaterja omrežja in o tem operater omrežja ne bi smel biti dolžan obveščati drugih.

Ta obveznost bi bila upravičena izključno v kolikor bi bili regulirani tudi vsi operaterji omrežij, ki pokrivajo posamezne lokacije.

Ta dejstva v primeru posodobitve omrežja in izgradnje novega omrežja je potrebno upoštevati tudi pri nalaganju obveznosti enakega obravnavanja operaterju omrežja, kjer morajo biti tovrstne obveznosti izvzete.

Predlagani ukrep o potrebnem obveščanju o načrtih posodabljanja ali gradnje omrežja s podatki za posamezen priključek do naslova natančno najmanj 60 dni pred možnostjo oddaje naročila za spremembo ali izvedbo priključka v informacijskem sistemu je v nasprotju z načeli Agencije, ki naj bi s svojimi ukrepi spodbujala učinkovite naložbe v novo in izboljšano infrastrukturo, zlasti v izgradnjo NGA omrežij. Na predlagan način pa se izniči efekt hitrega in učinkovitega vključevanja uporabnikov glede na razmere realnega okolja. Investitorju je namreč onemogočeno kakršno koli dodajanje dodatnih naslovov, ki bi jih lahko izvedel med samo gradnjo, brez da bi bil obsojen na 60 dnevno čakanje preteka roka napovedi. S tem pa bodo najbolj prikrajšani uporabniki, da se jim na hiter, a še vedno enakovreden in popolnoma nediskriminatoren način, omogoči dostop do sodobnih storitev katerega koli operaterja.

7. opraviti preskus tehnične ponovljivosti in zagotoviti tehnično ponovljivost novih oziroma spremenjenih maloprodajnih ponudb, v okviru katerih bo moral Agenciji posredovati tehnične in poslovne informacije v primerih uvedbe novih reguliranih veleprodajnih vložkov ali spremembah obstoječih reguliranih veleprodajnih vložkov, pri čemer bo moral pri določitvi razumnega roka za predhodno obvestilo Agenciji in operaterjem pred uvedbo nove maloprodajne ponudbe upoštevati 4-mesečni rok in pred uvedbo spremenjene maloprodajne ponudbe 2-mesečni rok.

Iz naložene obveznosti ni mogoče razbrati, kakšna je nova oz. spremenjena maloprodajna ponudba, ki zahteva, da Telekom Slovenije Agenciji posreduje določene tehnične in poslovne informacije. Telekom Slovenije predlaga, da se obveznost spremeni tako, da se bo glasila:

»opraviti preskus tehnične ponovljivosti in zagotoviti tehnično ponovljivost novih oziroma spremenjenih maloprodajnih ponudb, v okviru katerih bo moral Agenciji posredovati tehnične informacije v primerih potrebe po uvedbi novih reguliranih veleprodajnih vložkih ali spremembah obstoječih reguliranih veleprodajnih vložkov, pri čemer bo moral pri določitvi razumnega roka za predhodno obvestilo Agenciji in operaterjem pred uvedbo nove maloprodajne ponudbe upoštevati 4-mesečni rok in pred uvedbo spremenjene maloprodajne ponudbe 2-mesečni rok«

Definiranje ustreznih veleprodajnih produktov za vsako novo maloprodajno ponudbo vodi v kopiranje storitev na maloprodajnem trgu, ne pa k pravi, raznoliki storitveni konkurenci, ki bo temeljila na kreativnosti operaterjev. Poleg tega se mora, glede na Priporočilo o doslednih obveznostih nediskriminacije ter metodologijah za izračun stroškov za spodbujanje konkurence in izboljšanje okolja za naložbe v širokopasovne povezave, Agencija v tistih segmentih trga, kjer obstaja več kot ena NGA tehnologija, osredotočiti predvsem na vodilne ponudbe, ne pa na celoten spekter maloprodajnih ponudb. Operater omrežja je operaterjem dolžan zagotavljati veleprodajne produkte oziroma zakup dostopovnega omrežja, ki kakovostno in v tehnično enaki funkcionalnosti kot maloprodajni enoti, omogočajo oblikovanje in ponujanje storitev, ki jih njegova maloprodajna enota ponuja na maloprodajnem trgu. Tehnični parametri so pravzaprav določeni z uporabo tehnologije za posamezni tip dostopa. OPTM mora predvsem zagotoviti, da glede na posamezno ponujeno tehnologijo ne diskriminira uporabnikov na njej.

Telekom Slovenije ocenjuje, da je ukrep EOI že v celoti naložen in izveden, prav tako je dosežena velika razvitost veleprodajnega trga, na katerem se ponuja transparentne veleprodajne storitve, ki ne vključujejo nivoja neposrednega zagotavljanja storitev končnim uporabnikom.

Operaterji storitev lahko že danes na podlagi reguliranih veleprodajnih produktov tehnično ponovijo maloprodajno ponudbo operaterja s pomembno tržno močjo.

Pri tem iz razloga nediskriminatornosti do maloprodajne enote nikakor ni sprejemljivo vnaprejšnje javno obveščanje operaterjev o novih maloprodajnih storitvah. Omejiti se je potrebno izključno na tehnične rešitve v omrežju. Maloprodajna enota mora imeti pri ponujanju storitev na končnem trgu zagotovljene enake pogoje kot operaterji, kar pa v primeru vnaprejšnjega obveščanja o storitvah ni omogočeno.

Za zagotavljanje enakih konkurenčnih pogojev je glede na zgoraj navedeno dovolj, da se zagotavlja tehnična ponovljivost novih storitev na ustreznih veleprodajnih produktih.

Obveznost operaterja omrežja bi morala biti vezana na posredovanje pravočasnih informacij o kakovostnih in tehničnih spremembah funkcionalnosti omrežja, ki omogočajo oblikovanje in ponujanje novih storitev. V kolikor OPTM na trg vpeljuje nov proizvod, ki zamenjuje tehnične in/ali procesne karakteristike obstoječih produktov, ki jih ponuja operater na veleprodajnem trgu, bi o tem moral ostale operaterje, ki pri njem zakupujejo omrežje ali storitve o tem obvestiti največ 6 mesecev vnaprej. To je skladno tudi s predlagano obveznostjo posredovanja informacij, kjer mora OPTM posredovati informacije o kakovostnih in tehničnih spremembah funkcionalnosti omrežja, ki pogojujejo možnost oblikovanja in ponujanja novih storitev, največ 6 mesecev pred začetkom ponujanja storitev s strani njegove maloprodajne enote.

Telekom Slovenije z omogočanjem zakupa logičnih (virtualnih) kanalov v omrežju, operaterjem omogoča transparenten zakup omrežja za ponujanje vseh storitev, ki jih Telekom Slovenije ponuja končnim uporabnikom na maloprodajnem trgu. Na ta način Telekom Slovenije operaterjem omogoča ponujanje in oblikovanje storitev na končnem trgu neodvisno od Telekoma Slovenije. Telekom Slovenije je operaterjem dolžan zagotavljati veleprodajne produkte oziroma zakup dostopovnega omrežja, ki v kakovostno in tehnično enaki funkcionalnosti kot maloprodajni enoti, operaterjem omogočajo oblikovanje in ponujanje storitev, ki jih Telekom Slovenije ponuja na maloprodajnem trgu. Pri tem je iz razloga nediskriminatornosti do maloprodajne enote iz obveznosti nujno potrebno izločiti obveščanje o novih maloprodajnih storitvah in se omejiti izključno na tehnične rešitve v omrežju.

Čas potreben za oblikovanje veleprodajnih procesov, vzpostavitev informacijske podpore, pripravo vzorčne ponudbe in podpis pogodb ne predstavlja časa vezanega na oblikovanje in ponujanje novih storitev s strani operaterja storitev.

V obrazložitvi te točke Agencija na straneh 120 in 121 zapiše še, kaj vse bo morala vsebovati predložena dokumentacija in sicer:

Telekom Slovenije bo moral Agenciji predložiti rezultate preskusa tehnične ponovljivosti, v okviru katerega bo moral dokazati tehnično ponovljivost novega ali spremenjenega obstoječega veleprodajnega vložka, vključno z vsemi informacijami, ki so potrebne za dokazovanje, da je tehnična ponovljivost v celoti zagotovljena. Predložena dokumentacija bo morala vsebovati naslednje tehnične in poslovne informacije o:

- *tehničnih karakteristikah vključno s pripadajočimi parametri kakovosti storitve ustreznega veleprodajnega vložka, ki omogoča izvedbo enake maloprodajne storitve, kot jo zagotavlja sam sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem,*
- *razpoložljivosti ustreznih dogovorov o ravni storitev (SLA) in ključnih kazalnikih uspešnosti (KPI) za predmetno storitev,*
- *ustreznem veleprodajnem vložku za naročanje, priključitev in odpravo napak, ki jih drugi operater potrebuje za razvoj ali prilagoditev lastnih sistemov in procesov, da bi ponudil konkurenčne nove ali spremenjene maloprodajne storitve, na voljo v razumnem času, preden Telekom Slovenije ali njegovo hčerinsko ali partnersko podjetje uvede lastno maloprodajno storitev.*

Telekom Slovenije bo moral na svojih spletnih straneh v rokih, navedenih na začetku tega poglavja, na pregleden način objaviti tehnične in poslovne informacije o novem ali spremenjenem ustreznem veleprodajnem vložku, da se iskalcem dostopa omogoči ponoviti ustrezno maloprodajno ponudbo, pri čemer pa mu ne bo treba razkriti informacij glede svoje ustrezne maloprodajne ponudbe, v kolikor bodo te predstavljale poslovno skrivnost Telekoma Slovenije.

Nov (ali spremenjen obstoječ) veleprodajni vložek (oziroma produkt ali storitev) bo moral biti iskalcem dostopa na voljo v razumnem času, preden Telekom Slovenije uvede ustrezno maloprodajno ponudbo z namenom, da se prepreči neupravičena časovna prednost Telekoma Slovenije, ob upoštevanju potrebe učinkovitega drugega operaterja po razvoju in prilagoditvi lastnih sistemov in procesov, da bi lahko ponudil konkurenčno novo maloprodajno storitev, zato je Agencija upoštevala pred uvedbo nove maloprodajne ponudbe vsaj 4-mesečni rok in pred uvedbo spremenjene maloprodajne ponudbe vsaj 2-mesečni rok.

Ob upoštevanju pomembnosti zagotavljanja tehnične ponovljivosti je za konkurenco ključnega pomena, da Telekom Slovenije zagotovi tehnično ponovljivost nove maloprodajne ponudbe, preden jo uvede in od takrat naprej v vsakem trenutku. Naložitev obveznosti tehnične ponovljivosti je nujna, da se iskalcem dostopa omogoči ponovitev ustrezne maloprodajne ponudbe in s tem konkuriranje na povezanem maloprodajnem trgu, pri tem pa za Telekom

Slovenije ne predstavlja prevelikega dodatnega bremena, saj mora ta veleprodajni vložek zagotavljati že za izvedbo svoje maloprodajne ponudbe.

Zdi se, da Agencija uvaža pojem tehnične ponovljivosti samo zato, ker je tako predvideno s Priporočilom komisije o doslednih obveznostih nediskriminacije ter metodologijah za izračun stroškov za spodbujanje konkurence in izboljšanje okolja za naložbe v širokopasovne povezave z dne 11.9.2013 (v nadaljevanju Priporočilo o nediskriminaciji). Telekom Slovenije bo moral že v skladu s točkama 1 in 2 obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja zagotoviti tako obliko lokalnega dostopa, vključno z vsemi omrežnimi elementi, naloženimi v okviru obveznosti dostopa, ki bo operaterjem omogočala najmanj ponujanje enakih storitev v enaki kakovosti, kot jih na maloprodajnem trgu zagotavlja tudi sam oziroma preko hčerinskih ali partnerskih podjetij, po potrebi pa tudi z omogočanjem namestitve lastne opreme operaterja in najmanj takšen nivo kakovosti lokalnega dostopa ki omogoča izpolnjevanje zahtev glede kakovosti storitev na maloprodajnem trgu na podlagi vsakokrat veljavne zakonodaje. Že v skladu s tema dvema točkama mora Telekom Slovenije v vsakem primeru zagotoviti tako imenovano tehnično ponovljivost. Prav tako so že v preostanku obveznosti enakega obravnavanja določeni tako parametri kakovosti storitev SLA kot ključni kazalniki uspešnosti, ki za nove storitve verjetno ne morejo biti drugačni od tistih, ki so predpisani za ostale storitve.

8. upoštevati, da:

- a. rok za odgovor na poizvedbo preko enotnega informacijskega sistema v zvezi z informacijami glede dostopa z bitnim tokom znaša največ 15 minut od oddaje poizvedbe. V primeru, da mora za pripravo odgovora izvesti dodatne aktivnosti na terenu, je rok za odgovor na poizvedbo 3 delovne dni,
- b. v primeru zavrnitve operaterjeve poizvedbe, mora z razlogi za zavrnitev nemudoma seznaniti operaterja preko enotnega informacijskega sistema, tako, da bo že na podlagi avtomatiziranega odgovora na poizvedbo jasno in nedvoumno razviden razlog za zavrnitev. Telekom Slovenije mora na podlagi izrecne zahteve operaterja le temu najkasneje v roku 3 delovnih dni v prostorih Telekoma Slovenije predložiti tehnično dokumentacijo, iz katere morajo izhajati natančni razlogi za zavrnitev. Telekom Slovenije mora operaterju na njegovo zahtevo izročiti tudi kopijo tehnične dokumentacije. V primeru, da Telekom Slovenije zavrne poizvedbo brez navedbe jasnega, nedvoumnega in razumljivega razloga, take poizvedbe operaterju ne sme zaračunati, ker se šteje, da storitev ni bila opravljena,

Telekom Slovenije predlaga, da se naložena obveznost spremeni tako, da se bo glasila:

»V primeru zavrnitve operaterjeve poizvedbe se mora, ob odgovoru na preveritev, operaterju posredovati razlog za zavrnitev. Na podlagi izrecne pisne zahteve operaterja je potrebno operaterju najkasneje v roku 10 delovnih dni poslati natančno obrazložitev razloga za zavrnitev. V primeru zavrnitve poizvedbe brez navedbe razloga, se takšne poizvedbe operaterju ne sme zaračunati.«

Ne glede na tip preveritve, se v primeru negativnega odgovora posreduje razlog za negativen odgovor. Posredovanje tehnične dokumentacije za izkazovanje razloga za zavrnitev operaterju ni primerno iz naslednjih razlogov: varnost in zaupnost podatkov, sami podatki ne kažejo nujno razpoložljivosti za zagotavljanje storitve, pridobivanje teh podatkov bi bilo lahko časovno zelo dolgotrajno, tovrstnih zahtev po posredovanju podatkov o omrežju v zadnjih letih nismo prejeli. Se pa Telekom Slovenije srečuje s posameznimi primeri dodatnih poizvedb o ustreznosti odgovora, kjer razlog ni nujno razpoložljivost omrežja, temveč gre za razloge kot so: neustrezno posredovana vloga s strani operaterja, neustrezni podatki, sistemska napaka, napaka pri posredovanju odgovora, razna tolmačenja s strani končnega uporabnika ipd. Tovrstne zahteve rešujemo z obojestranskim sodelovanjem in s ciljem, da odgovor posredujemo čim prej, ne gre pa v tem primeru za posredovanje tehnične dokumentacije. Telekom Slovenije bo vse tovrstne aktivnosti v primeru ustreznega odgovora operaterjem dodatno zaračunal glede na porabljen čas.

- c. rok za izvedbo naročila (priklop končnega uporabnika) v primeru bakrenega omrežja znaša 8 delovnih dni od prejema naročila (ki ga operater lahko poda takoj po prejemu pozitivnega odgovora na preveritev preko enotnega informacijskega sistema) pri čemer se lahko ta rok se lahko v primeru nastanka izrednih okoliščin

izven direktne kontrole Telekoma Slovenije za izvedbo vseh nadaljnjih naročil razumno podaljša, o podaljšanju roka pa bo moral obvestiti operaterja in Agencijo. Telekom Slovenije bo moral obvestiti Agencijo o nastanku izrednih okoliščin skupaj s podrobnejšo obrazložitvijo in dokazi, takoj ko se takšna situacija pojavi,

V primerih, ko je za izvedbo naročila potrebna še vzpostavitev omrežne priključne točke in poseg na omrežju za določanje rokov izgradnje z razloga zagotavljanja stroškovno učinkovitega načina gradnje in narave gradnje po prepričanju Telekoma Slovenije Agencija ni pristojna.

- d. rok za izvedbo naročila (priklop končnega uporabnika) v primeru optičnega omrežja, od prejema naročila, ki ga operater lahko poda takoj po prejemu pozitivnega odgovora na preveritev preko enotnega informacijskega sistema, znaša:
 - i. 8 delovnih dni od prejema naročila, v primeru, da je optični kabel pred objektom končnega naročnika (tj. razred priključka 1),
 - ii. 15 delovnih dni od prejema naročila v primeru, da je potrebno vzpostaviti povezavo od naročniku najbližjega TKI do objekta naročnika brez gradbenih zemeljskih del (tj. razred priključka 2),
 - iii. 30 delovni dni od prejema naročila v primeru, da je potrebno vzpostaviti povezavo od TKI do objekta naročnika in so potrebna gradbena zemeljska dela (tj. razred priključka 3), pri čemer se čas potreben za pridobivanje služnosti, soglasij drugih infrastrukturnih upravljavcev na območju gradnje in soglasij etažnih lastnikov ne šteje v roke za izvedbo naročila. Telekom Slovenije bo moral v roku 3 delovnih dni od začetka teh postopkov o tem obvestiti operaterja in mu na njegovo zahtevo posredovati podatke o lastnikih, upravljavcih ali etažnih lastnikih. Navedeni rok se lahko v primeru nastanka izrednih okoliščin izven direktne kontrole Telekoma Slovenije za izvedbo vseh nadaljnjih naročil razumno podaljša, pri čemer mora o podaljšanju roka obvestiti operaterja in Agencijo. Telekom Slovenije bo moral obvestiti Agencijo o nastanku izrednih okoliščin skupaj s podrobnejšo obrazložitvijo in dokazi, takoj ko se takšna situacija pojavi,

Agencija je naloženo obveznost podrobneje obrazložila na straneh 122 in 123 Analize.

Roki za izvedbo naročila (priklop končnega uporabnika) so sicer že sedaj del vzorčne ponudbe Telekoma Slovenije, vendar Agencija kljub temu ugotavlja, da je treba pri izvedbi dostopa z bitnim tokom v prvi vrsti zagotoviti upoštevanje datuma priključitve, ki sta ga dogovorila drugi operater in njegov končni uporabnik, seveda pod pogojem, da je ta določen v okviru razumnega roka. Pri določitvi termina je potrebno upoštevati realne možnosti izvedbe dostopa z bitnim tokom na strani Telekoma Slovenije. Posledično je Agencija kot rok za izvedbo naročila določila razumni rok, ki glede na stanje organizacije Telekoma Slovenije v času izvajanja analize znaša v primeru dostopa prek bakrenega omrežja največ 8 delovnih dni od prejema naročila, ki ga operater lahko poda takoj po prejemu pozitivnega odgovora na preveritev preko enotnega informacijskega sistema. Rok za izvedbo naročila v primeru dostopa prek optičnega omrežja, od prejema naročila, ki ga operater lahko poda takoj po prejemu pozitivnega odgovora na preveritev preko enotnega informacijskega sistema, znaša največ 8 delovnih dni, v primeru, da je optični kabel pred objektom končnega naročnika (tj. razred priključka 1), 15 delovnih dni v primeru, da je potrebno vzpostaviti povezavo od naročniku najbližjega TKI do objekta naročnika brez gradbenih zemeljskih del (tj. razred priključka 2) in 30 delovnih dni v primeru, da je potrebno vzpostaviti povezavo od TKI do objekta naročnika in so potrebna gradbena zemeljska dela (tj. razred priključka 3). Agencija se je odločila za različno določanje rokov za izvedbo glede na vrsto omrežja preko katerega želi operater dostopati do svojih končnih uporabnikov, saj je optično omrežje Telekoma Slovenije še v fazi gradnje in se kot tako na različnih področjih nahaja v različnih fazah gradnje. Ker čas izvedbe naročila ni odvisen samo od Telekoma Slovenije, temveč tudi od termina, ki ga med sabo dogovorita operater in njegov bodoči končni uporabnik, bo moral Telekom Slovenije operaterju ponuditi vsaj dva različna termina za izvedbo naročila. Agencija je pri določanju rokov upoštevala razporejanje človeških virov, potrebna dela na glavnem delilniku in po potrebi dela na terenu. Telekom Slovenije bo moral upoštevati dogovorjeni termin med operaterjem in končnim uporabnikom, če je ta določen v razumnem roku od dne, ko je Telekom Slovenije prejel popolno naročilo, to pomeni v celoti izpolnjen obrazec za naročilo v enotnem informacijskem sistemu. Agencija je roke za izvedbo naročila za priključitev naročnika na optično omrežje določila glede na fazo zgrajenosti priključka. Faze zgrajenosti priključka so združene v razrede priključkov od 1 do 3, pri čem višja številka razreda priključka odraža

nižjo stopnjo zgrajenosti priključka. Agencija je pri določanju rokov izvedbe naročila za optičnega omrežja upoštevala dejstvo, da dolžina časovnega obdobja, povezanega s pridobivanjem morebitnih soglasij lastnikov nepremičnin in urejanja služnosti ni odvisen od Telekoma Slovenije. Na podlagi navedenega se čas, povezan s pridobivanjem služnosti, soglasij drugih infrastrukturnih upravljavcev na območju gradnje in soglasij etažnih lastnikov, prišteje rokom določenih s to analizo. Telekom Slovenije bo moral v roku 3 delovnih dni od začetka teh postopkov o tem obvestiti operaterja in mu na njegovo zahtevo posredovati podatke o lastnikih, upravljavcih ali etažnih lastnikih. Navedeni rok se bo lahko v primeru nastanka izrednih okoliščin izven direktne kontrole Telekoma Slovenije za izvedbo vseh nadaljnjih naročil razumno podaljša, pri čemer bo moral Telekom Slovenije o podaljšanju roka obvestiti tako operaterja, ki zahteva dostop, kot Agencijo. Prav tako bo moral Telekom Slovenije Agencijo obvestiti o nastanku izrednih okoliščin skupaj s podrobnejšo obrazložitvijo in dokazi, takoj ko se bo takšna situacija pojavila. Prav tako je treba pojasniti, da se pri določanju razreda priključka pojem optična priključna doza šteje za element omrežja in predstavlja omrežna priključna točka. Agencija pojasnjuje, da razred priključka 1 zajema vse faze zgrajenosti priključka, ko je optični kabel pred objektom naročnika in je za priključitev naročnika morebiti potrebno optični kabel le še z interno instalacijo zaključiti na optični priključni dozi. Razred priključka 2 pa zajema vse faze zgrajenosti priključkov, ko je za vzpostavitev priključka razreda 1 potrebno povezati optični kabel od TKI do objekta naročnika in za izvedbo niso potrebna gradbena zemeljska dela. Razred priključka 3 zajema vse faze zgrajenosti priključkov, ko je za vzpostavitev priključka razreda 2 potrebno povezati optični kabel od TKI do objekta naročnika in za izvedbo niso potrebna gradbena zemeljska dela. Roki 8 delovnih dni v primeru dostopa prek bakrenega omrežja in 8, 15 in 30 delovnih dni v primeru dostopa prek optičnega omrežja so v času priprave analize glede na potrebna dela in organizacijo delovnega procesa primerno dolgi, zato se po izteku tega roka šteje, da je Telekom Slovenije vedno zmožen izvesti naročilo v terminu, ki sta ga dogovorila operater in končni uporabnik. Pri tem je dejansko potreben rok izvedbe za dostop z bitnim tokom nižji oziroma enak, kot je rok izvedbe razvezanega dostopa in nižji oziroma enak kot rok izvedbe vzpostavitve priključka na maloprodajnem trgu. Glede na to, da je v Splošnih pogojih za opravljanje maloprodajnih storitev Telekoma Slovenije naveden rok izvedbe vzpostavitve priključka najkasneje v 30 delovnih dneh, ter da je rok za izvedbo razvezanega dostopa do krajevne zanke, ki predstavlja večji poseg v primerjavi z izvedbo dostopa z bitnim tokom, 8 delovnih dni, Agencija ugotavlja, da je določen rok 8 delovnih dni primeren in sorazmeren. Agencija na podlagi napisanega zaključuje, da je nadaljnja naložitev roka 8 delovnih dni za izvedbo dostopa z bitnim tokom nujna za zagotovitev konkurence na maloprodajnem trgu, ter da za Telekom Slovenije ne predstavlja prevelikih dodatnih obremenitev, saj mora biti tudi navedeni družbi v interesu, da pospešuje svoje lastne poslovne procese.

Agencija posega v regulacijo trga investicijske izgradnje posameznega naročnika in s tem krši določila regulacije zgrajenega omrežja. Tudi predlagani roki izvedbe posameznega naročila so bistveno krajši kot jih Telekom Slovenije dosega z razpoložljivimi informacijami, resursi in pogodbami, ki jih ima do podizvajalcev. Razred priključka 1 in 2 izvaja podizvajalec po predhodnem odobrenem naročilu, kateremu je potrebno dodati 8 dnevni rok same izvedbe priklopa končnega uporabnika. V primeru razreda priključka 3 so navedeni minimalni roki, ki jim je potrebno prav tako dodati 8 dnevni rok priključitve s strani Agencije.

Za jasno interpretacijo in poenostavitev predlaga Telekom Slovenije uskladitev statusov Telekoma Slovenije z razredom priključkov.

Skladno z navedenim bi lahko glede na trenutni sistem evidentiranja statusov izgradnje hišne inštalacijske napeljave v informacijskem sistemu Telekoma Slovenije veljali naslednji roki izvedbe:

8 delovnih dni:

- status 2: Optična priključna doza montirana

15 delovnih dni:

- status 3: Optična vrvica s konektorjem v stanovanju
- status 4: Optična vrvica s konektorjem pred stanovanjem
- status 5: Optična vrvica brez konektorja v stanovanju
- status 6: Optična vrvica brez konektorja pred stanovanjem

30 delovnih dni:

- status 7: Optični kabel pred objektom, s soglasji

Ostali statusi v skladu z ugotovitvami iz nadzornega postopka 06103-1/2017, niso in ne morejo biti predmet regulacije. V nasprotnem primeru bi veljalo, da Agencija in alternativni operaterji diktirajo investicije v omrežje Telekom Slovenije.

Za določanje rokov izgradnje za vse ostale predvidene povezave v fazi gradnje z razloga zagotavljanja stroškovno učinkovitega načina gradnje in narave gradnje po prepričanju Telekoma Slovenije Agencija ni pristojna.

Telekomu Slovenije so naložene nove zahteve po posredovanju informacij o lastnikih, upravljavcih in etažnih lastnikih, ki jih pridobi iz informacij javnega značaja. Predlagamo, da Telekom Slovenije poda tehnično rešitev operaterju in lahko poda podatke, ki jih operater nujno potrebuje proti ustreznemu plačilu stroškov, ki so nastali pri pridobivanju le-teh.

- e. rok za odpravo napak znaša 2 delovna dneva od prijave napake, le-ta pa se v primeru težjih napak lahko podaljša za največ 5 delovnih dni, pri čemer mora o podaljšanju roka ustrezno seznanimi operaterja in navesti ter utemeljiti razloge, iz katerih izhaja, da gre za težjo napako,

pri tem pa bo moral Telekom Slovenije vzpostaviti lestvice, s katerimi se zagotovi učinkovito izvajanje in primerno upoštevanje rokov, in sicer tako, da v svoji vzorčni ponudbi določi naslednjo porazdelitev:

- 60% vseh napak odpraviti v 1 delovnem dnevu in 99% v 2 delovnih dneh.

Rok odprave napak v zgolj 2 delovnih dneh (60% celo v enem dnevu) je izredno kratek in z razpoložljivimi resursi ter ob upoštevanju enakopravne obravnave vseh ponudnikov storitev, ni realno dosegljiv. Trenutni povprečni časi odprave napak presegajo te čase. Upoštevati je potrebno tudi odpravo napak na kabelskem omrežju, kjer so posegi zahtevnejši in časi daljši.

Rok za odpravo napak je danes 3 delovne dni od prijave napake, le-ta pa se v primeru težjih napak ali napak pri katerih gre za okoliščine izven kontrole operaterja omrežja, lahko podaljša za največ 5 delovnih dni, pri čemer je potrebno ob podaljšanju roka in razlogih zanj obvestiti operaterja. Pri tem se mora 60% napak odpraviti v 1 delovnem dnevu, 80% v 2 delovnih dneh in 100% v 3 delovnih dneh, pri čemer so težje napake in napake pri katerih gre za okoliščine izven kontrole operaterja omrežja iz te lestvice izvzete.

Iz posredovanih podatkov Agenciji in podatkov kazalnikov uspešnosti (KPI), ki jih Telekom Slovenije mesečno objavlja, je jasno razvidno, da so trenutni roki za odpravo napak skrajni in jih je zelo težko zagotavljati, kaj šele dodatno skrajšati. Predpisani skrajni roki za odpravo napak že danes pogosto privedejo do tega, da Telekom Slovenije zaradi doseganja rokov za odpravo napak na veleprodajnem trgu, diskriminira svojo lastno maloprodajno enoto, kar se odraža v daljših rokih za odpravo napak. V pravkar navedeno pa se je Agencija lahko prepričala tudi v okviru opravljenega inšpekcijskega postopka, ki se vodi pod št. 06102-9/2014.

Pri odpravi napak gre v posameznih primerih za dejavnike, na katere Telekom Slovenije ne more vplivati, vplivajo pa na podaljšanje roka odprave napak. V primeru tovrstnih napak, Telekom Slovenije ne more biti zavezan za rok odprave napak v 3 delovnih dneh in lestvico odprave napak. Telekom Slovenije se zaveda, da je potrebno tudi v tem primeru napake čim prej odpraviti, zato v večji meri sam z dodatnimi aktivnostmi skuša zagotoviti odpravo napake. Agencija je tudi v postopku nadzora št. 06102-9/2014 ugotovila, da obstajajo dejavniki, ki niso na strani Telekoma Slovenije, ki negativno vplivajo na doseganje zahtev iz trenutno veljavne regulatorne odločbe. Gre za obravnavo prijavljenih napak, pri katerih se v postopku odprave napak ugotovi, da napaka ne izvira iz razlogov na strani Telekoma Slovenije, kar pa prav tako zahteva aktivnosti na terenu in pregled ustreznosti povezave ter dodatno obremenjuje obstoječe človeške vire. Razlog za tovrstno prijavo napak je pomanjkljiva, nepopolna ali neustrezna diagnostika, ki jo je dolžan pred prijavo napake na Telekom Slovenije opraviti operater. Gre za napake pri nastavitvah opreme, opremi operaterja v skupni lokaciji, opremi operaterja na lokaciji končnega uporabnika,

opremi končnega uporabnika in interni instalaciji na lokaciji končnega uporabnika, ki niso v pristojnosti Telekoma Slovenije.

Telekom Slovenije iz tega razloga Agencijo poziva, da še enkrat temeljito pretehta vsa obstoječa dejstva, preden sprejme odločitev o skrajšanju rokov za odpravo napak.

Telekom Slovenije prav tako opozarja, da ukrep ni izvedljiv v primeru pravnih ovir (zahteva lastnikov zemljišča ali objekta, ne možnost dostopa do mesta okvare,...) ali višje sile (naravne nesreče, nevarnost s področja varstva pri delu, delo drugih izvajalcev (cestarji, vodovod, elektro, ...) in podobno) na kar Telekom Slovenije ne more vplivati. Prav tako opozarjamo, da so zahteve tehnično nerealne v primerih, ko gre za poškodbe večjih optičnih kablov, predvsem pri dostopovnem FTTH omrežju. V teh primerih je predpisan rok za odpravo okvar celo krajši od normativa za izvedbo spojke v idealnih pogojih na teh kablilih.

Telekom Slovenije klasificira lažjo napako v primeru rešitve preko diagnostike in konfiguriranja s pomočjo oddaljenega dostopa. Težja napaka predvideva rešitev pri uporabniku oziroma fizični povezavi na elementih do njega. Navedeno je bilo ugotovljeno tudi na delavnici za operaterje, zadeva se vodi pod opravilno številko 024-1/2016

Sedaj veljavni roki so glede na tehnične lastnosti, obseg aktivnosti ter razpoložljive resurse tudi edino opravičljivi in v smislu obveznosti tudi sorazmerni. Prav tako tudi ugotavljamo, da se število napak s povečanjem števila razvezanih zank povečuje, kar prav tako vpliva na čas odprave napak.

9. upoštevati dodatne pogoje, s katerimi se zagotovi poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti, in sicer tako, da v svoji vzorčni ponudbi določi naslednje pogodbene kazni:

Agencija predlaga naložitev pogodbenih kazni za primer zamude pri realizaciji posamezne izvedbe razvezanega lokalnega dostopa, posamezne skupne lokacije, zamude pri odpravljanju napak ter v primeru, da zaradi zamude stranka operaterju odpove pogodbo.

Telekom Slovenije opozarja, da je Agencija že sedaj v okviru navedene obveznosti Telekomu Slovenije naložila vključitev pogodbenih kazni. Kot je bilo že večkrat navedeno, Agencija v okviru Analize ne ugotavlja učinkov dosedanje regulacije oz. naloženih ukrepov, kar prav tako velja za obveznost vključitve pogodbenih kazni v vzorčno ponudbo. Agencija se znova ne ukvarja z dejanskim stanjem v preteklem obdobju. Agencija v zvezi s pogodbenimi kaznimi ne utemelji potrebe po naložitvi tovrstne obveznosti na podlagi nekaterih konkretnih ravnanj Telekoma Slovenije. Iz tega razloga je še posebej neupravičena naložitev obveznosti vključitve strožjih pogodbenih kazni v vzorčno ponudbo kot veljajo danes. Agencija je namreč maksimalno višino pogodbenih kazni opredelila kot 24-kratnik mesečne zakupnine za ustrezno obliko razvezanega lokalnega dostopa (danes velja 18-kratnik).

Predlagana obveznost vključitve predlaganih pogodbenih kazni v vzorčno ponudbo, je iz navedenih razlogov povsem nesorazmerna in neutemeljena obveznost. Glede na to, da je Agencija posamezne izvedbene roke še dodatno skrajšala (rok za odgovor na poizvedbo, rok za izvedbo naročila za izvedbo skupne lokacije, rok za odpravo napak...), je naložitev strožjih obveznosti v smislu višjih pogodbenih kazni toliko bolj neupravičena. Pri tem Agencija prav tako nastopa tudi v funkciji prekrškovnega organa, in ima iz tega naslova možnost, da odloča o prekrških za kršitve po ZEKom-1 in na njegovi podlagi izdanih predpisov (prekoračitve rokov, zamude...) in na takšen način sankcionira nedisciplinirano ravnanje operaterja.

Naložitev krajših izvedbenih rokov, ki jih Telekom Slovenije glede na obseg dela, organiziranost in glede na dosedanje podatke ni zmožen zagotavljati in istočasna naložitev nerazumno visokih pogodbenih kazni, predstavlja hudo namerno ogrožanje poslovanja Telekoma Slovenije. Z napihovanjem potencialnih izgub operaterjev, se poskuša upravičiti nesorazmerno visoke pogodbene kazni, ki v povezavi z nerazumno skrajšanimi roki silijo Telekom Slovenije v povečevanje stroškov zagotavljanja in vzdrževanja storitev in neupravičenega financiranja operaterjev. Predlagane višine pogodbenih kazni so povsem nesorazmeren ukrep.

Vse opredelitve enakovrednosti vložkov in enakovrednosti učinka so namenjene zagotavljanju enakega obravnavanja med operaterji, zato je potrebno zagotoviti spremljanje enakega obravnavanja in preprečevati diskriminacijo operaterjev, ne pa z nerazumno visokimi pogodbenimi kaznimi, operaterja omrežja siliti v dodatne stroške in diskriminacijo njegove maloprodajne enote, da lahko zagotavlja boljše pogoje drugim operaterjem. Nerazumno visoke pogodbene kazni odpirajo preveč možnosti za špekulacije na strani operaterjev in dolgoročno vplivajo na ceno storitev tako za operaterje kot končne uporabnike, kar pa po našem mnenju ni namen, zaradi katerega so bile pogodbene kazni predpisane. Višina pogodbene kazni, ki predstavlja kar do 24 kratnika mesečne zakupnine, je glede na vse mehanizme spremljanja enake obravnave povsem nerazumna, nesorazmerna in predstavlja hudo namerno ogrožanje poslovanja Telekoma Slovenije. Vsaka višina pogodbene kazni, ki je višja od 100% maloprodajne mesečne zakupnine za posamezen dostop, je po prepričanju Telekoma Slovenije nesorazmerna.

- a. v primeru zamude pri izvedbi naročila dostopa z bitnim tokom bo dolžan za prvih 10 dni zamude plačati pogodbeno kazen v višini 50% mesečne zakupnine za ustrezno obliko dostopa z bitnim tokom za vsak posamezen dan in od 11. dne zamude dalje 150% mesečne zakupnine za ustrezno obliko dostopa z bitnim tokom za vsak posamezen dan zamude, vendar v posameznem primeru zamude skupno ne več kot 24-kratnik mesečne zakupnine za ustrezno obliko dostopa z bitnim tokom, pri čemer se tovrstna oblika pogodbene kazni upošteva tudi v primeru napačnega odgovora na poizvedbe,

Prav tako Telekom Slovenije ugotavlja, da iz Analize ni razvidno, na podlagi česa je Agencija prišla do sklepa, da je 24 mesecev običajni čas vezave naročnika pri posameznemu operaterju. Glede na dejstvo, da je na to dolžino vezana maksimalna višina pogodbene kazni, je upravičenost takšnega sklep toliko pomembnejša. Agencija običajni čas vezave naročnika z ničemer ne utemelji, temveč ga zgolj naniza kot dejstvo, kar pa ni.

Telekom Slovenije meni, da se z obveznostjo mesečnega objavljjanja podrobnih podatkov o kakovosti razvezanega lokalnega dostopa zagotovi spremljanje upoštevanja obveznosti enakega obravnavanja. Agencija bo tako lahko spremljala izvajanje obveznosti enakega obravnavanja in temu primerno tudi hitro ukrepala v postopku nadzora v primeru nepravilnosti. Uvajanje višjih pogodbenih kazni, je tudi iz tega razloga, povsem nesorazmeren ter neutemeljen ukrep.

Povsem neutemeljen in nesorazmeren je tudi način izračuna pogodbene kazni v primeru napačnega odgovora na poizvedbe po principu, ki velja za zamude pri realizaciji posamezne izvedbe razvezanega lokalnega dostopa. V primeru, da bi prišlo do napačnega odgovora na poizvedbo, Telekom Slovenije tega ne bi mogel vedeti, saj do napačnih odgovorov ne prihaja namenoma. Iz tega torej sledi, da bi Telekom Slovenije v praksi za vsak napačen odgovor moral plačati pogodbeno kazen v višini 24 kratnika mesečne veleprodajne naročnine za izbran paket.

Končnemu uporabniku je vedno zagotovljena možnost prehoda med operaterji, prav tako so tako operaterji kot tudi končni uporabniki seznanjeni, da npr. v primeru bakrenega omrežja Telekoma Slovenije, lahko izbirajo med vsemi operaterji, ki ponujajo storitve preko tega omrežja. Omejitev pri tem je lahko le tehnologija, ki jo operaterji pri tem uporabljajo, kar pa ne vpliva na pozitiven ali negativen odgovor. V skladu s navedenim je jasno, da tudi v primeru morebitno napačnega odgovora na poizvedbo, le-to najprej zazna operater, ki pa bo v primeru tako velikih pogodbenih kazni, Telekom Slovenije o tem obvestil šele po času, ko bo lahko zahteval maksimalno pogodbeno kazen v višini 24 kratnika mesečne maloprodajne naročnine za izbrani paket.

Telekom Slovenije želi opozoriti tudi na dejstvo, da lahko v posameznem tednu prejme tudi več kot 1500 poizvedb. Pri takšni količini podanih poizvedb ni mogoče v celoti izključiti možnosti človeške napake pri podajanju odgovorov, kar še posebej velja pri preveritvah, ki se izvajajo ročno in kjer napake ni možno povsem izključiti ne glede na to ali gre v škodo lastni maloprodajni enoti ali operaterju. Glede na predlagane krajše roke s strani Agencije, je v praksi možnost napak v podanih odgovorih toliko večja. Pri tem Agencija niti ne ugotavlja v kakšnem deležu, glede na celotno število podanih poizvedb, prihaja do napačnih odgovorov. V zvezi s tem Telekom Slovenije opozarja tudi, da napaka lahko nastopi tako pri poizvedbah za alternativne operaterje kot tudi za potrebe končnih uporabnikov

Telekoma Slovenije. V primeru, da v praksi do napake (napačnega odgovora) pride in se jo kasneje tudi odkrije, se o tem najprej obvesti operaterje, ki so v preteklosti podali ustrezno poizvedbo, s tem pa imajo tudi možnost ponovno podati poizvedbo in pridobiti pozitiven odgovor, s čimer se preteklo stanje sanira. Glede na vse navedeno, je povsem razvidno, da je naložitev tovrstne variante pogodbenih kazni popolnoma neutemeljena ter nesorazmerna.

- b. v primeru zamude pri odpravljanju napak za prva 2 dneva zamude bo dolžan plačati pogodbeno kazen v višini celotne mesečne zakupnine za ustrezno obliko dostopa z bitnim tokom in po tega obdobja dodatnih 40% mesečne zakupnine za ustrezno obliko dostopa z bitnim tokom za vsak dodaten dan zamude, vendar v posameznem primeru zamude skupno ne več kot 24-kratnik mesečne zakupnine za ustrezno obliko dostopa z bitnim tokom.

Telekom Slovenije želi opozoriti, da so vzroki za napake lahko tudi na strani operaterja ali končnega uporabnika. Karakteristike razvezanih bakrenih paric se glede na fizikalne lastnosti spreminjajo, med drugim tudi glede na starost omrežja, glede na razdaljo, glede na število spojk na relaciji med funkcijsko lokacijo. Tehnologija VDSL, ki jo določeni operater uporablja, je na navedene karakteristike zelo občutljiva in ima v primerjavi z drugimi xDSL tehnologijami tudi bistveno krajši doseg. Maksimalen praktični doseg tehnologije je nekje med 1 in 1,5 km. Operater torej lahko vključi uporabnika na daljših bakrenih zankah, ne upošteva pa fizikalnih lastnosti linije in stalno prijavlja napake na razvezanem lokalnem dostopu.

Razlogi za nedelovanje in posledično pojav napake na razvezanem dostopu so lahko tudi v opremi, ki jo operater nudi svojim končnim naročnikom (npr. modemi, TV vmesniki in druga oprema). Za nedelovanje storitev je lahko kriva slaba kvaliteta radijskih in televizijskih signalov na strani producentov. Celo v postopku nadzora pred Agencijo, je že bilo ugotovljeno, da je vzrok pojavljanja napake in nedelovanja storitve v terminalski opremi končne stranke.

V zvezi z odpravljanjem napak pa želimo opozoriti še na en pomemben vidik, ki imam prav tako znaten vpliv na čas odprave napak. Obravnava prijavljenih napak, pri katerih se v postopku odprave napak ugotovi, da napaka ne izvira iz razlogov na strani Telekoma Slovenije, prav tako zahteva aktivnosti na terenu in pregled ustreznosti povezave ter dodatno obremenjuje obstoječe človeške vire. Razlog za tovrstno prijavo napak je pomanjkljiva, nepopolna ali neustrezna diagnostika, ki jo je dolžan pred prijavo napake na Telekom Slovenije opraviti operater. Gre za napake pri nastavitvah opreme, opremi operaterja v skupni lokaciji, opremi operaterja na lokaciji končnega uporabnika, opremi končnega uporabnika in interni instalaciji na lokaciji končnega uporabnika, ki niso v pristojnosti Telekoma Slovenije. Zadevna problematika je bila tudi obravnavana v okviru inšpekcijskega postopka št. 06102-9/2014 ter na kasnejši delavnici, ki jo je organizirala Agencija in se jo vodi pod št. 024-1/2016.

Telekom Slovenije želi z zgoraj navedenim opozoriti, da obstaja veliko razlogov za nedelovanje storitev, ki pa niso v sferi Telekoma Slovenije, kljub temu pa s strani operaterjev prejema prijavo napake, kar kaže napačno sliko o številu dejanskih napak, za katere je odgovoren Telekom Slovenije, hkrati pa obremenjuje obstoječe kapacitete. Zaradi opisanih razlogov menimo, da je povečanje pogodbenih kazni in hkratno skrajševanje rokov za odpravo napak, nesorazmeren ukrep.

10. v enotnem informacijskem sistemu operaterjem in Agenciji na pregleden način mesečno do 10. v mesecu za pretekli mesec objavljati podatke o kakovosti dostopa z bitnim tokom, ki so potrebni za preverjanje izvrševanja obveznosti enakega obravnavanja, pri čemer bo moral objaviti najmanj naslednje podatke, ki morajo biti prikazani ločeno za ponujanje storitev operaterjem in za ponujanje storitev samemu sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem, in sicer:
 - a. povprečni čas odgovora na poizvedbe preko enotnega informacijskega sistema v zvezi z informacijami glede dostopa z bitnim tokom (merjeno v minutah) in povprečni čas odgovora na poizvedbe v primeru, da je za pripravo odgovora potrebno izvesti dodatne aktivnosti (merjeno v delovnih dnevih),
 - b. povprečni čas za izvedbo naročila (priklop končnega uporabnika) v primeru bakrenega omrežja (merjeno v delovnih dnevih),

- c. povprečni čas za izvedbo naročila v primeru optičnega omrežja za vsak razred priključka posebej (merjeno v delovnih dnevih),
- d. povprečni čas za odpravo lažjih napak (merjeno v delovnih dnevih) in delež odpravljenih lažjih napak izven rednega delovnega časa, ki mora biti podan ločeno za delovne dneve, sobote, nedelje in praznike (izraženo v odstotkih),
- e. povprečni čas za odpravo težjih napak (merjeno v delovnih dnevih), delež odpravljenih težjih napak izven rednega delovnega časa, ki mora biti podan ločeno za delovne dneve, sobote, nedelje in praznike (izraženo v odstotkih),
- f. delež vseh odpravljenih napak v 1 in 2 delovnih dneh (izraženo v odstotkih).

Telekom Slovenije pozdravlja namero Agencije, da obveznost objavljjanja KPI-jev oblikuje tako, da se bo objavljala na operaterskem portalu, ne pa javno na spletnih straneh Telekoma Slovenije. V primeru posredovanja podatkov tudi za maloprodajno enoto, bi javna objava Telekom Slovenije spravljala v neenakovreden položaj. Operaterji in druga zainteresirana javnost lahko spremljajo natančne podatke o prejetih naročilih in vključitvah za maloprodajno enoto in podatke posameznega veleprodajnega operaterja v primeru, ko le-ta edini koristi določeno obliko dostopa oziroma je eden od dveh operaterjev, ki koristita določeno obliko dostopa. V primerih, ko gre za več operaterjev, ki uporabljajo posamezno storitev, so podatki veleprodajnih operaterjev kumulativni in zanje ločeno spremljanje ni možno.

Telekom Slovenije pri prehodu na poenostavljen sistem BSS sistema za naročanje stremi (primarni cilj) k postopni uvedbi naročanja storitev in odprave napak, informacijski varnosti, varnosti osebnih podatkov končnih strank in nemotenemu poslovanju operaterjev. Npori za zagotavljanje poročil so definirani kot sekundarni cilj in v tej luči se pri prehodu lahko zgodi, da bodo določena poročila nekompletna oziroma pomanjkljiva. Ne glede na zgornjo trditev Telekom Slovenije zagotavlja kompletnost vseh zahtevanih poročil po stabilizaciji informacijskega sistema in v najkrajšem možnem izvedbenem času.

8.3 Obveznost zagotavljanja preglednosti

Agencija bo na podlagi navedenega Telekomu Slovenije naložila obveznost, da objavi vzorčno ponudbo za dostop z bitnim tokom, pri čemer bo moral obstoječo vzorčno ponudbo za dostop z bitnim tokom v 30 dneh od vročitve odločbe dopolniti tako, da bo v besedilu vključevala vse naložene obveznosti. Tako dopolnjena in objavljena vzorčna ponudba začne veljati z datumom njene objave. Rok je sorazmeren glede na potrebe po čimprejšnji uskladitvi obstoječe vzorčne ponudbe z naloženimi obveznostmi in zahtevnostmi priprave dokumenta, ki predstavlja zgolj manjše administrativno breme.

Tehnične opredelitve storitev, opredelitve postopkov zagotavljanja, oblikovanja ustreznih cen za zagotavljanje novih opredeljenih obveznosti dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti, obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja, obveznosti zagotavljanja preglednosti, obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva ter obveznosti ločitve računovodskih evidenc ni možno zagotoviti v roku 30 dni od prejema odločbe.

Objavljena vzorčna ponudba mora biti v določenem roku skladno z vsemi naloženimi obveznostmi na ustrezen način dopolnjena, za kar je rok 30 dni občno prekratek. Kot še sprejemljiv rok s strani Telekoma Slovenije predlagamo rok 60 dni.

8.4 Obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva

V okviru predloga obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva se bo Telekomu Slovenije naložilo naslednje:

1. za internetni veleprodajni osrednji dostop z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja preko tehnologije različic ADSL na nacionalnem in regionalnem nivoju bo moral Telekom Slovenije oblikovati in

uveljaviti stroškovno naravnane cene na podlagi stroškovne metodologije LRIC+ in na podlagi tekočih stroškov (CCA). V okviru stroškovnih kalkulacij LRIC+ bo moral upoštevati:

- strošek polno razvezanega dostopa do bakrene krajevne zanke, ki znaša na mesečni ravni 8,09 EUR (brez DDV),
- v primeru dostopa z bitnim tokom na priključkih, na katerih je vključena PSTN ali ISDN storitev, od cene storitve golega bitnega toka (na priključkih, kjer ni vključena PSTN ali ISDN storitev), oblikovane v skladu z zgoraj opisano metodo, odšteti stroškovno naravnano ceno dostopa ob spoštovanju obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja, pri čemer lahko ta strošek znaša največ 4,82 EUR mesečno (brez DDV), in
- primerno stopnjo donosnosti naložbe na vložena sredstva (nominalni WACC pred davki) v višini 10,15 %¹⁰.

Agencija je v obrazložitvi, v poglavju 8.4.1 Oblikovanje veleprodajnih cen za storitve osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja, dodatno pojasnila, kako je izračunala navedene cene.

Telekomu Slovenije se bo v okviru obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva naložila obveznost oblikovanja veleprodajnih cen za nacionalni in regionalni nivo osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja preko tehnologije različic ADSL na osnovi metodologije LRIC+.

Kot je določeno v Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodah, je za izpolnjevanje ciljev regulativnega okvira primerna metodologija za izračun stroškov, s katero se oblikujejo cene dostopa, ki so čim bolj podobne cenam, pričakovanim na trgu z učinkovito konkurenco. Takšna metodologija za izračun stroškov bi morala temeljiti na sodobnem učinkovitem omrežju, odražati potrebo po stabilnih in predvidljivih veleprodajnih cenah bakra v daljšem obdobju, kar preprečuje bistvena nihanja in pretrese, da se zagotovi jasen okvir za naložbe in omogoči ustvarjanje stroškovno naravnanih cen bakrenega omrežja, ki se uporabljajo kot sidro za storitve omrežij NGA, ter ustrezno in skladno obravnavati učinek zmanjšanih količin, ki so posledica prehoda z bakrenih omrežij na omrežja NGA, tj. preprečevati umetno zviševanje veleprodajnih cen dostopa do bakrenega omrežja, kar bi bila sicer posledica prehoda odjemalcev na omrežja NGA operaterja s pomembno tržno močjo.

Metodologija LRIC+ najbolje dosega te cilje za določanje cen reguliranih veleprodajnih storitev dostopa. Ta metodologija modelira povečane stroške za investicijsko vzdrževanje (vključno s fiksnimi stroški) in obratovalne stroške, ki nastanejo pri hipotetično učinkovitem operaterju pri zagotavljanju vseh storitev dostopa, ter dodaja pribitek za popolno pokrivanje skupnih stroškov. Zato metodologija LRIC+ omogoča pokrivanje vseh dejansko nastalih stroškov.

Glede na navedeno bo moral Telekom Slovenije oblikovati stroškovno naravnane cene storitev veleprodajnega osrednjega dostopa z bitnim tokom za množični trg za aktivne veleprodajne vložke (različice ADSL tehnologije) do starejšega bakrenega omrežja po metodi LRIC+, pri čemer bo moral izhajati iz naslednjih določil.

Na stroškovni osnovi LRIC+ se oblikuje stroškovno ceno za internetni veleprodajni osrednji dostop z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja na nacionalnem in regionalnem nivoju.

Uporaba stroškovne metode, ki temelji na dejanskih prirastnih (inkrementalnih) stroških, ki jih ima Telekom Slovenije, zahteva pravilno alokacijo virov, ki so uporabljeni za izvedbo storitve dostopa do interneta. Pri tem se upoštevajo le tisti deli omrežja, ki so potrebni za izvedbo zahtevanih storitev veleprodajnega osrednjega dostopa z bitnim tokom za izdelke za množični trg.

Glede na nivo, na katerem iskalec dostopa dostopa do omrežja Telekoma Slovenije, nastajajo naslednji omrežni stroški:

- Regionalni nivo:
 - strošek razvezave krajevne bakrene zanke;

¹⁰ <http://www.akos-rs.si/koncno-porocilo-o-izracunu-wacc-ter-odgovori-na-pripombe-zainteresirane-javnosti-na-predlog-izracuna-wacc>

- strošek DSLAM/MSAN; in
- strošek prenosne povezave med omrežnimi elementi DSLAM/MSAN in regionalno prevzemno točko (PoH).
- Nacionalni nivo:
 - strošek razvezave krajevne bakrene zanke;
 - strošek DSLAM/MSAN; in
 - strošek prenosne povezave med omrežnimi elementi DSLAM/MSAN in nacionalno prevzemno točko (PoH).

Telekom Slovenije bo moral pri tem upoštevati strošek polno razvezanega dostopa do bakrene krajevne zanke, ki ga je Agencija za storitve veleprodajnega lokalnega dostopa na fiksni lokaciji do bakrenega omrežja, ki ni nadgrajeno z vectoring tehnologijo, izračunala z lastnim stroškovnim modelom po metodologiji BU LRIC+, in znaša na mesečni ravni 8,09 EUR (brez DDV).

Omrežni stroški DSLAM/MSAN, prenosne povezave med omrežnimi elementi DSLAM/MSAN in regionalno prevzemno točko (PoH) oziroma prenosne povezave med omrežnimi elementi DSLAM/MSAN in nacionalno prevzemno točko (PoH) pa morajo izhajati iz stroškovnih kalkulacij Telekoma Slovenije po metodologiji LRIC+.

Agencija ugotavlja, da je najprimernejši način, da za storitve, s katerimi se zagotavlja osrednji veleprodajni dostop z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja, in sicer na regionalnem in nacionalnem nivoju, naloži Telekomu Slovenije oblikovanje njihovih veleprodajnih cen na podlagi stroškovne metodologije, ki bo omogočala učinkovito konkurenco in hkrati spodbujala učinkovito vlaganje v NGA infrastrukturo. Glede na navedeno bo moral Telekom Slovenije mesečno naročnino dostopa do interneta preko starejšega bakrenega omrežja (tehnologije različic ADSL) za regionalni in nacionalni nivo oblikovati po stroškovni metodologiji LRIC+.

Agencija ugotavlja, da je pomembno, da so veleprodajne cene na regionalnem in nacionalnem nivoju osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja, stroškovno naravnane, in ne bi smele biti višje od stroškov učinkovitega operaterja, zato Agencija meni, da je primerna stroškovna metodologija LRIC+. Veleprodajne cene, oblikovane na podlagi stroškovne metodologije LRIC+ na osnovi tekočih stroškov (CCA), bodo Telekomu Slovenije omogočale pokrivanje dejanskih nastalih stroškov učinkovitega operaterja z ustreznim donosom na vloženi kapital in bodo omogočale iskalcu dostopa učinkovit vstop na trg.

Glede na navedeno bo Agencija Telekomu Slovenije naložila, da za storitve osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja na regionalnem in nacionalnem nivoju oblikuje in uveljavi stroškovno naravnane cene na podlagi stroškovne metodologije LRIC+ in na podlagi tekočih stroškov (CCA), torej da v okviru kalkulacij upošteva vrednotenje sredstev na podlagi tekočih stroškov vzpostavitve sodobnega učinkovitega omrežja. Agencija bo v okviru te obveznosti Telekomu Slovenije naložila, da upošteva primerno stopnjo donosnosti naložbe na vložena sredstva, ki jo predstavlja tehtano povprečje stroškov kapitala (nominalni WACC pred davki) hipotetično učinkovitega operaterja, ki ga je Agencija v letu 2014 izračunala in znaša 10,15% za obstoječo infrastrukturo bakrenih omrežij.

Spoštovanje oblikovanja stroškovno naravnanih cen osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja bo Agencija preverjala na podlagi ustreznih stroškovnih kalkulacij Telekoma Slovenije, zato bo Telekomu Slovenije naložila oblikovanje stroškovno naravnanih cen, ki temeljijo na metodologiji LRIC+ in z upoštevanjem vrednosti WACC. V skladu z navedenim bo moral Telekom Slovenije najkasneje v roku 30 dni od vročitve regulatorne odločbe pripraviti in Agenciji posredovati podrobne stroškovne kalkulacije posameznih storitev, ki prikazujejo dovolj podrobne elemente (ključne, razporeditvene faktorje, količine za preračun na enoto) za preveritev cen. Telekom Slovenije bo moral nove cene najkasneje v roku 30 dni od vročitve regulatorne odločbe objaviti ter jih istega dne uveljaviti. V prehodnem obdobju, to je do uveljavitve cen teh storitev, pa bo moral Telekom Slovenije ohraniti veleprodajne cene, ki so objavljene v vzorčni ponudbi za širokopasovni dostop z bitnim tokom, z veljavnostjo 1. 5. 2017.

Agencija ugotavlja, da Telekom Slovenije za te storitve za potrebe svoje maloprodajne veje vodi in ima vzpostavljene stroškovne kalkulacije, zato Agencija meni, da je rok 30 dni od vročitve odločbe za pripravo stroškovnih kalkulacij primeren, in ne predstavlja nesorazmernega bremena.

Agencija bo v prehodnem obdobju naložila zgoraj navedeno obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, saj bi Telekom Slovenije v nasprotnem primeru v tem času lahko izrabljal prevladujoči položaj na tem segmentu trga in s tem poskušal postavljati previsoke cene. Agencija bo tako iz razlogov prehodnega obdobja Telekomu Slovenije naložila obveznost, da bo moral v času do uveljavitve novih cen za te storitve ohraniti veleprodajne cene, ki so objavljene v vzorčni ponudbi za širokopasovni dostop z bitnim tokom, z veljavnostjo 1. 5. 2017.

Pri preverjanju izračuna stroškov po metodologiji LRIC+ lahko Agencija na podlagi petega odstavka 106. člena ZEKom-1 uporablja metode stroškovnega računovodstva, ki so neodvisne od tistih, ki jih uporablja operater omrežja. Agencija lahko kadarkoli preuči stroškovne kalkulacije in spremljajočo dokumentacijo, in bo lahko poleg preučitve podrobnih stroškovnih kalkulacij cen predmetnih storitev ocenjevala stroškovno naravnost cen teh storitev tudi na osnovi zlasti naslednjih neodvisnih metod:

- primerjava s cenami, ki jih bo izračunala po svojem modelu BU LRIC+,
- primerjava (benchmark) s cenami, ki so na voljo na primerljivih konkurenčnih trgih, in pri drugih operaterjih omrežij v in izven Slovenije,
- oziroma drugih neodvisnih metod,

in bo, v kolikor bo potrebno, zahtevala prilagoditev cen.

Obveznost oblikovanja cen na podlagi stroškovnega modela LRIC+ je primerna in sorazmerna, saj je nujno potrebna za zagotovitev ustreznih cen na veleprodajnem trgu, hkrati pa za Telekom Slovenije ne predstavlja prevelikega bremena, saj upošteva stroške učinkovitega zagotavljanja storitev, vključno s primernim donosom na kapital. Agencija se je odločila za metodologijo LRIC s pribitkom za splošne stroške (plus), saj ta operaterju omogoča tudi povračilo skupnih stroškov, zato je z vidika načela sorazmernosti primerna, hkrati pa vzpodbuja investiranje v NGA omrežja.

Obveznost oblikovanja cen skladno z opisanimi metodami cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva je primerna in sorazmerna, saj je nujno potrebna za preprečitev prekomernih cen na tem segmentu veleprodajnega trga, hkrati pa za Telekom Slovenije ne predstavlja prevelikega bremena, saj Telekom Slovenije za te storitve že na podlagi obstoječe odločbe razpolaga s stroškovnimi kalkulacijami, ki temeljijo na stroškovni metodologiji LRIC+.

Agencija ugotavlja, da je stroškovna metodologija LRIC+ primerna, saj omogoča doseganje ciljev regulatornega okvirja, to je doseči ustrezno ravnotežje med zagotavljanjem učinkovitega vstopa na trg in zadostnimi spodbudami za naložbe, zlasti v omrežja NGA, ter s tem zagotavljanjem novih, hitrejših širokopasovnih storitev boljše kakovosti.

Telekom Slovenije bo moral v primeru dostopa z bitnim tokom na priključkih, na katerih je vključena PSTN ali ISDN storitev, tako kot v sedaj veljavni regulatorni odločbi, operaterjem od cene za storitve golega bitnega toka, oblikovane v skladu z zgoraj opisanimi metodami, odšteti stroškovno naravnano ceno dostopa ob spoštovanju obveznosti enakega obravnavanja, pri čemer lahko ta strošek znaša največ 4,82 EUR mesečno (brez DDV).

V primerjavi z obstoječo regulatorno odločbo Agencija v tem delu ne spreminja načina metodologije. Telekom Slovenije ponuja dostop z bitnim tokom na priključkih, na katerih je vključena PSTN ali ISDN storitev in dostop z bitnim tokom na priključkih, na katerih ni vključena PSTN ali ISDN storitev (t. i. goli DSL v skladu s 2c. točko izreka odločbe št. 38244-2/2011/7 z dne 19. 4. 2011). V trenutno veljavni Vzorčni ponudbi za širokopasovni dostop z bitnim tokom, z veljavnostjo 1.5.2017, je razlika med obema navedenima dostopoma okvirno 2,50 EUR mesečno (brez DDV), kar izhaja iz obstoječe obveznosti enakega obravnavanja, saj Telekom Slovenije kot vertikalno integriran operater omenjeni strošek zaračuna tudi sebi oziroma svojim končnim uporabnikom na maloprodajnem nivoju. V kolikor se iskalec dostopa odloči za dostop z bitnim tokom na priključkih, na katerih je vključena PSTN ali ISDN storitev, bo moral Telekom Slovenije od veleprodajne cene mesečnih zakupnin za osrednji veleprodajni dostop z bitnim tokom

za množični trg, naknadno odšteti stroškovno naravnani dostop ob spoštovanju obveznosti enakega obravnavanja, pri čemer lahko znaša največ v višini 4,82 EUR mesečno (brez DDV).

Telekom Slovenije je v času javne objave Analize vpogledal v model, ki ga je pripravila Agencija in ima nanj naslednje pripombe:

Pri pregledu smo v zavihku I.Costs v celici G57 ugotovili, da je Agencija pri izračunu upoštevala strošek parice za 20 parični kabel v višini 76€/km na par. Po podatkih Telekoma Slovenije je ta podatek napačen, saj se v bakrenem omrežju v Sloveniji v razvodnem omrežju praviloma uporabljajo 6 ali celo 2 parični kabli. Po podatkih zadnjih 17 let (od 2000 do 2017), je Telekom Slovenije v svoje razvodno omrežje vgradil 44,5% 6 paričnih kablov, 22,4% 2 paričnih kablov, 20,9% 10 paričnih kablov in le 12,2% skupne dolžine so predstavljali 20 parični kabli. Če v modelu ceno za 20 parični kabel nadomestimo s tisto za 6 parični kabel, ki znaša 103,34 €/km na par. Na zavihku z rezultati razberemo, da bi bila cena povsem razvezanega dostopa do bakrene krajevne zanke v tem primeru 8,59 €/mesec.

V modelu v zavihku I_TS_Opex so zajeti samo stroški preventivnega in kurativnega vzdrževanja bakrenega omrežja kot ga je za TS opravilo podjetje GVO. Navedenim stroškom pa je potrebno dodati še interne stroške v okviru rednih del zaposlenih v TS (priloga datoteka **TKO stroški vzdrževanja**). Ti, interni stroški so bili neposredno alocirani na posamezen rajon. Ostali stroški zaposlenih v sektorju za dostopovna omrežja pa se razporejajo na podlagi alokacijskih ključev v okviru ločenih računovodskih evidenc. Zato se strošek zaposlenih v sektorju za dostopovna omrežja deloma v prvem koraku razporeja neposredno, v drugem koraku pa s pomočjo omenjenih ključev.

Menimo še, da bi moral model upoštevati tudi posredne stroške infrastrukture s katerimi je mogoče zagotavljati delovanje infrastrukture dostopovnega omrežja. Kot prikazuje priložena datoteka (**Dodatni stroški.xlsx**) bi moral model pokrivati tudi stroške zaposlenih v sektorju za dostopovna omrežja, ki se niso neposredno alocirali na posamezen rajon. Prav tako bi moral model pokriti tudi stroške tehnoloških zgradb v katerih se nahajajo glavni delilniki. Za potrebe preventivnega in kurativnega vzdrževanja potrebujejo zaposleni za opravljanje terenskega dela tudi prevozna sredstva zato bi moral model pokriti tudi stroške avtomobilov in njim pripadajočih stroškov. V priloženi datoteki **Dodatni stroški.xlsx** so v zavihku **Rezultat** po vrstah in vrednostih prikazani vsi stroški, ki bi jih po našem mnenju model moral upoštevati. Ker navedenih stroškov ni vedno mogoče razporediti na posamezen rajon neposredno, se v računovodskih izkazih izkazujejo skupaj. Zaradi tega bi moral model upoštevati te posredne stroške kot prihodek k ostalim neposrednim OPEX stroškom v razmerju 42% OPEX-direkt / OPEX indirekt.

Podobno kot velja za OPEX stroške velja tudi za stroške amortizacije za dopolnilno infrastrukturo (osebna osnovna sredstva zaposlenih v sektorju za dostopovna omrežja, tehnološke nepremičnine za glavne delilnike, prevozna sredstva itd. V tem primeru je govora o pribitku posrednih stroškov amortizacije na obseg neposrednih stroškov amortizacije, ki je izračunana na podlagi potrebnih vlaganj. Razmerje med posrednimi in neposrednimi stroški amortizacije je v tem primeru 3,6%.

Ker so v datoteki **Dodatni stroški.xlsx** prikazani stroški iz ločenih računovodskih evidenc za leto 2016, je potrebno s podatki ravnati kot poslovna skrivnost.

Agencija je tokratni model bakrenega omrežja začela oblikovati zelo pozno v procesu Analize. Telekom Slovenije je za podatke zaprosila šele na sestanku 19.1.2017. Za razliko od prejšnje analize, se Agencija pri pripravi zasnove modela ni v ničemer posvetovala s Telekomom Slovenije kot lastnikom največjega (edinega) bakrenega omrežja.

Telekom Slovenije je za primerjavo pripravil še izračun, pri katerem je izračunal sedanjo vrednosti trenutno veljavne in v letu 2011 naložene cene razvezave bakrene zanke v višini 7,89€. Telekom Slovenije je pri izračunu uporabil cene življenjskih potrebščin, ki jih je pridobil iz baze SURSa
http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0400600S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/04_cene/04006_I_CZP/&lang=2

Indeks nam pokaže, da so bile cene marca 2017 za 5,1% višje kot v povprečju 2011. Cena z upoštevanjem inflacije bi bila torej 8,29€. V kolikor Agencija resnično želi, da cena bakrene zanke deluje kot sidro za storitve NGA, potem mora operaterju bakrenega omrežja omogočiti vsaj, da ohranja realno vrednost bakrenega omrežja. Zvišanje cene, ki bi bilo nižje od izračunanega s pomočjo inflacije, bi negativno vplivalo tako na prehod z bakrenega na optično omrežje.

Telekom Slovenije bo moral najkasneje v roku 30 dni od vročitve regulatorne odločbe pripraviti in Agenciji posredovati podrobne stroškovne kalkulacije posameznih storitev, ki prikazujejo dovolj podrobne elemente (ključe, razporeditvene faktorje, količine za preračun na enoto) ter jih istočasno objaviti in uveljaviti. V prehodnem obdobju, to je do uveljavitve cen teh storitev, pa bo moral Telekom Slovenije ohraniti veleprodajne cene, ki so objavljene v vzorčni ponudbi za širokopasovni dostop z bitnim tokom, z veljavnostjo od 1.5.2017.

Drži kot je zapisala Agencija v obrazložitvi na strani 136, da Telekom Slovenije že razpolaga s kalkulacijami na osnovi metodologije LRIC+. V času od zadnje odločbe na trgu, ko je Telekom Slovenije na novo oblikoval model stroškovnih kalkulacij, je prišlo tudi do tehnoloških sprememb, ki zahtevajo ustrezno prenovo modela. Tudi Agencija Telekom Slovenije nalaga posodobitev stroškovnih kalkulacij in objavo opisa sistem na spletnih straneh. Zaradi zgoraj navedenih razlogov, bo Telekom Slovenije premišljeno pristopil k prenovi sistema. Takšna temeljita prenova pa zahtev nemalokrat ravno toliko časa kot postavitve povsem novega sistema. Predlagani rok 30 dni od vročitve odločbe je zato nezadosten. Vsi potrebni parametri, ki jih bo pri tem moral upoštevati in vsi elementi, za katere bo moral pripraviti izračune bodo namreč znani šele z odločbo oz. v okviru upravnega postopka.

Telekom Slovenije predlaga, da se naloženi rok zato ustrezno podaljša na vsaj 60 dni, da bi lahko Telekom Slovenije kvalitetno izpolnil naloženo obveznost.

Telekom Slovenije predpostavlja, da se vsebina te točke, ko je govora o prehodnem obdobju, nanaša na obdobje od izdaje oz. dokončnosti odločbe pa do uveljavitve novih cen storitev v skladu z novo regulatorno odločbo. Prehodno obdobje namreč ne more teči že kar od objave same Analize naprej, saj le-ta sama po sebi ni nek zavezujoč akt, ki bi nalagala obveznosti za kogarkoli na trgu. Iz tega razloga je prav tako nerazumljivo, zakaj je Agencija v določbi zapisala, da je potrebno ohraniti veleprodajne cene, ki so objavljene v vzorčni ponudbi za širokopasovni dostop, z veljavnostjo od 1. 5. 2017. Telekom Slovenije lahko vse do izdaje nove regulatorne odločbe spreminja cene iz veljavne vzorčne ponudbe BRO, v kolikor oceni, da je takšno spreminjanje cen upravičeno ter skladno s sedaj veljavno regulatorno odločbo. Ponovno domnevamo, da je Agencija s to določbo želela zapisati, da mora Telekom Slovenije v prehodnem obdobju ohraniti veleprodajne cene, ki so veljale v času dokončnosti nove regulatorne odločbe.

2. Telekom Slovenije bo moral, v okviru izvrševanja obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, za dostop z bitnim tokom na regionalnem in nacionalnem nivoju do NGA omrežja, to je za:

- Dostop z bitnim tokom preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije);
- Dostop z bitnim tokom preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH);

upoštevati gospodarsko ponovljivost (ERT), pri čemer se gospodarska ponovljivost nanaša:

- na dva obstoječa vodilna maloprodajna proizvoda preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in druge naprednejše tehnologije) in na dva obstoječa vodilna maloprodajna proizvoda preko optičnega omrežja (tehnologije FTTH) v aktualni prodajni ponudbi Telekoma Slovenije, z vidika tržnega deleža (priključki) in z vidika vrednosti (prihodkov), pri čemer se upošteva tržni delež na dan uveljavitve odločbe, prihodki pa za obdobje preteklih 12 mesecev pred uveljavitvijo odločbe, in sicer v naseljih, ki niso na seznamu v prilogi k tej analizi,
- na enega izmed prvih dveh novih ali spremenjenih vodilnih maloprodajnih proizvodov preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in druge naprednejše tehnologije) ali enega izmed prvih dveh novih ali spremenjenih vodilnih maloprodajnih proizvodov preko optičnega omrežja (tehnologije) FTTH z vidika tržnega deleža (priključki) oziroma vrednosti (prihodki) proizvoda oziroma ocenjenih stroškov oglaševanja, pri čemer bo moral Telekom Slovenije podati ocenjen tržni delež, prihodke za prihodnjih 12 mesecev, oziroma podatke o tem, da je le ta eden izmed prvih dveh vodilnih maloprodajnih proizvodov glede na ocenjeno višino stroškov oglaševanja, in sicer v naseljih, ki niso na seznamu v prilogi k tej analizi,
- na nov ali spremenjen vodilni maloprodajni proizvod preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in druge naprednejše tehnologije) ali preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH), ki sicer po ocenah Telekoma Slovenije ni sodil med vodilne maloprodajne proizvode, vendar ta maloprodajna ponudba v zadnjih treh mesecih beleži najvišjo rast priključkov, zato se ta vključi med vodilne maloprodajne proizvode, in sicer v naseljih, ki niso na seznamu v prilogi k tej analizi,
- na maloprodajni proizvod, primerljiv vodilnemu maloprodajnemu proizvodu iskalca dostopa, ki ima zagotovljen veleprodajni dostop preko NGA omrežja Telekoma Slovenije, pri čemer bo moral Telekom

Slovenije posredovati podatke o tržnemu deležu in številu veleprodajnih priključkov, ki jih zagotavlja iskalcem dostopa, in sicer v naseljih, ki niso na seznamu v prilogi k tej analizi,

Za preverjanje navedene obveznosti bo moral Telekom Slovenije:

- v roku 8 koledarskih dni po objavi nove vzorčne ponudbe Agenciji posredovati podatke oziroma informacije o obstoječih vodilnih maloprodajnih proizvodih, in sicer naziv proizvoda, tehnologijo, hitrost navzdol in navzgor, druge karakteristike, in kriterij, po katerem je izbran kot vodilni proizvod, to je tržni delež oziroma prihodki;
- vsaj 30 koledarskih dni pred nameravano uvedbo nove oziroma spremenjene maloprodajne ponudbe Agenciji posredovati informacijo o tej ponudbi, tako da bo posredoval podatke oziroma informacije o novem ali spremenjenem maloprodajnem proizvodu, in sicer naziv proizvoda, tehnologijo, hitrost navzdol in navzgor, druge karakteristike, in kriterij, po katerem je izbran kot vodilni proizvod, to je ocenjen tržni delež oziroma ocenjeni prihodki, oziroma podatek o tem, da je le ta eden izmed prvih dveh vodilnih maloprodajnih proizvodov glede na ocenjeno višino stroškov oglaševanja;
- v roku prvih 8 koledarskih dni tekočega meseca Agenciji posredovati podatke o novi ali spremenjeni maloprodajni ponudbi, ki sicer po njegovih ocenah ne sodi med vodilne maloprodajne proizvode vendar ta maloprodajna ponudba v zadnjih treh mesecih beleži najvišjo rast priključkov ter v zvezi s tem posredovati informacije o nazivu proizvoda, tehnologiji, hitrosti navzdol in navzgor, druge karakteristike, in podatek o rasti priključkov;
- kadarkoli na zahtevo Agencije posredovati podatke o tržnemu deležu in številu veleprodajnih priključkov, ki jih zagotavlja iskalcem dostopa; in
- kadarkoli na zahtevo Agencije posredovati podatke o revidiranih prodajnih (downstream) stroških za preteklo poslovno leto.

3. Telekom Slovenije bo moral za ostale storitve, ki vključujejo:

- operaterski dostop do omrežnih elementov oziroma naprav, ki so potrebne za prenos bitnega toka, v okviru katerega bo moral Telekom Slovenije zagotoviti dostop do svojega omrežja na nacionalnem in regionalnem nivoju,
- oblike dostopa z bitnim tokom, ki jih je preko tega dostopa možno zagotoviti na povezanem maloprodajnem trgu (IP telefonija (VoIP), IP televizija (IPTV) in druge storitve),
- mesečni najem naprave BRAS Telekoma Slovenije, v primeru, da se na razumno zahtevo operaterja zagotovi BRAS (oziroma druge primerljive naprave) Telekoma Slovenije, ter
- ostale storitve,

oblikovati njihove veleprodajne cene na podlagi stroškovne metodologije LRIC+ in na podlagi tekočih stroškov (CCA), pri čemer bo moral upoštevati primerno stopnjo donosnosti naložbe na vložena sredstva (nominalni WACC pred davki), ki znaša 10,15% za obstoječo infrastrukturo bakrenih omrežij in 10,76% za omrežja naslednje generacije. Telekom Slovenije bo moral najkasneje v roku 30 dni od vročitve odločbe posodobiti podrobne stroškovne kalkulacije posameznih storitev, ki prikazujejo dovolj podrobne elemente (ključne, razporeditvene faktorje, količine za preračun na enoto). Telekom Slovenije bo moral na podlagi stroškovne metode LRIC+ najkasneje v roku 30 dni od vročitve odločbe nove cene objaviti ter jih istočasno uveljaviti, na svojih spletnih straneh pa v istem roku na pregleden način objaviti krajši opis sistema, ki prikazuje vsaj glavne kategorije, po katerih so stroški razvrščeni v skupine in pravila, ki se uporabljajo za razporeditev stroškov. V prehodnem obdobju, to je do uveljavitve cen teh storitev, pa bo moral Telekom Slovenije ohraniti veleprodajne cene, ki so objavljene v vzorčni ponudbi za širokopasovni dostop, z veljavnostjo 1. 5. 2017.

Drži kot je zapisala Agencija v obrazložitvi na strani 136, da Telekom Slovenije že razpolaga s kalkulacijami na osnovi metodologije LRIC+. V času od zadnje odločbe na trgu, ko je Telekom Slovenije na novo oblikoval model stroškovnih kalkulacij, je prišlo tudi do tehnoloških sprememb, ki zahtevajo ustrezno prenovo modela. Tudi Agencija Telekom Slovenije nalaga posodobitev stroškovnih kalkulacij in objavo opisa sistema na spletnih straneh. Zaradi zgoraj navedenih razlogov, bo Telekom Slovenije premišljeno pristopil k prenovi sistema. Takšna temeljita prenova pa zahtev nemalokrat ravno toliko časa kot postavitve povsem novega sistema. Predlagani rok 30 dni od

vročitve odločbe je zato nezadosten. Vsi potrebni parametri, ki jih bo pri tem moral upoštevati in vsi elementi, za katere bo moral pripraviti izračune bodo namreč znani šele z odločbo oz. v okviru upravnega postopka.

Telekom Slovenije predlaga, da se naloženi rok zato ustrezno podaljša na vsaj 60 dni, da bi lahko Telekom Slovenije kvalitetno izpolnil naloženo obveznost.

Telekom Slovenije predpostavlja, da se vsebina te točke, ko je govora o prehodnem obdobju, nanaša na obdobje od izdaje oz. dokončnosti odločbe pa do uveljavitve novih cen storitev v skladu z novo regulatorno odločbo. Prehodno obdobje namreč ne more teči že kar od objave same Analize naprej, saj le-ta sama po sebi ni nek zavezujoč akt, ki bi nalagala obveznosti za kogarkoli na trgu. Iz tega razloga je prav tako nerazumljivo, zakaj je Agencija v določbi zapisala, da je potrebno ohraniti veleprodajne cene, ki so objavljene v vzorčni ponudbi za širokopasovni dostop, z veljavnostjo od 1. 5. 2017. Telekom Slovenije lahko vse do izdaje nove regulatorne odločbe spreminja cene iz veljavne vzorčne ponudbe BRO, v kolikor oceni, da je takšno spreminjanje cen upravičeno ter skladno s sedaj veljavno regulatorno odločbo. Ponovno domnevamo, da je Agencija s to določbo želela zapisati, da mora Telekom Slovenije v prehodnem obdobju ohraniti veleprodajne cene, ki so veljale v času dokončnosti nove regulatorne odločbe.

Kot že navedeno zgoraj, je Agencija v decembru 2015 objavila javno posvetovanje glede Metodologije v zvezi s prihodnjo regulacijo medoperaterskih upoštevanih trgov za dostop do širokopasovnega omrežja z vprašanji, ki so bila namenjena zainteresirani javnosti, predvsem operaterjem. V dokumentu so bili predstavljeni tudi okviri in metode prihodnje cenovne regulacije omenjenega trga. Med te ukrepe sodi tudi preskus gospodarske ponovljivosti. Metodologija za izračun predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti mora zagotavljati konkurenco, še posebej v primerih, kjer ni stroškovno naravnanih cen. Metodologija mora tako zagotoviti nediskriminacijo in transparentnost ter preprečiti izključitev drugih operaterjev s trga.

V zvezi s preskusom gospodarske ponovljivosti oziroma v zvezi z metodologijo za izračun stroškov, objavljene v tem javnem posvetu, so imeli operaterji možnost podati svoja mnenja. Dokument je bil posvetovalne narave, pri čemer so prejeti odgovori služili Agenciji kot osnova pri izvedbi analiz upoštevanih trgov 3a, 3b in 4, pri čemer se Agencija ni zavezala upoštevati vse prejete vsebine. Glede na navedeno, so bili prejeti odgovori Agenciji v pomoč tako pri izvedbi analize upoštevane trga kot tudi pri pripravi obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

V začetku maja 2016 je bil v javno posvetovanje posredovan dokument Metodologija za izvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti. Dokument je predstavljal osnutek metodologije za izvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti, ki se bo operaterju s pomembno tržno močjo na upoštevanih trgih dostopa do širokopasovnega omrežja 3a in 3b naložila kot regulatorna obveznost. S strani operaterjev so bili Agenciji posredovani komentarji, ki jih je le ta v procesu oblikovanja modela in določanja vhodnih parametrov modela tudi delno upoštevala. Tako zapisana dejstva, komentarji in predlogi so konstruktivno prispevali k oblikovanju modela.

Prvo verzijo oziroma osnutek modela ERT je Agencija predstavila vsem operaterjem, ki so se odzvali v okviru javnega posvetovanja na Metodologijo za izvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti, na delavnicah v mesecu juniju leta 2016. Z namenom odprtega sodelovanja jim je bila posredovana delovna različica modela ERT, ki še ni bila dokončna glede popolnosti, primernosti in odprave morebitnih napak. Podatki, vključeni v model, so se smatrali za okvirne, čeprav naj bi predstavljali razumne vrednosti. Namen posredovanja predhodnega osnutka modela ERT je bil:

- zagotoviti zainteresirani javnosti zgodnji vpogled v osnovno strukturo in kalkulacijske tokove modela,
- seznanitev zainteresirane javnosti z načinom uporabe posredovanih podatkov Agenciji v končni različici modela,
- omogočiti zainteresirani javnosti ugotoviti vpliv vnesenih vhodnih podatkov na končni rezultat modela.

Nadalje je bil zgoraj navedenim operaterjem poslan tudi vprašalnik za navedbo nabora vhodnih podatkov operaterjev, ki so bili posredovani Agenciji za zapolnitev podatkov, zahtevanih za izvedbo ERT modela. Izpolnjene vprašalnike so operaterji posredovali Agenciji do konca septembra leta 2016, ob sočasnem usklajevanju in razčiščevanju nejasnosti, ki so se operaterjem pojavile ob izpolnjevanju vprašalnika.

Operaterji so bili v celotni fazi definiranja, izdelave in preizkušanja modela ERT aktivno vključeni in seznanjeni s potekom aktivnosti s tega področja. Njihova mnenja, predloge in pripombe je Agencija konstruktivno obravnavala in selektivno na osnovi medsebojnih posvetovanj tudi vključila v izdelan model.

Končna verzija ERT modela, vključno z navodili za njegovo izvedbo, je bila vključenim operaterjem posredovana v februarju 2017. Predhodno so bile, prav tako v februarju 2017, z njimi izvedene ločene delavnice, na katerih jim je bil model in način njegove uporabe v praksi tudi predstavljen in obrazložen.

Telekom Slovenije je ves čas dejavno sodeloval v procesu oblikovanja metodologije in modela ERT, vendar pa je komunikacija v veliki večini primerov potekala enostransko. Agencija na noben input Telekoma Slovenije ni posredovala pisnega odgovora, zato je veliko vprašanj odprtih že od samega začetka. Agencija je tako npr. objavila le osnutek Metodologije za izvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti, model je bil do marca še v draft obliki, končna verzija pa nam marca ni bila predstavljena. Ne drži, da je bil model v februarju že dokončen, nanj je Telekom Slovenije 28.2.2017 posredoval konkretne pripombe, nanje pa ni nikoli prejel odgovora, niti mu ni bil dostavljen tak model, ki bi ga lahko ustrezno preizkusili na konkretnih primerih. Naš odgovor ponovno posredujemo v prilogi.

Telekom Slovenije je od Agencije pričakoval konstruktivnejšo sodelovanje, saj gre za bistveno spremembo koncepta v primerjavi s tistim, ki je v veljavi po trenutni odločbi.

8.4.3 Predhodni preskus gospodarske ponovljivosti

V nadaljevanju je predstavljena metodologija za izvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti (ERT), ki ga bo Agencija izvajala v skladu z določili Priporočila o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah. Metodologija in izvedba ERT modela se razlikuje od preskusov škarij cen, ki se lahko v skladu s konkurenčnim pravom izvajajo naknadno, in tudi ne posega vanje.

Da bi lahko iskalci dostopa učinkovito konkuriral operaterju s pomembno tržno močjo, mora biti sposoben ponoviti ponudbo operaterja s pomembno tržno močjo, tako s tehničnega kot tudi z ekonomskega vidika. V številnih primerih iskalci dostopa uporabljajo veleprodajne storitve, ki jih zagotavlja operater s pomembno tržno močjo. Nato dodajo dodatne zmogljivosti, ki jih zagotavljajo z lastno omrežno infrastrukturo in/ali jih kupujejo od tretjih oseb, da bi bili sposobni tehnično ponoviti maloprodajno ponudbo operaterja s pomembno tržno močjo. Če se predpostavlja, da so iskalci dostopa sposobni tehnično ponoviti maloprodajne storitve operaterja s pomembno tržno močjo, morajo biti sposobni to storiti tudi ekonomsko učinkovito, ob upoštevanju maloprodajnih cen, ki jih zaračunava operater s pomembno tržno močjo. Tako morajo biti sposobni gospodarsko ponoviti maloprodajno ponudbo operaterja s pomembno tržno močjo.

Pri tem je treba upoštevati različne skupine stroškov:

- a) operativni stroški iz poslovanja (režijski stroški);
- b) stroški maloprodaje - stroški prodaje, trženja in zagotavljanja storitev;
- c) operativni stroški, povezani z omrežjem in vsebino;
- d) stroški lastnega omrežja in vsebine;
- e) drugi veleprodajni stroški tretjih oseb;
- f) drugi veleprodajni stroški operaterja s pomembno tržno močjo;
- g) regulirani NGA veleprodajni vložki operaterja s pomembno tržno močjo.

V Prilogi II k Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah so opredeljeni ključni parametri preskusa gospodarske ponovljivosti, ki jih določi nacionalni regulatorni organ, torej Agencija:

- a) ustrezni prodajni (downstream) stroški;
- b) ustrezni stroškovni standard;
- c) ustrezni regulirani veleprodajni vložki in ustrezne referenčne cene;
- d) ustrezni maloprodajni proizvodi;
- e) in ustrezno obdobje.

Ključni parametri so predstavljeni v nadaljevanju.

Predhodni preskus gospodarske ponovljivosti ugotavlja razliko med maloprodajno ceno ustreznega maloprodajnega proizvoda operaterja s pomembno tržno močjo na eni strani ter vsoto ustreznih reguliranih veleprodajnih (upstream) in prodajnih (downstream) stroškov na drugi strani. V kolikor je vsota stroškov nižja ali enaka maloprodajni ceni proizvoda operaterja s pomembno tržno močjo in je rezultat preskusa večji ali enako nič, je proizvod uspešno opravil predhodni preskus gospodarske ponovljivosti. V primeru negativnega rezultata predhodni preskus gospodarske ponovljivosti ni uspel.

Telekom Slovenije je Agenciji 15.9.2016 posredoval pripombe na predlagano metodologijo za ERT, ki jo je za nas pripravila svetovalna družba Analysys Mason. Na osnovi objavljene Analize je Analysys Mason svoje pripombe dopolnil z novimi ugotovitvami. Celoten dokument, na katerega Telekom Slovenije ni nikoli prejel pisnih odgovorov, se nahaja v prilogi. V nadaljevanju Telekom Slovenije na tem mestu podaja le nekatere pripombe, se pa v celoti sklicuje na priloženi dokument Analysys Mason.

8.4.3.1 Ustrezni prodajni (downstream) stroški

Agencija bo skladno s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah ocenila prodajne (downstream) stroške na podlagi stroškov lastnega maloprodajnega nivoja Telekoma Slovenije preskus enako učinkovitega operaterja (EEO). Pri tem bo Agencija uporabila zadnje veljavne revidirane prodajne stroške Telekoma Slovenije. V primeru, da bo Agencija ugotovila, da posredovani podatki niso skladni z zahtevami vhodnih podatkov ERT modela, si Agencija pridržuje pravico, da uporabi druge vire podatkov na primer: preskus razumno učinkovitega operaterja – (REO).

Prodajni (downstream) stroški so v skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah stroški maloprodajnih dejavnosti, vključno s trženjem, pridobivanjem končnih uporabnikov, izdajanjem računov in drugimi stroški omrežja, ki nastajajo poleg stroškov omrežja, ki so že vključeni v veleprodajno storitev dostopa. Glede na navedeno ustrezne prodajne (downstream) stroške predstavljajo naslednje skupine stroškov:

- operativni stroški iz poslovanja (režijski stroški),
- stroški maloprodaje - stroški prodaje, trženja in zagotavljanja storitev,
- operativni stroški, povezani z omrežjem in vsebino,
- stroški lastnega omrežja in vsebine,
- drugi veleprodajni stroški tretjih oseb, in
- drugi veleprodajni stroški operaterja s pomembno tržno močjo.

Agencija na tem mestu sledi Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah, kjer navajajo, da se prodajni stroški ocenijo na podlagi stroškov lastnih podrejenih podjetij operaterja s pomembno tržno močjo (preskus EEO). S pristopom EEO želi Agencija zagotoviti, da marža med maloprodajno ceno relevantnega maloprodajnega produkta Telekoma Slovenije in ceno veleprodajnega vložka v omrežje NGA pokrije prirastne prodajne (downstream) stroške Telekoma Slovenije in primeren odstotek skupnih stroškov, povezanih s prodajnimi (downstream) storitvami. Z uporabo pristopa EEO Agencija omogoča, da se podprejo naložbe Telekoma Slovenije v omrežja NGA in zagotovijo spodbude za inovacije na področju storitev, ki temeljijo na omrežju NGA. Uporaba pristopa EEO je primerna tudi z vidika konkurence, saj v preteklosti ni bilo neučinkovitega vstopa na trg, zato ni potrebe, da bi Agencija prilagodila obseg prodajnih (downstream) stroškov Telekoma Slovenije, in so tako z uporabo tega pristopa zagotovljene realne možnosti za gospodarsko ponovljivost.

Agencija je v Analizi v primerjavi z osnutkom Metodologije spremenil svoje stališče. Agencije je ugotovila, da pogoji za uporabo REO niso izpolnjeni in da bi morala uporabiti EEO Vendar si Agencija v Analizi pridržuje pravico, da uporabi druge vire podatkov na primer: preskus razumno učinkovitega operaterja (REO), v kolikor podatki ne bi bili skladni z zahtevami vhodnih podatkov ERT modela. To določilo odpira dve vprašanji:

- Če hipotetično Telekom Slovenije ne bi posredoval primernih podatkov, to narekuje uporabo podatkov iz drugih virov kot približek/ocena za EEO model in ne kot kaznovalno uporabo REO namesto EEO. Zdi se, da Agencija zamenjuje vir podatkov s stroškovnimi standardi.

- Obstaja možnost arbitrnosti na strani Agencije o tem, kdaj podatki, ki jih dostavi Telekom Slovenije niso ustrezni, predvsem glede na to, da Agencija ni podala natančnih smernic za obliko podatkov, ki jih želi uporabiti.

8.4.3.2 Ustrezen stroškovni standard

Agencija je v skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah kot ustrezen stroškovni standard v okviru ERT modela upoštevala metodologijo dolgoročnih prirastnih stroškov s pribitkom za skupne stroške (metoda LRIC+). Agencija bo upoštevala revidirane prodajne (downstream) stroške operaterja s pomembno tržno močjo, ki bodo zadosti razčlenjeni, primerni in ustrezni v skladu z zahtevanimi vhodnimi podatki ERT modela.

Agencija ugotavlja, da je najbolj primeren stroškovni standard zagotavljanja relevantnih prodajnih (downstream) storitev metoda dolgoročnih inkrementalnih stroškov s pribitkom za splošne stroške (LRIC+). Metoda LRIC+ namreč omogoča, da se z razliko med maloprodajno ceno relevantnega maloprodajnega produkta in veleprodajno ceno NGA vložka (maržo) pokrije učinkovite prirastne stroške prodajnih (downstream) storitev Telekoma Slovenije z upoštevanjem pribitka za skupne stroške. Ta metoda bo tudi omogočala zagotavljanje in spodbujanje učinkovite konkurence, saj bo preprečevala, da bi Telekom Slovenije obdržal pre nizko razliko med maloprodajno ceno relevantnega maloprodajnega produkta in veleprodajno ceno NGA vložka, saj bodo stroški prodajnih (downstream) storitev, ki predstavljajo maržo (razlika med maloprodajno ceno relevantnega maloprodajnega produkta in veleprodajno ceno NGA vložka), temeljili na metodi LRIC+. Ta metodologija hkrati omogoča in spodbuja naložbe Telekoma Slovenije v omrežja NGA in spodbuja njegove inovacije na področju storitev, ki temeljijo na omrežju NGA, saj dopušča ustrezno povračilo stroškov kapitala (WACC), s čimer se zagotavlja primerna stopnja donosnosti naložbe glede na vložena sredstva in s tem povezana tveganja.

Telekom Slovenije bo moral v skladu z zgoraj navedenim posredovati podatke o prodajnih (downstream) stroških na podlagi ločenih računovodskih evidenc po metodologiji LRIC, ki so mu naložene že na podlagi obstoječe veljavne regulatorne odločbe, Telekom Slovenije pa je tudi tekom sodelovanja z Agencijo podal odgovor, da nima težav s pridobitvijo oziroma razčlenitvijo podatkov za potrebe ERT modela, zato podatki o ustreznih prodajnih (downstream) stroških po metodi LRIC+ za Telekom Slovenije ne predstavljajo nesorazmernega bremena.

V primerjavi z objavljenim osnutkom Metodologije Agencija v Analizi ni podrobneje pojasnila stroškovnih standardov in ni definirala prirastov (increment). Agencija bi morala svoj model zgraditi v skladu z LRIC+ metodologijo, pri čemer bi kot inkrement uporabila le vodilne produkte. Agencija bi se morala ustrezno definirati razumen delež skupnih stroškov, ki naj se pokrijejo s testom.

8.4.3.3 Ustrezni regulirani veleprodajni vložki (oblike dostopa) in ustrezne referenčne cene

Agencija v skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah zavzema stališče, da se v izhodišču v modelu ERT upoštevajo cene veleprodajnih vložkov operaterja s pomembno tržno močjo, objavljene v njegovi vsakokrat veljavni vzorčni ponudbi, ki jih uporabljajo ali jih bodo predvidoma uporabljali tisti, ki želijo imeti dostop na veleprodajnem omrežnem sloju omrežja NGA na tem upoštevnem trgu. Ustrezni regulirani veleprodajni vložki so tisti, ki temeljijo na tehnologijah naslednje generacije (NGA), tj. vložki, ki končnim uporabnikom omogočajo doseganje ciljev Digitalne agende 2020.

Ustrezne veleprodajne NGA vložke je Agencija definirala na osnovi izvedene analize tega upoštevnega trga. V primeru, da se na trgu pojavi nov veleprodajni NGA vložek, ki je drugačen od opredeljenih v tej analizi, ali kadar obstaja veliko povpraševanje po dostopu na novem omrežnem sloju NGA, ali da se zviša referenčna veleprodajna cena obstoječega ustreznega veleprodajnega NGA vložka, bo Agencija izvedla preskus gospodarske ponovljivosti.

Agencija na osnovi opravljene analize trga 3b ugotavlja, da predstavljajo ustrezne regulirane veleprodajne vložke osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg, na regionalnem in nacionalnem nivoju, naslednji produkti dostopa preko NGA omrežja:

- a) Dostop z bitnim tokom preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije);
- b) Dostop z bitnim tokom preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH).

V Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah je navedeno, da bi bilo treba ERT izvesti za vsak relevanten maloprodajni proizvod na podlagi najustreznejšega veleprodajnega reguliranega vložka, ki jih uporabljajo ali jih bodo predvidoma uporabljali operaterji, ter ob upoštevanju trenutnega stanja na relevantnem trgu.

Ločen predhodni preskus gospodarske ponovljivosti se izvede za relevanten NGA veleprodajni vložek, ki zagotavlja ustrezen vodilni maloprodajni proizvod.

Priporočilo o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah navaja, da bi bilo treba pri ERT za vsak ustrezni regulirani veleprodajni vložek v omrežju NGA upoštevati ustrezno referenčno veleprodajno ceno. To je cena, ki jo Telekom Slovenije dejansko zaračunava operaterjem, ki želijo imeti dostop, in mora biti tudi enaka ceni, ki jo Telekom Slovenije zaračunava svoji maloprodajni enoti. Če ustrezna referenčna veleprodajna cena združuje enkratne in ponavljajoče (periodične) stroške, morajo biti v ERT vključeni vsi ustrezni stroški.

Agencija bo v okviru ERT modela tako upoštevala veleprodajno ceno reguliranih vložkov, kot je objavljena v vsakokrat veljavni vzorčni ponudbi Telekoma Slovenije.

Agencija je v Analizi opredelila naslednje ustrezne veleprodajne NGA vložke, na katerih naj bi se uporabljal ERT:

- Trg 3a:
 - virtualno razvezavo lokalnega dostopa (VULA) do skrajšane bakrene zanke;
 - virtualno razvezan lokalni dostop (VULA) do bakrenega omrežja nadgrajenega z vectoring tehnologijo;
 - razvezan dostop do optične krajevne zanke v točka-točka (P2P) omrežju;
 - virtualno razvezavo lokalnega dostopa (VULA) do pasivnega optičnega omrežja (PON) v točka-več točk (P2MP) omrežju;
- Trg 3b
 - Dostop z bitnim tokom preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije)
 - Dostop z bitnim tokom preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH)

AKOS navaja, da se ERT izvede za relevanten NGA veleprodajni vložek, ki zagotavlja ustrezen vodilni maloprodajni proizvod. Model se uporablja enotno za celotno območje Republike Slovenije, saj je zasnovan za nacionalni trg.

Predlog Agencije, da se test izvede tako na trgu 3a kot na trgu 3b je v direktnem nasprotju s Priporočilom komisije, ki v Prilogi II pravi: »NRO bi morali opredeliti najpomembnejše regulirane vložke, ki jih uporabljajo ali jih bodo predvidoma uporabljali tisti, ki želijo imeti dostop, na veleprodajnem omrežnem sloju omrežja, in ki verjetno prevladujejo v obdobju pregleda trga z vidika načrtov uvajanja operaterja s pomembno tržno močjo, izbrane topologije omrežja in uveljavljanja veleprodajnih ponudb. Takšen vložek lahko vključuje aktivni vložek, pasivni vložek ali nefizični oziroma virtualni vložek, ki nudi funkcije, enakovredne pasivnemu vložku.«

Agencija je na vsakem trgu opredelila več veleprodajnih vložkov, ki se nanašajo na različna geografska območja, na katerih Telekom Slovenije uporablja različno arhitekturo omrežja. Testiranje več vložke se zdi skladno s priporočilom komisije, vendar pa se ne zdi v skladu z resničnim stanjem oz s priporočilom komisije, da se vsak test izvaja na nacionalnem nivoju **če** je posamezen veleprodajni produkt na voljo le na omejenem geografskem področju.

8.4.3.4 Ustrezni maloprodajni proizvodi (flagship – vodilni proizvodi)

Agencija bo v skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah ocenila najpomembnejše maloprodajne proizvode, ki jih Telekom Slovenije ponuja na podlagi opredeljenega sloja veleprodajnega dostopa na omrežju NGA, ob upoštevanju rezultatov analize trga in predvidevanj prihodnjih tržnih dogajanj. Glede na to, da se bo obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva nanašala na določena območja Slovenije, bo Agencija upoštevala ustrezne maloprodajne proizvode, ki so vodilni na teh območjih. Ti proizvodi se v Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah imenujejo vodilni proizvodi in so določeni z navedbo uporabljene tehnologije dostopa, s hitrostjo prenosa podatkov in tržnim deležem.

Agencija predlaga, da so ustrezni maloprodajni proizvodi tisti proizvodi, ki jih ponuja Telekom Slovenije, ki uporablja enega ali več navedenih reguliranih veleprodajnih produktov dostopa v omrežju NGA, in predstavljajo relativno pomemben tržni delež oziroma predstavljajo potencialno pomemben tržni delež na območjih, kjer bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, in ki je v aktualni oziroma bodoči prodajni ponudbi Telekoma Slovenije.

Agencija je določila, da relativno pomemben tržni delež v aktualni prodajni ponudbi Telekoma Slovenije predstavljata:

- dva vodilna maloprodajna proizvoda preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) z vidika tržnega deleža (priključki),
- dva vodilna maloprodajna proizvoda preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) z vidika vrednosti (prihodkov) proizvoda,
- dva vodilna maloprodajna proizvoda preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH) z vidika tržnega deleža (priključki), in
- dva vodilna maloprodajna proizvoda preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH) z vidika vrednosti (prihodkov) proizvoda.

Pri tem se kot vodilni maloprodajni proizvod upošteva proizvod glede na tehnologijo in glede na hitrost dostopa navzdol in navzgor ne glede na druge lastnosti tega vodilnega proizvoda (programska shema, poštni predali, zakup prostora, ipd.), in sicer se upošteva tržni delež na dan uveljavitve odločbe na tem trgu, prihodki pa za obdobje preteklih 12 mesecev pred uveljavitvijo odločbe. Primer vodilnega proizvoda je tako lahko na primer Modri paket, hitrosti do 100/20 Mb/s na optiki. Agencija bo znotraj paketa preverjala tudi posamezne različice programskih TV shem.

V okviru potencialnega pomembnega tržnega deleža v bodoči prodajni ponudbi Telekoma Slovenije bo moral Telekom Slovenije posredovati informacijo o novem ali spremenjenem maloprodajnem proizvodu, za katerega Telekom Slovenije ocenjuje, da bo postal eden izmed prvih dveh vodilnih maloprodajnih proizvodov preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) ali eden izmed prvih dveh vodilnih maloprodajnih proizvodov preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH) z vidika tržnega deleža (priključki) oziroma vrednosti (prihodki) proizvoda, pri čemer mora Telekom Slovenije podati ocenjen tržni delež in prihodke za prihodnjih 12 mesecev za območja, kjer bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva. Ne glede na navedeno lahko Agencija kot vodilni maloprodajni proizvod določi tisti proizvod, katerega bo Telekom Slovenije ciljno oglaševal, zato bo moral posredovati tudi podatke o prvih dveh vodilnih maloprodajnih proizvodih glede višine ocenjenih stroškov oglaševanja, za območja, kjer bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

Maloprodajni proizvod je lahko samostojna storitev ali paket storitev.

Agencija lahko v skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodah med vodilne proizvode vključi tudi maloprodajni proizvod Telekoma Slovenije, ki morda ni med njegovimi najpomembnejšimi maloprodajnimi proizvodi, a je posebno privlačen za iskalce dostopa, ki so lahko usmerjeni na določeno nišo ali maloprodajne proizvode nižje

kakovosti. Glede na navedeno bo Agencija lahko preverila tudi maloprodajni proizvod Telekoma Slovenije primerljiv vodilnemu maloprodajnemu proizvodu iskalca dostopa na način, da bo Telekom Slovenije posredoval podatke o prvih dveh vodilnih veleprodajnih vložkih NGA omrežja glede na tržni delež oziroma število priključkov, ki jih zagotavlja iskalcem dostopa, za območja, kjer bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

Agencija je v primerjavi z osnutkom metodologije spremenila pristop k in definicijo ustreznih maloprodajnih proizvodov – vodilnih proizvodov, ki je zdaj razumnejša od tiste predlaganim v osnutku metodologije.

8.4.3.5 Ustrezno obdobje

V ustreznem obdobju naj bi končni uporabnik zagotovil prihodke, ki prispevajo k pokritju različnih stroškov (enkratnih in periodičnih), nastalih pri zagotavljanju storitve končnemu uporabniku.

Pri uporabi ERT modela se bo upoštevala 36-mesečna povprečna življenjska doba končnih uporabnikov. Razlog za navedeno je v tem, da običajno pogodba končnega uporabnika traja 24 mesecev, in ker le del baze končnih uporabnikov odstopi od pogodbe ob koncu tega obdobja, je primerna daljša povprečna doba. Agencija je navedeno obdobje ocenila tudi na podlagi prejetih odgovorov zainteresirane javnosti.

V skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah je Agencija v okviru ERT modela upoštevala pristop diskontiranega denarnega toka, ki temelji na mesečni ravni, pri čemer diskontna stopnja predstavlja primerno stopnjo donosnosti vloženega kapitala. Kot primerno stopnjo donosnosti se upošteva vsakokrat veljavno tehtano povprečje stroškov kapitala (WACC), ki ga izračunava Agencija. Trenutno veljavna stopnja donosnosti vloženega kapitala (nominalni WACC pred davki) hipotetično učinkovitega operaterja za omrežja naslednje generacije, znaša 10,76%, ki jo je Agencija izračunala in objavila na svojih spletnih straneh v letu 2014.

Agencija je zapisala, da je kot privzeto življenjsko dobo določila 36-mesečno povprečno življenjsko dobo, na osnovi prejetih odgovorov zainteresirane javnosti, pri tem pa ni bolj podrobno razkrila, s kakšnimi podatki je razpolagala. Telekom Slovenije meni, da je povprečna življenjska doba uporabnikov storitev na NGA omrežju daljša od tistih na omrežjih prejšnje generacije.

8.4.3.6 Izvajanje predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti

Agencija je razvila model, predstavljen v poglavju 8.4.3 (Predhodni preskus gospodarske ponovljivosti) te analize, ki se bo uporabljal za izvedbo predhodnega (ex ante) preskusa gospodarske ponovljivosti in ga bo izvajala ob sprožilnih dogodkih (trigger). V ta namen in v izogib dvomom in nesporazumom bo Telekom Slovenije zaprosen za posredovanje zahtevanih ustreznih vhodnih podatkov, potrebnih za izvedbo preskusa gospodarske ponovljivosti.

Telekom Slovenije bo moral v roku 8 koledarskih dni po objavi nove ali spremenjene vzorčne ponudbe, ki se nanašajo na cene in zaračunavanje storitev NGA omrežja, skladne z obveznostjo preglednosti, Agenciji posredovati podatke za dve skupini produktov z vidika tržnega deleža (priključki) in z vidika vrednosti (prihodkov) proizvoda, ki temeljita na različnih tehnologijah veleprodajnega dostopa in hitrostih dostopa navzdol in navzgor, in se nanašata na naselja, kjer bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, in sicer:

- dva vodilna maloprodajna proizvoda preko preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) v aktualni prodajni ponudbi Telekoma Slovenije in
- dva vodilna maloprodajna proizvoda preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH), v aktualni prodajni ponudbi Telekoma Slovenije.

Telekom Slovenije bo pri tem moral posredovati naslednje podatke oziroma informacije o obstoječem vodilnem proizvodu, objavljenem v aktualni maloprodajni ponudbi Telekoma Slovenije:

- naziv,

- tehnologija,
- hitrost navzdol in navzgor, in
- druge karakteristike, kot so različne možnosti TV shem, telefonije, ipd., in
- kriterij, po katerem je izbran kot vodilni proizvod, to je tržni delež, kjer navede število priključkov in delež v % na dan uveljavitve regulatorne odločbe oziroma prihodki, kjer navede vrednost za preteklih 12 mesecev obstoječega proizvoda.

Agencija bo na podlagi pridobljenih podatkov pričela s postopkom predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti, s katerim bo ugotavljala ustreznost veleprodajnih cen, objavljenih v novi vzorčni ponudbi, pri tem bo od Telekoma Slovenije zahtevala posredovanje podatkov o revidiranih prodajnih (downstream) stroških za preteklo poslovno leto, ki izhajajo iz ločenih računovodskih evidenc po metodologiji LRIC, ki so mu naložene že na podlagi obstoječe veljavne regulatorne odločbe, ter druge informacije in podatke, potrebne za izvedbo preskusa ERT.

Telekom Slovenije bo moral vsaj 30 koledarskih dni pred nameravano uvedbo nove oziroma spremenjene maloprodajne ponudbe Agenciji posredovati informacijo o tej ponudbi, tako da bo posredoval podatke o novem ali spremenjenem maloprodajnem proizvodu, ki se nanaša na naselja, kjer bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, za katerega Telekom Slovenije ocenjuje:

- da bo vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) ali vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH) z vidika ocenjenega tržnega deleža (priključki),
- oziroma da bo vsaj med prvimi prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) ali vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH) z vidika ocenjene vrednosti (prihodki) proizvoda,
- oziroma da bo vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) ali vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH), z vidika ocenjene višine stroškov oglaševanja,

pri čemer bo moral Telekom Slovenije za vsak ocenjen vodilni maloprodajni proizvod podati ocenjen tržni delež in prihodke za prihodnjih 12 mesecev.

Telekom Slovenije bo moral posredovati naslednje podatke oziroma informacije o novem ali spremenjenem vodilnem proizvodu, objavljenem v aktualni maloprodajni ponudbi Telekoma Slovenije:

- naziv,
- tehnologija,
- hitrost navzdol in navzgor,
- druge karakteristike, kot so različne možnosti TV shem, telefonije, ipd.,
- kriterij, po katerem je izbran kot vodilni proizvod, to je ocenjen tržni delež, kjer navede število priključkov in delež v % n za prihodnjih 12 mesecev oziroma prihodki, kjer navede ocenjeno vrednost za prihodnjih 12 mesecev, oziroma navede, da je le ta eden izmed prvih dveh vodilnih maloprodajna proizvodov glede na višino stroškov oglaševanja.

Na podlagi pridobljenih podatkov bo Agencija pričela s postopkom preskusa gospodarskega ponovljivosti, s katerim bo ugotavljala ustreznost veleprodajnih cen, objavljenih v vzorčni ponudbi, pri tem bo od Telekoma Slovenije zahtevala posredovanje podatkov o revidiranih prodajnih (downstream) stroških za preteklo poslovno leto, ki izhajajo iz ločenih računovodskih evidenc po metodologiji LRIC.

Telekom Slovenije bo moral v roku prvih 8 koledarskih dni tekočega meseca Agenciji posredovati podatke o novi ali spremenjeni maloprodajni ponudbi, ki sicer po ocenah Telekoma Slovenije ni sodila med vodilne maloprodajne proizvode za naselja, kjer bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, vendar ta maloprodajna ponudba v zadnjih treh mesecih beleži najvišjo rast priključkov, zato se ta vključi med vodilne

maloprodajne proizvode. Telekom Slovenije bo moral o tem obvestiti Agencijo o tej ponudbi. Na podlagi pridobljenih podatkov bo Agencija pričela s postopkom preskusa gospodarskega ponovljivosti.

Agencija lahko med vodilne proizvode vključi tudi maloprodajni proizvod Telekoma Slovenije, ki morda ni med njegovimi najpomembnejšimi maloprodajnimi proizvodi, a je posebno privlačen za druge operaterje, ki so lahko usmerjeni na določeno nišo ali maloprodajne proizvode nižje kakovosti. Glede na navedeno bo Agencija lahko preverila tudi maloprodajni proizvod Telekoma Slovenije, primerljiv vodilnemu maloprodajnemu proizvodu iskalca dostopa, ki ima zagotovljen veleprodajni dostop preko NGA omrežja Telekoma Slovenije, pri čemer bo moral Telekom Slovenije posredovati podatke o tržnem deležu in številu veleprodajnih priključkov, ki jih zagotavlja iskalcem dostopa, ki se nanašajo na naselja, kjer bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

Agencija se je odločila, da ne bo uvedla ali ohranila reguliranih veleprodajnih cen dostopa za aktivne veleprodajne vložke omrežja NGA. Telekom Slovenije bo tako lahko prosto oblikoval cene osrednjega veleprodajnega dostopa za množični trg na NGA omrežju, vendar pa bo moral v okviru izvrševanja obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva upoštevati obveznost gospodarske ponovljivosti, pri čemer se obveznost gospodarske ponovljivosti oziroma obveznost zadostne razlike med maloprodajnimi in veleprodajnimi cenami nanaša na vodilne maloprodajne proizvode, ki se zagotavljajo preko ustreznih vodilnih veleprodajnih vložkov NGA omrežja, in sicer za naselja, kjer bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva. V primeru, da bi Agencija naložila to obveznost na celotnem trgu, bi to pomenilo nesorazmerni ukrep za Telekom Slovenije, saj bi bilo to v nasprotju z ugotovitvami agencije iz poglavja 8 te analize. Prav tako bi v takšnem primeru lahko nastale anomalije, saj bi bil na primer ugotovljen relevanten maloprodajen proizvod, ki bi bil vodilen na celotnem ozemlju, ne bi bila pa vodilen v naseljih, kjer bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

Za preverjanje navedene obveznosti bo moral Telekom Slovenije v skladu z zgoraj navedenimi roki Agenciji posredovati zahtevane podatke, na podlagi katerih bo Agencija pričela s postopkom predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti in ugotavljala ustrezno razliko med maloprodajnimi in veleprodajnimi cenami. S preskusom gospodarske ponovljivosti bo Agencija tako preverjala, ali je lastna podrejena maloprodajna enota Telekoma Slovenije dobičkonosna ali ni dobičkonosna na podlagi cene, ki jo njegova nadrejena enota zaračunava njegovim konkurentom. S tem bo Agencija preverjala ali je ustrezna maloprodajna ponudba Telekoma Slovenije tudi gospodarsko ponovljiva.

Agencija se je odločila za uvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti, ker želi po eni strani spodbujati učinkovite naložbe in inovacije Telekoma Slovenije v omrežja NGA, saj mu bo ta ukrep omogočal določeno stopnjo prožnosti pri oblikovanju cen, po drugi strani pa želi Agencija ščititi učinkovito konkurenco, zato bo naložila ta ukrep le ob pogoju, da bodo hkrati naloženi tudi drugi zaščitni ukrepi za varstvo konkurence (obveznost enakega obravnavanja, obveznost EoI in obveznosti tehnične ponovljivosti).

Agencija želi z navedenim ukrepom Telekomu Slovenije omogočiti določeno stopnjo prožnosti pri oblikovanju cen na veleprodajni ravni, zato se bo predhodni preskus gospodarske ponovljivosti nanašal le na nekaj vodilnih maloprodajnih proizvodov iz njegove aktualne ali prihodnje ponudbe, katerega izbor je predstavljen zgoraj. Pri tem bodo zaradi zaščite učinkovite konkurence zajeti tisti maloprodajni proizvodi, ki so oziroma bodo glede na zgoraj predstavljene parametre, vodilni.

Naložitev navedenega ukrepa za Telekom Slovenije ne predstavlja nesorazmernega bremena, saj Telekom Slovenije že razpolaga s podatki o prodajnih (downstream) stroških, ki izhajajo iz vsakokrat veljavnih ločenih računovodskih evidenc, ki jih Telekom Slovenije že na podlagi trenutno veljavne regulatorne odločbe pripravlja in vsako leto posreduje Agenciji, prav tako pa jih bo posredoval Agenciji tudi v okviru prihodnje naložene obveznosti ločitve računovodskih evidenc, predstavljenih v poglavju 8.5 (Obveznost ločitve računovodskih evidenc) te analize.

Prav tako tudi podatki o velikosti tržnih deležev oziroma vrednosti vodilnih maloprodajnih proizvodov, za Telekom Slovenije ne predstavljajo nesorazmernega bremena, saj Telekom Slovenije zaradi zaračunavanja storitev končnim uporabnikom, ki se izvaja na mesečni ravni, mora razpolagati s temi podatki. Telekom Slovenije kot dober gospodar tudi

razpolaga z mesečnimi in letnimi plani glede ocenjene velikosti tržnih deležev oziroma vrednosti novih oziroma spremenjenih vodilnih maloprodajnih proizvodov, zato mu takšni podatki ne predstavljajo nesorazmernega bremena.

Bistvena sprememba iz osnutka metodologije je ta, da bo zdaj Agencija tista, ki bo izvajal preizkus ERT, vendar pa Agencija nima postavljenih časovnih okvirov, v katerih mora to storiti, kar predstavlja znatno regulatorno nepredvidljivost.

Agencija je pripravila seznam podatkov oziroma informacij, ki jih bo Telekom moral posredovati. Na tem seznamu pa manjkajo podatki, brez katerih si ne znamo zamišljati, kako bo Agencija opravila ERT test (prihodki, take-up, promet, ostali specifični stroški)

Telekom Slovenije po osmih koledarskih dneh tekočega meseca še ne razpolaga z vsemi potrebnimi podatki za prejšnji mesec, da bi jih lahko posredovala Agenciji. Predlagamo, da se ta rok prestavi vsaj na 15. koledarski dan.

Telekom Slovenije pričakuje, da bo Agencija podrobneje pojasnila, kaj razume pod spremenjeno maloprodajno ponudbo, saj iz zapisanega ni mogoče natančno in nedvoumno razbrati, v katerih primerih bo Telekom Slovenije moral tako spremembo najaviti 30 dni vnaprej.

8.4.4 Oblikovanje cen za ostale storitve, ki jih zaračunava pri zagotavljanju storitev osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg

Pri preverjanju izračuna stroškov po metodologiji LRIC+ lahko Agencija na podlagi petega odstavka 106. člena ZEKom-1 uporablja metode stroškovnega računovodstva, ki so neodvisne od tistih, ki jih uporablja operater omrežja. Agencija lahko kadarkoli preuči stroškovne kalkulacije in spremljajočo dokumentacijo, in bo lahko poleg preučitve podrobnih stroškovnih kalkulacij cen predmetnih storitev ocenjevala stroškovno naravnost cen teh storitev tudi na osnovi zlasti naslednjih neodvisnih metod:

- primerjava s cenami, ki jih bo izračunala po svojem modelu BU LRIC+,
- primerjava (benchmark) s cenami, ki so na voljo na primerljivih konkurenčnih trgih, in pri drugih operaterjih omrežij v in izven Slovenije,
- oziroma drugih neodvisnih metod,

in bo, v kolikor bo potrebno, zahtevala prilagoditev cen.

Agencija naj bo pri uporabi neodvisnih metod za preverjanje izračuna stroškov, ki jih bo pripravil in posredoval Telekom Slovenije, pozorna na to, da bo uporabljala take metode in takšne primerjave, ki bodo kaj najbolj primerljivi parametri (npr. velikost trga, uporaba storitev,...), ki veljajo za Telekom Slovenije oz. za stanje na trgu v Sloveniji

8.5 Obveznost ločitve računovodskih evidenc

Agencija naloži to obveznost zaradi nadzorovanja izpolnjevanja obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja (103. člen ZEKom-1) ali, kjer je to potrebno glede na okoliščine primera, zaradi preprečitve neutemeljenega navzkrižnega subvencioniranja.

Agencija namerava Telekomu Slovenije naložiti obveznost ločitve računovodskih evidenc na podlagi stroškovne osnove tekočih stroškov in na podlagi metodologije dolgoročnih inkrementalnih stroškov (LRIC), v okviru katere bo moral:

- računovodske evidence za dejavnost veleprodajnega osrednjega dostopa na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg, voditi ločeno od računovodskih evidenc za ostale dejavnosti,
- voditi računovodske evidence ločeno zase in ločeno za ostale operaterje,
- ločeno voditi računovodske evidence za dejavnost osrednjega dostopa do starejšega bakrenega omrežja na fiksni lokaciji in ločeno za dejavnosti osrednjega dostopa do NGA omrežja na fiksni lokaciji,
- ločeno voditi računovodske evidence:
- za storitev osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja na regionalnem nivoju,

- za storitev osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja na nacionalnem nivoju,
- za storitev osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do NGA omrežja na regionalnem nivoju,
- za storitev osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do NGA omrežja na nacionalnem nivoju,
- ločeno voditi računovodske evidence za prodajne (downstream) storitve dostopa, storitve interneta, storitve IPTV, storitve VoIP in mobilne storitve,

Agencija na strani 150 Analize dodatno pojasnjuje naloženo obveznost.

Agencija bo v okviru naložitve obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva na podlagi 106. člena ZEKom-1 Telekomu Slovenije za aktivne veleprodajne vložke do NGA omrežja, naložila tudi obveznost preskusa gospodarske ponovljivosti, in bo za potrebe izvedbe preskusa gospodarske ponovljivosti potrebovala vsakokrat veljavne podatke o prodajnih oziroma (downstream) stroških, ki izhajajo iz ločenih računovodskih evidenc. Glede na navedeno bo moral Telekom Slovenije za potrebe izvedbe obveznosti preskusa gospodarske ponovljivosti dodatno:

- voditi ločeno računovodske evidence za prodajne (downstream) storitve dostopa, storitve interneta, storitve IPTV, storitve VoIP in mobilne storitve.

Agencija bo naložila obveznost ločitve računovodskih evidenc:

- zaradi nadzorovanja izpolnjevanja obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja,
- zaradi nadzorovanja izpolnjevanja obveznosti oziroma preprečitve neutemeljenega navzkrižnega subvencioniranja storitev,
- zaradi nadzora izpolnjevanja obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, (t. j. stroškovno naravnanih cen storitev veleprodajnega osrednjega dostopa na fiksni lokaciji za množični trg) in
- za potrebe predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti.
-

Telekom Slovenije se ne strinja z obveznostjo, kjer namerava Agenciji naložiti obveznost, da Telekom Slovenije voditi ločeno računovodske evidence za prodajne (downstream) storitve dostopa, storitve interneta, storitve IPTV, storitve VoIP in mobilne storitve. Telekom Slovenije bo potrebne podatke pripravil na podlagi ločenih računovodskih evidenc in jih posredoval Agenciji za namene ERT. Agencija pa na trgu, ki je opredeljen kot veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji in ki obsega razvezan dostop preko bakrenega in preko optičnega omrežja (vključno z virtualnim dostopom) ne more nalagati vsebine in načina ločitve evidenc izven opredeljenega trga.

- Agenciji predložiti ločene računovodske evidence najkasneje do 30. 06. vsakega tekočega leta in v roku 30 dni po oddaji revidiranih letnih poročil Agenciji RS za javnopravne evidence in storitve, posredovati Agenciji poročilo revizorja o računovodskih izkazih, in v primeru morebitnih sprememb, zahtevanih v poročilu revizorja o računovodskih izkazih, v istem roku posredovati tudi dopolnjene ločene računovodske evidence.

Telekom Slovenije pozdravlja namero Agencije, da rok za predložitev ločenih stroškovnih evidenc postavi na 30.6. vsakega tekočega leta. Telekom Slovenije že v skladu z obstoječo odločbo ločene računovodske evidence pripravlja na osnovi revidiranih računovodskih izkazov in že danes upošteva morebitne spremembe, ki bi jih naložil revizor.

Kot že večkrat navedeno, Telekom Slovenije ni imel dovolj časa za ustrezno izjasnitev v okviru javnega posvetovanja in bo svoje navedbe ustrezno dopolnil v nadaljnjem postopku regulacije upoštevne trga.

S spoštovanjem!

Katja Mohar Bastar
Vodja področja regulative

Priloge:

1. Excel datoteka Dodatni stroški **POSLOVNA SKRIVNOST**
2. Excel datoteka Poraba bakrenih kablov po letih **POSLOVNA SKRIVNOST**
3. Excel datoteka TKO_stroški vzdrževanja Cu omrežja **POSLOVNA SKRIVNOST**
4. Analiza možnosti – optične povezave predstavitev AKOSu **POSLOVNA SKRIVNOST**
5. Analysys Mason report on AKOS methodology 08-06-2017
6. Odgovor na predstavitev in model ERT z dne 28.2.2017